

Dr. SZÜCS IMRE:

HETEN

KORDA R.T. KIADÁSA BUDAPEST

HETEN VOLTUNK

IRTA:

DR. SZŰCS IMRE

KEGYESRENDI TANAR

BUDAPEST, 1943

K O R D A R. T. K I A D Á S A

Nihil obstat. Dr. Stephanus Kosztolányi censor dioecesanus. —
Nr. 7829/1942. Imprimatur. Strigoni, die 14. Octobris 1942.
Dr Joannes Drahos vicarius generalis.

Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában, Bpest, VIII., Csepregy-u. 2.

Előszó

Hittanári tapasztalatunk bizonyítja, hogy 14—15 éves korig annyira lelkesíti az ifjúság jelentékeny részét Isten szent ügyének buzgalma, hogy nagyrésze mint pap szeretné szolgálni Isten országát egész életében. Hová lesznek ezek a hivatások? — kérdezzük, különösen most, a szomorú konkurzusok idején.

Erre akar választ adni ez a kis munka; mégpedig novellisztikus formában. Ha ugyanis azt a címet adnók neki: A papi hivatás vagy hasonlót, kevés diák olvasná el. Így meg sokan magukra ismernek a szereplőkben.

Kerete: annak a 7 ifjúnak tipusára, kik az evangéliumban szerepelnek (Szent János apostol; a gazdag ifjú; a naimi ifjú; akit az Úr példaképpül állított tanítványai elé; aki a kenyeret és halakat hozta a csodálatos kenyérszaporításhoz; aki az Úr elfogatásakor elfutott; akik Hozsannát énekeltek jeruzsálemi bevonulásakor) — 7 diák története, kiket kiskorukban hív az Úr munkásoknak szőlőjébe, de azok nagyrésze később — letérve Isten útjairól — visszautasítja a meghívást. Hogyan teljesedik be rajtuk, hogy „azok közül egy sem fogja megízlelni lakomámat”. Mi lesz e szerencsétlenek sorsa? Erre mutat rá ez az írás, nagyrészt a való életből, a szerző tapasztalataiból merített esetek és sorsok alapján. Velük szemben mind erősebb színekben domborodik ki azok boldog békesége, kik követték az Úr hívó szavát.

Egy világi pap és egy szerzetes tanár.

„Egy ember nagy vacsorát szerze és sokat meghiva . . . És kezdék magokat mentegezni. Az első mondá: Majort vettem és szükséges kimennem és megnéznem azt; kérlek, ments ki engem. És a másik mondá: Öt iga ökröt vettem és megyek megpróbálni azokat; kérlek, ments ki engem. Ismét más mondá: Feleséget vettem és azért nem mehetek . . . Akkor megharagudván a családatya, mondá: . . . Mondom nektek, hogy senki ama férfiak közül, kik hivatalosak voltak, nem izleli meg az én vacsorámat.“ (Lk. 14, 16—24.)

„A hetek tanácsa.”

— Nemde, éppen hetet mondott, mint ahányan mi vagyunk? — kérdezte Pubi, kinek szavára a többi is felfigyelt. Kedves, szelid fiúcska volt, akit mindenki szeretett. Igaz, ő se bántott senkit. Lányos arcáról mosolygott a jóság, szelidség és ártatlanság.

— Várjunk csak, mindjárt összeolvassuk! Ezt már Halász Jani indítványozta. Ha pedig ő szólt valamit, annak úgy kellett történnie, mert ő volt a kis társaság koronázatlan királya. Bár fiatalabb volt mindegyiknél, fejfelül kimagaslott közülük. Egészséges, romlatlan lelkű falusi fiú volt, szellemi tehetségben és testi erőben egyaránt első közülük.

Egyszerre megállt a hét kis diák, akik eddig egy vonalban ballagtak egymás mellett a zöldelő mezőn, mintha csak sudaras-játékokra készülének.

Ők voltak a „hetek tanácsa”, ahogy az osztályban hívták őket. A „hét jóbarát, ki mindig együtt jár”. De csak jó utakon. Erre valami néma, szent fogadás kötötte őket. Lélekben szorosan fogták egymás kezét s négy év óta, mióta együtt járnak a kisvárosi gimnázium egyazon osztályába, nem volt külön útjuk. Csak Guszti meg Feri voltak helybeliek, de mindnyájan közel laktak egymáshoz.

A lakás közelségén és a lelki hasonlóságon kívül egybeforrasztotta őket az is, hogy ők alkották a kisebb kongregáció „magistratusi karát”. A prefektus természetesen Halász János volt. Minta Pubi (kinek rendes nevével senki sem törődött, mindenki így ismerte) szeretetreméltó egyéniségével az ujoncok mestere, a jó módú Kincses Tibor pénztáros, mert lehetett benne bízni, hogy a „költségvetés hiányait” saját zsebéből pótolja. Tudományos hajlamainak megfelelően Énekes

Feri töltötte be a könyvtáros tisztségét, annál is inkább, mert a könyvtárszekrényben őrizték a melo-
drámák és egyéb zene- és énekművek kótáit, melyek-
nek pedig ő volt a nagymesterük. Konzultor Kenyeres
Jóska volt, mint aki állandóan tudott szolgálni jó-
tanácsokkal és hasznos tervekkel, ha nem is mindig
az ő agyában születtek meg, lévén felszolgáló fiú a
szemináriumban s így folyton a kispapok körül setten-
kedett. Naimy Ágoston és Szökendi Gyula asszisztens-
ként támogatták a prefektus munkáját. Gyuszi töltötte
be egyúttal a missziós szakosztály főnökségét is, mint
akinek csodálatos készsége és ügyessége volt a jó célt
szolgáló anyagi eszközök kiszimatolására és előterem-
tésére.

A hét jó pajtásnak nem kellett és nem is hiány-
zott a korzó, hol pedig már néhány dendi osztálytár-
suk fel-feltünedezett a nagyok árnyékában. Szabad-
idejükben az erdők-mezők tágas térein barangoltak, hol
nem kellett embereket kerülgetni és ahol autótülkölé-
sek zaja, rikkancsok ordítása, villanyreklámok vibrá-
lása nem fárasztotta pihenésre vágyó érzékszerveiket.

Most meg húsvéti lelkigyakorlatuk befejezése és
szentgyónásuk elvégzése után éppen nem kíváncsiak
emberek közé. Mindenkinek lelkét megfogta az idegen-
ből jött atya diákszívek mélyébe világító beszédsoro-
zata. Még a kérgeslelkű nagydiákok is magukbaszállva
sorakoztak ajtaja előtt életgyónásuk végzésére. Hogyne
hatott volna a „hetekre”, kik abban a korban voltak,
mikor még az Isten iránti „prima charitas” hevíti az
ifjú lelkeket, mikor még teljes odaadással tudnak lel-
kesedni Isten országa ügyéért s mikor a legtöbb diák-
ban fellobban a vágy: követni a Mestert és az Ő szol-
gálatába állítani egész életünket. Az ő lelki antenná-
juk egyébként is rá volt hangolva az isteni kegyelem
sugarainak felfogására.

A lelkigyakorlatvezető beszédeinek egyes rész-
leteit elevenítették fel éppen. Felvonultatta lelki sze-
meik előtt azokat a gyermekeket és ifjakat, akik az
Úr Jézus életében szerepet játszottak.

— Tehát, lássuk csak! — ismételte Halász Jani s elkezdte ujjain számolni, mire a többi félkörben köréje gyülekezett. Első a gyermekapostol Szent János, aki hűségesen kitarzott végig az Úr Jézus mellett.

— Aztán a naimi ifjú, akit özvegy édesanyja iránti szánalomból feltámasztott az Úr — folytatta Guszti.

— Meg akit mindenki példaképéül középre állított: „Ha nem lesztek ilyenek, nem mentek be a mennyek országába” — tette hozzá Pubi.

— S a szerencsétlen gazdag ifjú, aki szomorúan elhagyta Krisztus táborát, mert a földi javak felé húzta a szíve — jegyezte meg Tibi.

— Ne feledkezzünk meg arról a fiúról se, aki a kenyeret és halat hozta a csodálatos kenyérszaporításhoz! — figyelmeztetett Jóska.

— Hát az a titokzatos gyermekszereplő, aki kíváncsiságból követte az elfogott Üdvözítőt, de mikor őt is el akarták hurcolni, ruháját a poroszlók kezében hagyva elmenekült?

— S végül a Hozsannát éneklő fiúk a jeruzsálemi bevonuláskor — fejezte be Feri a felsorolást.

Erre újra kiegyenesedett a sor és megindultak csendben hazafelé. A kora tavaszi időben gyorsan sötétedett. A rájuk boruló alkony még elgondolkodóbbá tette őket. Bizonyára azt latolgatták magukban, hogy melyikhez hasonlítanak a bibliai gyermekek közül.

— Jó lenne fogadalmat tenni, hogy mi nem tántorodunk el jó elhatározásunktól!

— Mint ahogy Loyolai Szent Ignácra és társairól mesélte a tisztelendő úr!

— Azok is éppen heten voltak, mint mi! — röpködtek ajkukról a fiatalos tüztől fellobbantott szent lelkesedés bájos megnyilatkozásai.

— De szépen meg tudnám én ezt rendezni! — tört ki Gyulából a szerepléseket kedvelő és külsőségre hajló szertartásmester.

— Mindjárt holnap, a közös szentáldozás után,

a lelkigyakorlatos hangulat melegében! — ajánlotta Pubi kedves türelmetlenséggel.

— Elhínánk a kanonok urat is. Az ő kezébe tennénk a fogadalmat. Ő aztán segíthetne annakidején a megvalósításhoz — tanácsolta Jóska. — Én szólhatok neki, mikor megyek a szemináriumba ministrálni.

— Vagy az igazgató úr előtt, mint diákokhoz jobban illik. Esetleg a prézes úr kezébe a kongregációi kápolnában — szólt hozzá Guszti.

— De Szent Ignácék kriptában tették fogadalmukat. Nekünk is valami ilyen romantikus helyet kellene keresnünk — volt Gyula véleménye.

— Én felveszem az új hosszú nadrágomat meg a glasszé kesztyűmet — ujjongott Tibi.

— Én meg költenék egy szép alkalmi himnuszt — ábrándozott Feri.

Halász Janinak láthatólag nem tetszettek ezek a megjegyzések. Meleg hangján csak ennyit mondott:

— Nem fiúk, akinek őszinte az elhatározása, annak nincs szüksége emberi tanúkra, se hatásos külsőségekre. Aki ezeket keresi, abból nem Isten tiszta szeretete szól, hanem emberi szempontokat keres. A mennyei Atya örömét találja abban az imában is, amit az egyszerű lélek szobájába zárkózva intéz Hozzá. Fogadalmunknak csak az lehet a célja, hogy magunkat erősítsük meg a későbbi ingadozás vagy ellenkező behatások ellen.

•

Igy történt aztán, hogy másnap, virágvasárnap, a közös szentáldozás után, míg a többi fiú hazasietett reggelizni, a hét lovag titokban visszavonult a kongregációi kápolnába és Krisztus márványszobra előtt, melynek alapzatán ez a felírás ragyogott: „Jöjj, kövess engem!”, szent fogadást tettek, hogy egész életüket Neki és Isten országa szolgálatának szentelik.

S az isteni Mester azzal az atyai szeretettel hallgatta fogadkozásukat, mint az első virágvasárnap a tiszta gyermekszívek hozsannáját: „A gyermekek szájából készítettél magadnak dicséretet.”

De sugárzó arcát mintha valami gondfelhő árnyékolta volna be.

Talán csak a kora reggeli homályos világítás fényhatása volt ez?

Vagy a gyermekek sorsáért való aggodalomtól lett fátyolos az előtte térdelő kisdíákokra eső tekintete? Vagy talán csak a közelgő nagyhét szenvedéseit tükrözte vissza még szoboralakja is? . . .

„A könnyek gyermeke.”

Özv. Naimyné bátortalanul nyitotta ki a tanári fogadó előszobájának ajtaját. Ő még sohasem járt itt. Mert az a híre volt a fogadóóráknak, hogy csak azok járnak oda, kiknek fiával baj van az iskolában. Az ő Guszti fia pedig jó tanuló számba ment.

Megtekintette a kifüggesztett órabeosztást. Ijedten látta, hogy csak negyedóra van hátra és annyi szülő tolong még idekinn! Talán nem is kerül rá sor. Leült a legközelebbi üres székre és türelmesen várt egy darabig. A sok idegen várakozó szülő közül ekkor egy ismerőse észrevette és melléje ült. Részvevő hangon szólította meg:

— Már maga is jön, szegény? Hisz jó tanuló a fia! Még sohasem láttuk itt. Vagyunk itt jónéhányan, akik itt kötöttünk ismeretséget, mert évről-évre járjuk ezt a kálváriát. A maga fia is latinból áll rosszul?

— Nem — válaszolt az özvegy. — Fiam szereti a latint, nincs vele baj. Én csak beszélgetni szeretnék egy kicsit a hittanárával.

— Hát akkor siessen, annak mindjárt lejár a fogadóórája. Nincs nála benn senki. Azt nem nagyon látogatják. Nem szokott buktatni. Mi már a latin tanár úrra várakozunk itt kinn.

Naimyné kopogott és besietett a fogadószobába. Ott találta fia hittanárát, amint a breviáriumát imádkozta.

— Bocsánat tanár úr, hogy az utolsó percben jövök, pedig sok beszélgetni valóm lenne. De már előbb is itt voltam. Azt hittem, van benn valaki. Cso-dálom, hogy nem fordulnak többen tanácsért tanár úrhoz, aki legjobban ismerheti tanítványait.

A hittanár mosolygott:

— En megértem, hogy most év végén leginkább a bizonyítvány gondja aggasztja a jó szülőket. Szintén rosszul áll kedves fia?

— Tanulására nem panaszkodhatom, bár nem olyan szorgalmas, mint kisebb korában. De máskülönben nem tetszik nekem, rá sem ismerek tulajdon fiamra.

— Kiről van szó? — kérdezte szeretettel a pap-tanár.

— Naimy Ágoston V. oszt. tanuló — válaszolta a bánatos anya.

— Ahá, a Guszti! Nyakig benne van a kamasz-korban!

— Igazán, a tanár úr is észrevette már rajta?

— Hát lehet azt nem észrevenni? A fiúk életében az a legfeltűnőbb jelenség. És annyi külső, testi megnyilvánulása is van, hogy nem kell nagyon tapasztalt pedagógusnak lenni hozzá, hogy az ember első tekintetre megállapítsa a diagnózist. Keze, lába, arca, hangja egyaránt elárulja.

— Szinte rossz ránézni. Hová lett a régi, bájos gyermekarca. Meg olyan esetlen, szögletes minden mozdulata.

— Ez a fejlődés törvénye, kedves asszonyom! De ha majd a mai kamasz nagyfiúvá serdül s nem kell már mint kisbabát kézenfogva vezetni az utcán, hanem mint meglett férfi édesanyjával karonfogva sétálhat: ugye akkor büszke lesz rá a mamája? Minden jónak, szépnek megvan az ára!

— Az én fiam? Rosszul tetszik ismerni! Az ugyan nem fog velem karonfogva végigmenni az utcán! A régi szelíd, anyás gyermek durcás, durva pokróc lett, aki lázad minden ellen és felkavarja a családi otthon nyugalma. Durván visszautasít minden szerető gyöngédséget.

A tanár csak hagyta panaszkodni a bánatos anyát. Hadd öntse ki szíve minden keserűségét. Nyugodtan, megütközés nélkül hallgatta a vádbeszédet, sőt mintha szelíd mosoly futott volna át arcán.

— Az ilyen bánásmód nem imponál ilyenkor a fiúknak. Határozottan kell velük beszélni, de azért türelemmel. Röviden megmondani neki mi jó, mi nem. Nem magyarázni semmit, nem vitatkozni. Belátja ő szegény a hibát, de nincs ereje bevallani. Többen vannak testvérek?

— Sajnos, egyetlen. Azért is szeretem és félttem annyira.

— Hát igen, bólított elkomorodva a pap, az egyke nehezebben ússza meg a kamaszkor örvényeit és nagy nyűg az édesanyának. Egész terhe ránehezedik.

— Isten előtt nem vádolhat a lelkiismeretünk, adta meg a felvilágosítást a jó anya. Férjem szerencsétlenség áldozata lett házasságunk első évében. Nem is ismerte fiát. Hiszen, ha az apja élne!

— Igen, a felé jobban hajlik ilyen korban. A női természet nincs még rá hatással. Nem tetszett ugye ilyesmit észrevenni?

— Sőt, a lányokkal szemben is szemtelen. Ki sem állhatja őket. Resteltem magamat, ha valami ismerős lány megfordul a háznál. Nincs benne egy csepp lovagiaság se.

— A testvéreket azért kérdeztem, hogy azok között mégis csak jól el tudná tölteni az idejét. Hát mit csinál egész nap?

— Ha én azt tudnám, tanár úr! Hisz' olyan zárkózott; mindig bújik előlem. De azt észrevettem, hogy folyton a könyveket bújja. Nem egyszer erőszakkal kell kitépnem kezéből vagy este a villanyt eloltanom, hogy abbahagyja. Meg sokat ábrándozik. Tétlenül néz a levegőbe, mikor előtte van a tankönyv.

— Társasága?

— Tetszik tudni, hogy ő is tagja a „hetek tanácsának”, sietett a válasszal Guszti anyja. — Erre a gondolatra felderült az arca. — Bár . . . tette hozzá elkedvetlenedve, nem tudom, valóban velük tölti-e az időt? Már rajtacsíptem hazugságon, cigarettázáson . . .

Csengettek. Vége volt a fogadóórának. A tanár

kezét nyújtotta az édesanyának és mosolyogva tette hozzá:

— Tagadhatatlan: sok a vadhajtása a kornak. Azért vigyázzunk rá és imádkozzunk érte. Vigilate et orate! Ez a kettő igen fontos náluk. Mindkettőre nagy szüksége van most!

Az özvegy könnyezni kezdett.

— Tessék szintén imádkozni érte . . . És beszélni a fejével . . . Talán jobban hallgat tanár úrra, mint az anyjára.

A tanár igyekezett erőt venni meghatódásán.

— Na, na, csak semmi érzelmösség . . . A gyereket is keménységre kell nevelnünk. Ne úgy nőjön fel, mint a melegvázi virág, mert akkor az élet első fuvallata letöri. Legyen tölgy, mellyel a forgósél és orkán sem bír. Nyáron se puhuljon el lustálkodással, strandolással, semmittevéssel . . . Kár, hogy nem cserkész. A tábor megedzené és hozzászoktatná, hogy hideg, meleg, fáradság, fájdalom, éhség, szomszúság le ne verje, rossz hangulat, sikertelenség el ne vegye kedvét . . . Ha már oda nem mehet, azért jó lenne elküldeni egy kicsit hazulról, hogy meg tudja becsülni a családi otthon melegét. Akár beadni nyárra valami jólelkű iparosemberhez inasnak. Ez átgyúrná egy kicsit az elkényeztetett ifiurat. Ki kell kergetni a szoba sarkából. Ki a szabadba, sok testedzés, úszás, erőfeszítés kell most neki. Kerti munkára fogni vagy útépítéshez, kőművesekhez adni követ, maltert hordani. Most még nem késő, hogy olyan edzett, kemény embert faragjunk belőle, aki állja majd az életet megingathatatlanul.

Sokáig elhúzódott a beszélgetés. A következő tanár úr már benézett az ajtón.

— Aztán majd a jövő tanév elején tessék ismét eljönni és beszámolni az eredményről — búcsúzott a tanár a távozó anyától.

Az első dér.

Gyümölcsoltó napján ünnepélyt rendezett a kongregáció. Gyuszi már jó órával a szentmise kezdete előtt a templomban sürgött-forgott. Feldíszítette az oltárokat, kifényesítette a gyertyatartókat, kimosta az ámpolnákat és előkészítette a miseruhát.

A prézes úr vidéken vezetett lelkigyakorlatot s így a VI. osztály főnöke jött misézni.

— Persze, a Szökendi Gyulának mindenhol ott kell lennie — szólt mosolyogva, amint belépett a sekrestyébe. Inkább tanulnál! Mostanában több panaszt hallottam rád a tanár uraktól. Remélem, csak átmeneti zavarok voltak ezek nálad!

A gyerek zavartan rakosgatta az egyházi ruhákat.

— Nem kell neked résztvenned minden felvonuláson meg lampionos menetben. Diáknak este már otthon a helye.

— Nagyon szeretem az ilyeneket nézni, tanár úr kérem.

— Én meg nem szeretlek ott látni. Attól félek, hogy sportot csinálsz a vallásosságból. A külsőség lesz uralkodó nálad. Ebben nem telhetik kedve az Úr Istennek.

— Én is pap szeretnék lenni, tanár úr kérem, azért érdekel — mentegetődzött a fiú.

— Talán inkább sekrestyés vagy papi szerepeket játszó színész — válaszolt tréfásan a tanár. A papnak fiam, munkára, küzdelemre, lemondásra, szenvedésre kell készülnie, nem magamutogatására és kíváncsiságra — fejezte be komolyan szavait és keresztet vetve magára, öltözni kezdett.

Csengették. Felbűgött az orgona ünnepi hangja. A kórus kiugrójánál hadvezéri méltósága öntudatában

állott Feri, a magaszervezte énekkar előtt, kihajolt a párkányon, szemlét tartott a hívősereg felett: elég szép közönség lesz-e fültanúja a remélt nagy sikerének? Különösen az offertóriumra szánt betétől várt rendkívüli hatást, melyet maga komponált.

A szentmisén résztvevő kisszeminaristák közül az egyik komoly, szemüveges papnövendék többször fel-feltekinthetett hozzájuk. Ő volt az idei prefektus. Nem tetszett neki a sok izgés-mozgás, suttozás és nyugtalanság a kóruson. De az énekesek a maguk dolgával voltak elfoglalva, nem vették észre a helytelenítő pillantásokat.

Mikor Domine, non sum dignusra csengettek, Feri átfurakodott az énekesek sorai közt és lesietett a kórusról. Közös kongreganista áldozás volt s arról ő sem maradhatott el, de még nem gyönt meg. Odalenn beugrott még egy pillanatra az oldalkápolnába s mire a pap megkezdte az áldoztatást, már ő is a többiek között térdelt.

A szentmise után az intézet dísztermében gyűltek össze a tagok az ünnepélyre. A nagyobbak azonnal elfoglalták helyeiket, hogy ezzel is jópéldát adjanak a kisebbeknek. Emelkedett hangulatot teremtett maga a szép Mária-ünnep is, de az is meglátszott a nagyobb fiúkon, hogy jól esik nekik a bizalom: tanári ellenőrzés nélkül, magukban tarthatják meg saját számaikból összeállított műsorukat. Bizonyos önérzetes méltóság légköre vette körül őket.

A prefektus végigtekintett soraikon. Hátul sok kis érdeklődő diák szorongott, csak a padsorok középe-táján állott üresen néhány szék. Azért még várt pár percig, hogy talán reggelizni mentek haza a közellakók vagy más okból késnek egy kicsit: ne zavarják meg ajtónyitogatásukkal az ünnepélyt.

De mikor látta, hogy hiába vár, jelet adott a kezdésre. Tele szívből harsogták kicsinyek és nagyok a kongreganista indulót: „Fel Mária tiszta levante csapatja”, ami után itt is Feri saját szerzeményű Mária-himnusza nyitotta meg a műsort a szerző vezénylesével.

vel. Valami azonban nem tetszhetett neki, mert az ének után, be sem várva a következő számot, a karmester elhagyta a termet.

Most egy lelkes szavalat, majd a kispap-prefektus gyönyörűen felépített beszéde következett az ünnep jelentőségéről.

Negyedik szám: „Szűz Mária a magyar költészetben.” Írta és felolvassa Kenyeres József VI. oszt. tanuló — hirdette ki a titkár.

Kínos csend, a felolvasó nem mutatkozik. Minden szem hátrafordul, keresve az előadót. Innen-onnan halk megjegyzések hallatszottak: Nincs itt — nincs itt.

A prefektus elpirult. Halász Janihoz lépett, váltott vele néhány szót, majd pedig kihirdette, hogy a holnapi hosszú órák közben tegyenek jelentést az osztálykonzultorok a hiányzásokról.

A másnapi megbeszélésen egyesek szigorú felfogásuknak adtak kifejezést, hogy példát kell mutatni a hiányzókkal szemben. Eddig öntudatos, pezsgő, eleven élet volt a kongregációban, ne üssenek éket közéjük az ingadozók és ellanyhulók.

— A gyerek, gyerek s a diák is diák. Különösen olyan korban, mint akik hiányoztak, nem tud még semmit komolyan venni. Örül, ha valami alól kibújhat. De nem végzetes. Átmeneti jelenség. Majd megváltozik, ha fel tudja már öntudatosan fogni a lelki élet végtelen értékét. Akkor majd megbecsüli a kongregációt is, mely a kezét fogja, hogy el ne tévedjen. Kár lenne elhirtelenkedett ítéletünkkel megfosztva őket a kongreganista élet áldásaitól és kegyelmeitől prédául vetni az elvadulásának és a rossz társak befolyásának. Itt mégis csak jobb környezetben van és szemmel kísérjük. Én épp az önkéntesség alapján vagyok a mellett, hogy senkit ne távolítsunk el, míg magától itt nem hagy bennünket. Lám, legjobb példák osztálytársaim. Közülük senki sem hiányzott. Pedig közben ők is engedtek a buzgóságból. Milyen kár lett volna akkoriban pálcát törni felettük, — adott hangot az enyhébb felfogásnak a VIII.-os konzultor.

Az arany középutat a bölcs prefektus találta meg:

— Az, hogy valaki kiskorában belépett tagnak, még nem jelenti, hogy végig állhatatos marad. A serdülőkorban jut válaszút elé az ifjú. Ha ennek vihara más irányba sodorja, hiába is akarnánk erővel itt tartani. Amikor első fogadalmát tette, még tele volt természetes jóssággal, hazulról hozott vallásossággal és gyermeki buzgósággal. Ártatlan szívét csak az istenszeretet lángja hevítette. De akinél mindent felperzselt a szenvedélyek tüze, ott mi már nem segíthetünk. S kérdés, az ilyen nem árt-e többet a kongregáció jó hírének és a többi tagoknak, mint amennyit mi használhatunk neki elnézésünkkel? Nem a jóratérés reménye, hanem talán csak a ravasz számítás tartja az ilyeneket köztünk. Én tehát azt tanácsolom: egyénileg vizsgáljunk meg minden esetet.

A népszerű prefektus szavait általános helyeslés kísérte.

— Feri, kérlek — folytatta szavait — te miért csaptad be magad mögött az ajtót, mikor énekszámod végetért?

— Hát érdemes ezekért dolgozni, ha nem honorálják a munkát? — felelte a kérdezett könyvtáros méltatlankodva. — Milyen hűvös tapssal fogadták szép énekünket. Egyesek meg gúnyosan elhúzták a szájukat.

— Hiszen mi nem is az emberek kedvéért dolgozunk, hanem Isten dicsőségére — sietett válaszával a prefektus. — A tömeg kedvét nem érdemes keresni, mert az is olyan, mint a sorsról írja a költő: Játszva emel és mosolyogva ver le. Egyébként is mindig megbűnhődik az ember, ha valamit hiúságból végez. Aki hiúságot vet, szégyent arat a közmondás szerint. De — tette hozzá szelíd hangon — ne haragudj, ha mást is előhozok. Szerintem a diákénekesekre nem lehet alkalmazni a kórus felírását: Ex ore infantium perfecti tibi laudem. Nem istentisztelet az, amit ők csinálnak! Beszélgetnek, suttognak, csengetésre le se térdelnek, szentmise után a párkányra támaszkodva figyelik a kivonulókat. Mintha nekik semmi közük nem lenne

az oltáráldozathoz, csak felfogadott alkalmazottak lennének. Mint a karénekesek a színházban meg az operanékesek a temetéseken. S azt is sokszor elgondolom, hogy a mi énekeseink nyolc éven át talán egy imádságot el nem mondanak, imakönyvüket elő sem veszik.

— Bis orat, qui cantat — vetette közbe Feri.

— . . . ha lélekből fakadna énekük, ha szívük húrjain zendülne! De ott van-e eszük, figyelnek-e a szövegre, akarják-e Istent dicsőíteni vele? Félek, hogy inkább az Úr ítélete áll rájuk: Ez a nép szájával dicsőít engem, szíve azonban távol van tőlem. És a szentáldozáshoz járulnak előkészület, hálaadás nélkül . . . Szinte komáznak a legfölségesebb szentséggel. „Ezért van annyi gyenge, beteg, lanyha lélek közöttetek” — mondaná Szent Pál. — Hát Kenyeres mivel védekezett, hogy nem tartotta meg előadását? — fordult a prefektus Halász János VI.-os konzultorhoz.

— Nem tudott elkészülni, arra hivatkozott.

— Csak lett volna ott a tanár úr vagy hívtunk volna másokat is, majd kivágta volna a rezet! — tört ki a szigorú asszisztensből. Az ám az igazi kaméleon! Úgy változtatgatja a színét, ahogy az érdeke magával hozza. Semmivel sincs megelégedve és rontja a többieket. A kisebb felszolgáló fiúk sokat panaszkodnak nyelvére, megbotránkoztatja őket. Az ilyen kalmárlekeket üzte ki az Úr fonott korbáccsal Isten szent helyéről.

— Te „diabolus rotae”, csillapította egyik osztálytársa. — Túlszigorú vagy a fiúk megítélésében.

— Többet ártunk nekik elnézéssel és engedékenységgel, mint a szigorúsággal!

— Lajosnak lehet valami igaza, — szólalt meg a pénztáros — mert a folyóiratokkal és tagdíjakkal sem tud elszámolni. Mindent vállal, hogy felfelé hízelegjen, de semmit sem végez el lelkiismeretesen. A könyvrendeléseknél azonban nem késik a neki járó százalékot levonni.

— El kell venni tőle a lapok és tagdíjak kezelését, míg nagyobb kárt vagy botrányt nem okoz

kongregációnak — figyelmeztette a pénztárost a prefektus. Júdást is a pénzkezelés vitte a kísértésbe. — Még kik hiányoztak a te osztályodból, Jani? — érdeklődött tovább.

— Minta Pubi instruálni ment.

A szigorú asszisztens nevetett:

— Azt én is hallottam, hogy szívesebben megy akkor instruálni, mikor tanítványa különrajzon meg zongoraórán van. Akkor kettesben lehet a könnyűvérű leánytestvérével. Persze, jóképű gyerek a Pubi, a lány se húzódozik tőle. Az a tréfa járja róluk, hogy a lány instruálja a Pubit; de a gyerek meg is fizet érte!

— Jani, szakította meg a prefektus — neked is meg kell tenned mindent szegény barátod érdekében. Még kiről akarsz beszámolni?

— Kincses Tibort nem tudom igazolni. Azzal védekezett, hogy ez volt az első szép tavaszi nap. Sétálni ment, mert máskor nem ér rá.

— Igen, hogyne, különösen mikor a jó napsütésben már felsőkabátot sem kell öltetni és lehet muto-
gatni a korzón az új ruhát és a betétes cipőt.

Naimy Ágoston meg azt izente, hogy őt akár ki is törölhetjük a tagok közül. Sajnálja rá az időt.

— Nemakarásnak nyögés a vége — jegyezte meg a titkár. Más ott a baj! Elcsavarta a fiú fejét a politizálás.

Halász Jani azt a megbízatást kapta az ülésen, hogy komolyan figyelmeztesse a hiányzókat vállalt kötelezettségük lelkiismeretes teljesítésére.

A gyűlés feloszlata után még egyszer megnézte a figyelmeztetendők jegyzékét. Majd szórakozottan megfordította a papirost, melyre a gyümölcsoltói ünnepély végén a hiányzókat feljegyezte. Az a fénykép volt, melyet két év előtt készített Kincses Tibor a hét jóbarátról a kápolnai fogadalom után.

Hét ártatlan gyermek tiszta szeme mosolygott feléje, arcukon a lelkesedés és nagyotakarás tűzrózsájával.

Hosszan elnézte a képet . . . s egy könnycseppet törölt le szeme szögletéből.

Pubi α lejtőn.

A VII. osztályban az izgalom tetőpontra hágott. Már öt perc elmúlt csengetés után és még nem jött be a tanár úr. Mennyiségtan óra következett. Mégpedig gyakorlatjavítás. Kevés gyakorlatot írnak a felső osztályokban, annál fontosabb mindegyik. Különösen most év végén, az utolsó, melynek kihatása lesz a bizonyítvány jegyére is.

Végre nyílt az ajtó. Szinte hallani lehetett a negyven fiú szívének heves dobogását, míg a tanár a katedrához ért, hóna alatt a füzetcsomóval. Maga hozta, mert felborult volna az osztály rendje, ha előre beküldi hozzájuk. Egyébként is, a kiosztás előtt megjegyzéseket fűzött mindegyikhez.

Nem volt meglepődve az eredménnyel.

— Mind a két példa olyan volt, amit érettségien is feladtam. Szóval fontos lenne tudni őket. S tele vannak hibával a gyakorlatok! Még a legjobbaké sem kifogástalan. Vagy valami előjelet vagy valami logaritmuskeresést néztek el. Egy van csak színjeles: a Mintáé. Annak nemcsak a megoldása helyes, hanem a kiállítása is csinos. Nincs is benne pirostinta. Arra már sokszor figyelmeztettelek benneteket, hogy a külalakra is legyen gondotok. Az első benyomást mindig az kelti. Az érettségi írásbelinél is, de minden munkátoknál az életben, amit kiadtok a kezetekből. Egy-egy csinosan kiállított levél vagy folyamodvány nem egy embernek alapította már meg a szerencsáját. — Jól van fiam, fordult a dicsérettől kipirult fiúhoz, így tovább! Még lehet belőled valami.

Az osztályon halk moraj futott végig. Valamit észrevehetett a tanár is, mert felvette pápaszemét és

végigtekintett az osztályon. Ennyi elég volt a szigorú tanár részéről, hogy halotti csend boruljon ismét föléjük.

Óra után félrehívta az udvaron Halász Jani Pubi barátját.

— Észrevetted ugye, hogy a fiúk megbotránkoztak az érdemetlenül zsebetett dicséreten?

Mindenki látja, hogy az utóbbi időben semmit sem tanulsz. Mi van veled? Bánt valami? Nem fogadnád el egy régi, őszinte barát szerető jobbát?

Pubi gúnyosan mosolygott:

— Köszönöm, megvan nekem is épségben még mind a két karom, nem szorulok máséra. Se „szerető jobbára“, se mankójára. Megélek a magam emberiségéből.

Majd kérkedő hangon folytatta:

— Minek erőltessem magam? Látom, hogy megélek eszemből különösebb magolás nélkül is. Okosabbra is tudom fordítani az időmet. Tessék utánam csinálni. Szabad a vásár! Mégis csak az én számtan gyakorlatomat dicsérték meg ma is, nem másét!

— Tudod, hogy addig jár a korsó a kútra . . . Sokkal rosszabb lesz a helyzeted, ha észreveszik a tanárok, hogy szerencsédet eszedre és eddig jóhíredre alapítod s munka nélkül akarsz érvényesülni! De ha meg is úsznád szerencsésen a gimnáziumot, az élet olyan vizsga elé fog állítani, mit egyedül eszeddel nem tudsz letenni!

— Prédikálni akarsz? Még tudtommal nem vagy pap! — felelt sértődötten Pubi.

— Azt hiszem, ez a régi barátság alapján nemcsak jogom, hanem kötelességem is. Már régóta szerettem volna megkérdezni tőled, miért vonod ki magadat a mi társaságunkból! Felénk se nézel újabban. Nem tetszik nekem ezzel a Kántorral való kapcsolatot se. Igaz, zseniális koponya, de laza erkölcsű gyerek. Félek, hogy nagy árat fizetsz az ő segítségéért. Hallom, hogy jársz is hozzájuk. Mit tudsz náluk csinálni? Talán azért nem mered már hordani a jelvényünket!

— A jelvényt le szoktam tenni, mikor a tanítványomhoz megyek instruálni, mert mint tudod, azok nem a mi nyájunkhoz tartoznak s nem akarom sérteni őket. Már aztán, hogy kihez járok, kivel barátkozom, arról nem vagyok köteles senkinek se számot adni, legkevésbé egy osztálytársamnak. Nem vagyok már kisgyerek, magamnak vagyok felelős. Nem vagyok már a ti Pubikátok. Szeretném, ha ezt a kedves barátaim is tudomásul vennék.

Az emelt hangon mondott utolsó szavakra a régi Pubi sarkonfordult és tovább állt. Nem is várta be barátja válaszát.

Jani lesujtottan állt még jóideig azon a helyen, ahol ez a tragikus lelki szakítás végbement s nézte, nézte, vajjon merre, kihez vezet ennek az elvesztett kedves fiúnak az útja?

*

Az utolsó előadási napon kihirdették a jövő évi pályatételeket, hogy a tanulók még a nyár folyamán dolgozhasanak rajtuk.

Halász Janinak az egyik különösen megtetszett: Városunk egyháztörténelmi emlékei. El is határozta azonnal, hogy kidolgozza. Minthogy pedig már kevés idő volt hátra az iskolaévből, még aznap délután papírt, ceruzát és egy városi útikalauzt véve magához, elindult anyaggyűjtő munkára, hogy majd otthon, falun, a nyári szünetben kidolgozza. Jövőre, VIII.-ban már nem sok ideje lesz hozzá.

Gyönyörű verőfényes júniusi nap volt. Lelkében is béke uralkodott, szíve tele volt örömmel egy jól bevégzett iskolaév után. Igaz, még hátravoltak az összefoglalók, de aki egész évben becsületesen dolgozott, az nyugodt lélekkel nézhet eléjük. Lehetetlent a tanár urak sem kívánnak. Hogy pedig átlapozza a szerdai két tárgyat, arra még lesz ideje ma este és holnap egész nap. Előbb egy kicsit kifújja magát.

A patak mentén haladt a város közelében fekvő régi templom felé. Ez volt a város legértékesebb műemléke. Nemrég ásták ki a környéket, sok régi sírra,

egykori tárgyakra, régi pénzdarabokra találva. Erről még nincs is szó a kalauzban, tehát saját megfigyeléseire és a múzeumban kiállított emlékekre lesz utalva.

Ebbe az idillikus környezetbe építettek Kántorék minap egy ízléses nyaralót. Ablaka nyitva, belülről gépzene hangzavara rikoltoz. Jani önkénytelenül bepillantott az ablakon. Pubi lejtette a táncot a zene hangjai mellett a hozzásimuló Kántor-lánnyal. Tekintetük hirtelen összetalálkozott.

Jani sietett tovább, kezében könyvecskéjével és ceruzájával. Pár lépésnyire azonban utolérte Pubi és villámokat szóró szemekkel szólította meg:

— Remélem, nem utánam szaglászol?

— Ugyan kérlek, — felelte méltatlankodva Jani — még gondolatnak is felháborító.

— Azért ám! Nem is ajánlom! — folytatta éles hangon.

Jani egy darabig hallgatott s így tettek néhány lépést. Látszott rajta, hogy azon gondolkozik, érdemes-e egyáltalában folytatnia a társalgást. Pubi lassította lépéseit. Úgy látszott, vissza akar vonulni. Jani kezét nyújtotta neki:

— Én most a történelmi pályázat tárgyával vagyok elfoglalva, azért nem is figyelek másfelé. De . . . — tette hozzá szelíd, kedves hangon — gondolhatnál arra, hogy más is sétálhat errefelé. S mégis csak kettesbe vagytok azzal a fiatal lánnyal az egész házban. Nem gondolsz arra, hogy ez egyiktek jóhírének se használ?

Pubi indulatát nem csillapították le a jóindulatú baráti szavak. Magából kikelve fenyegetőzött:

— E tekintetben meg nem ismerek tréfát! Aki ki meri kezdeni becsületünket, annak velem gyűlik meg a baja! Akármilyen alak is vagy, ennyit talán te is tudsz a lovagiasság szabályaiból!

S ezzel visszarohant.

Jani egy darabig nézett utána, majd szomorúan felsóhajtott:

— Szegény gyerek, ennek nem lesz jó vége!
Már nem beszámítható!

Hogy a ház tájkát is elkerülje, letért a keskeny gyalogösvényre és a templom külső falát megkerülve az újabb ásatások felé vette útját. A régi kolostor-templom áhítatos csendjét itt már hangos kurjongatás, majd pedig indulatos veszekedés zaja törte meg. Az egyik nagy fa alatt fiatal társaság ütötte a kártyát. A bokor hús árnyékában borosüveg poharakkal. Az üde levegőt erős cigarettafüst hatotta át.

A kompániában felfedezte a „hetek tanácsa” másik tagját: Kenyeres Jóskát. Igen, a folyóiratok pénze meg a tagsági díjak . . .

Halász Jani zsebetette az útikalauzt. Nem érdekelte többé a mult. Nem fogja megcsinálni a pályázatot. Érzékeny lelkére ráborult a szomorú jelen és a vigasztalan jövő fájdalma.

Romok, romok mindenfelé . . . Abba még bele tudunk nyugodni, mikor az emberi kéz alkotásait látjuk omlott maradványaiban. De az emberi lélek, Isten remekének romjai . . . nagyon szívet facsaró!

Otthagytá a templomromokat és hazafelé menet betért a legközelebbi nyitott templomba a pusztulásnak indult lelkekért egy szívbőljövő fohászt küldeni.

„Ballag már a vén diák . . .”

Nagy csoport diák álldogált az iskolai hirdetőtábla előtt. A papi pályákra való konkurzusok voltak kifüggesztve. A kisebb tanulók hamar otthagyták, őket nem érdekelte, hiszen legtöbb helyre érettségit kívántak. A felsőbb osztályúak közül azonban többen ottmaradtak, sőt voltak, akik papirost, ceruzát véve elő, lejegyezték a tudnivalókat.

A „hetek tanácsa” is együtt olvasta a hirdetést, ami pedig ritka jelenség volt az utóbbi időben! Még haza se együtt mentek, mert egyik a menzán, másik a szemináriumban, harmadik valamelyik kanonokháznál étkezett. Ma azonban a délután kezdődő lelkigyakorlat miatt előbb engedték ki őket s így még hazavihették könyveiket ebéd előtt.

Halász Jani felhasználta ezt a kedvező alkalmat, hogy összegyűjtse őket. Úgy vonultak hosszú vonalban egymás mellett, mint a régi jó világban a mezei sétákon. Csak megnöttek már azóta és hosszabb lett az . . . *árnyékuk*.

Nehezen indult a társalgás. Nem volt meg már köztük az a közvetlen, bizalmas légkör, mely azelőtt önkénytelenül ontotta magából lelkük őszinte megnyilatkozásait.

Ezt a feszültséget mindnyájan érezték. Féltek, hogy valamelyikük célzást tesz erre az állapotra s akkor . . . mint a villamossággal telt vezeték érintése, — kisül és fájdalmas égési sebeket okoz . . . Ezért inkább elkerülték egymást s most, a váratlan összehalálkozásnál olyan némán lépdeltek egymás mellett, mint akiknek nincs közös beszédtemájuk.

Az „öreg” Halász Jani vett erőt elfogódottságán: — Itt van az idő, fiúk, a határozásra. Pár héten

belül be kell adni a folyamodványokat. Nem lenne jó, ha mint a régi szép években, délután megint összejönnénk a mezőn s beszélgetnénk arról, kit hová húz a szíve? Most ráérünk, három napig nem lesz előadás, instruálni sem kell mennünk. Aztán a húsvéti szünetben szüleinkkel is közölhetnénk szándékainkat s beszerezhetnénk a szükséges okmányokat. Mit szóltok hozzá?

Most is, mint régen, Pubi mutatkozott a legbeszédesebbnek:

— Mindenkinék egyéni dolga, hogy milyen pályára lép. Azt nem lehet „megbeszéléssel” elhatározni. A magam részéről legalább is lemondok a pályaválasztás eme újszerű módjáról. Ha elnyerem a vármegye Ludovika-alapítványát, katonatisztnek megyek. Azt hiszem, jól fog állni rajtam az uniformis!

— Most már késő is lenne annak pályát keresgetni, aki eddig még nem határozott — kontrázott neki Szökendi Gyula.

— Hát hiszen nálunk tulajdonképen nem is pályaválasztásról van szó, csak annak árnyalatairól. Már régen elszegődtünk Isten szolgálatára. De hogy ki milyen misszióra érez hajlamot, ebben kutatnunk kell Isten szavát. Én a kisebb tanulók instruálásánál azt vettem észre, hogy jobban megfelelne természetemnek a szerzetestanárság, mint a lelkipásztorkodás.

— Régen, régen . . . vágott közbe Kenyeres. Jól mondod, régen úgy gondoltuk. De akkor még gyerekek voltunk, nem ismertük sem az életet, sem önmagunkat.

— Gyerekfejjel nem szokás fogadalmat tenni . . . jegyezte meg bánatosan Jani.

— . . . s épp azért nem is érvényes a fiatalos fellángolásban tett fogadalmunk. Egyébként is, nem kell mindenkinek papnak lennie. A világi életben is szolgálhatjuk Isten ügyét, talán még jobban, mintha rossz papok lennénk!

— Ez az a megszokott, elcsépelet frázis, mellyel azok szoktak takaródnizni, akik saját hibájukból elvesztik

hívásukat. Igen, igen . . . „nem ismertük még az életet”. Hát ki kényszerít arra bennünket, hogy az életnek olyan oldalait is megismerjük, melyek kiölik lelkünkől gyermeki ártatlanságunkat és elhomályosítják szívünkben Isten képét? Aki már rátette kezét az eke szarvára, aki egyszer már komolyan hallotta lelkében Isten hívó szavát, az ne tekingessen jobbra-balra, mert ha így letéved arról az útról, melyen a Mester jár előtte, talán csak akkor hallja meg újra az élet viharszelétől a messzeségből feléje hozott hívó szót, mikor már nincs visszaút. Aztán meg vannak Jónások, akiknek nem ízlik az Isten küldetése, szöknek előre.

— Rám ezt nem vonatkoztathatod, szólalt meg Tibor. Én ápoltam lelkemben a vallásos érzést, igyekszem mindenben követni az isteni Mestert. Nem mondom, pap is szívesen lennék, de . . . ott van a szép gazdaságunk. Fájna szívem otthagyni, lelketlen bérlők kezére juttatni vagy elkótyavetyélni.

— Engem meg az édesanyámra való gondolás tart a világban, mentegetődzött Gusztó. Érettségi után bementek valami hivatalba, hogy segítsék rajta.

— Én meg úgy érzem, szólt utolsónak Feri, hogy jó hangom az a nekem juttatott talentum, melyet gyümölcsöztetnem kell. Mint pap, legfeljebb a nagymiséken érvényesíthetném képességemet. De valami eldugott falusi plébánia publikuma nem elégít ki. Elmegyek kántortanítónak, egy év alatt oklevelet szerzek, állásba jutok, pályázom nagyobb városokba, kiképeztetem magam s megnyílik előttem a művészek világkarrierje . . .

Hazaérkezve, fogadalmuk képét, melyet az asztali feszület lábához támasztva, folyton szeme előtt tartott Jani, elvette régi helyéről és betette asztalfiókja mélyére . . .

*

A diákelet legromantikusabb pillanata: a ballagás napja is elérkezett. Nemcsak a diáktársak, hanem a szülők, hozzátartozók, rokonok és ismerősök nagy tömege is izgatottan várta az iskola udvarán a „Ballag

már a vén diák . . ." megható hangjainak felcsendülését a VIII. osztály felől.

S mikor a búcsúzó diákok hosszú sora leérkezett az udvarra, megálltak a járda közepén, hogy utolsó istenhozzádót mondjanak az öreg intézetnek, tanáraiknak és ittmaradó iskolatársaiknak.

Amint várható volt, Minta Pubi lépett ki a sorból, új fekete ruhájában, előkelően, mintha csak egy divatáruház mintababája elevenedett volna meg a kirakatban. Mellén az illatos gyöngyvirágcsokorral, felsőzsebében finom selyemzsebkendő csipkés csücske kandikált ki, mintha onnan nézne szét, keresve valakit . . . De gazdája szeme is körüljárt. Akihez szavait kellett intéznie, a gimnázium igazgatója, ott állt előtte a tanári kartól körülvéve. De Pubi szeme nem őket kereste, hanem valaki mást. S mikor azt a valakit felfedezte a hallgatóság csoportjában, kihúzta magát, megigazította nyakkendőjét s belekezdett ünnepi beszédébe.

Szép szavak szálltak ajkáról, de csak szavak, üres frázisok, látszott, hogy figyelme másfelé kalandozik. Hangszínezete csak a színész pátosza volt, aki betanult nagy mondásokat szaval, melyekhez neki semmi köze.

A kölcsönös búcsúzkodás után továbbvonult a menet. A szeminárium rektora, aki szintén megjelent ballagó kispapjai kedvéért, mikor észrevette a sorban Kenyerest, gyengéden megérintette vállát és halkan ezt súgta neki:

— Fiam, gyere fel hozzám majd ebéd után.

A fiú kissé elpirulva intett ígért.

Ebéd után, rosszat sejtve, félénken kopogtatott a rektor-kanonok ajtaján. Pedig a kanonok úr, mint bérmafiát, szeretettel fogadta és leültette.

— A püspök úr átküldte hozzám a konkurrálók kérvényeit, de a tiedet nem találom köztük. Úgy tudom, hogy te is hozzánk akarsz jönni, ugye?

Kenyeres zavarba jött.

— Igen . . . mindig akartam.

— S most már nem? — kérdezte csodálkozva a rektor. Úgy tudom az osztályfőnök úrtól, hogy a statisztikai ívre is még azt írtad be. Vagy talán ez csak politika volt tőled, hogy jóakarataikat biztosítsd? — nézett szigorúan a szeme közé.

— Nem, méltóságos úr kérem, hebegte, nekem őszinte volt a szándékom, csak azt gondoltam, hogy majd érettségi után nyugodtabban meg tudom gondolni. Talán akkor se lesz még késő beadni a folyamodványt.

— De késő lesz, fiam — kelt fel helyéről a rektor. — Neked már most is késő. Látom én azt. Hagyjuk az egész dolgot! Ne alakoskodjál! Akinek igazi hivatása van, az nem így beszél. A királyok Királya szolgálatába jutni nagy kitüntetés, hová érdemtelenségünk tudatában megalázkodva, de repeső lélekkel kell sietnünk. Ez nem lehet kegy a te részedről, amit előbb meg akarsz „gondolni”. Már hogy aztán mennyire vagy hibás hivatásod elvesztésében, azt majd az Úristennel kell elintézned a nagy leszámolás napján . . . Talán még előbb — tette hozzá elgondolkozva. — Vagy talán sohase is volt hivatásod, csak jó ürügy volt ez a könnyű megélhetésre . . . ? Ingyen koszt papi konyhán, tandíj, kirándulási költség, aztán hol egy pár cipő, hol nadrág vagy télikabát a kanonok bácsitól . . . Persze, persze . . . hát miért is ne? . . . Hiszen szívesen támogatunk mi más jóra való szegény fiút is, akinél szóba se kerül a papi pálya. Csak az fáj, hogy olyan címen ajánlgatnak benneteket jó plébánosaitok, szüleitek, tanítóitok, hogy csak karoljunk fel titeket, „biztosan pap lesz, már kiskorától kezdve annak készül s magától nem tud kitanulni” stb., stb. S mire rákerül a sor, kereshetjük őket a konkurzuson. Más, érdemes fiút meg kiszorítotok. „Magatok se mentek be s másokat sem engedtek bejutni!” Nagyon szomorú tapasztalataink vannak egyik-másik pártfogoltunkról. Inkább ellenségünk lesz, mint barátunk!

— Bennem sohasem fog csalódni az Egyház, keresztapa kérem. Ha nem is leszek pap, hitvalló ka-

tolikus férfi maradok, apostola akarok lenni kinn a világban is Krisztus ügyének. Majd meg tetszik látni, nem hozok szegényt jóakaróimra.

— Igen, igen — sóhajtotta pap. Vannak szép számmal, akik félútra elkísérik Szent Pétert: mikor ígérgetni, erősítgetni kell a hűséget. De mikor tettekre kerül a sor, amikor hitet kell tenniök Krisztus mellett, még a kakasszóra se várnak a megtagadásánál. Itt aztán szépen megrekednek. Tovább is követni Szent Pétert a bűnbánat, az apostolkodás, az önzellen istenszolgálat és önfeláldozás útjaira . . . erre már nem futja a nagy hangon hirdetett, síríg tartó hűségük — tört ki belőle a keserűség. Majd csendesebben hozzátette:

— Igaz, fiam, azt is említette az osztályfőnök úr, hogy egyedül te nem fizetted még be az érettségi díjat. Szánalomból hozta fel nekem, abban a hiszemben, hogy szegénységed miatt nem telik rá. Mivel lejárt a határidő, át is adtam neki az összeget. De úgy emlékszem, neked már egyszer adtam erre a célra pénzt.

— Igen, kezét csókolom, de épp akkor szedték az egyéb költségekre való pénzt és azzal nem lehetett várni, azért odafizettem, remélve, hogy majd hazulról is kapok. De sajnos, hazulról nem tudnak küldeni, nagyon rosszul állnak szegény szüleim.

— Egyéb költségek? Mik azok, amik nincsenek benn az érettségi díjban? — kérdezte a kanonok csodálkozva.

— Tetszik tudni, a tabló meg a ballagás, a bankett költségei meg hasonlók.

— Hát persze erre magam is gondolhattam volna — válaszolt kissé gúnyosan. De látod, az ilyen öregember már feledékeny. Igaz, hogy a mi időnkben még nem voltak ilyen cifraságok. Hálát adtunk az Úristennek, tisztelettel elköszöntünk testületileg meg egyénileg is tanárainktól, megszorítottuk egymás kezét és indultunk tovább . . . tovább, mint a nóta mondja. Dehát méltányos, hogy jó magyar szokás szerint „fece-

rűnt magnum áldomás" a nagy esemény után. S miért ne, ezt is papi pénzen? Nem kell őket sajnálni, ugye? Hát — nyújtotta kezét búcsúzásul, melyet Kenyeres jól színlelt szívbeli alázattal és hálával megcsókolt — csak mulass jól, fiam, a nagy banketten. S talán a kapott ötven pengőből arra is kerül, hogy egy pohár bort lehörpints jó bérmaapád egészségére!

— Természetes, természetes, mondogatta magára maradva a fiú eltávozása után, hogy mindez pénzbe kerül . . . A tabló . . . virágok a ballagásra . . . a bankett . . . és hasonlók . . . kacagott fel keserűen.

Villámcsapás a derült égből.

Az ujdonsült „tekintetes urak” feketébe öltözve, a nagy melegben éppen nem kellemes kemény, magas gallérban, izgatottan szorongtak a gimnázium folyosóján, várva a nagy pillanatot, mikor kinyílik a tanács terem ajtaja s beengedik őket az eredményhirdetésre. Ismételten kijött már osztályfőnökük, nagyobb csendre figyelmeztetve őket, mert az izgalom hatása alatt nem tudtak magukon uralkodni. Mindenkinek volt valami közölnivalója, beszámolója a saját feleletéről, a kapott tételről vagy a várható eredményről. Akiket ilyen kérdések nem foglalkoztattak, azok a bankettéről, a hazautazásról és jövő terveikről tanácskoztak.

Egy kisebb csoport közepén Pubi magyarázott. Feldúlt arccal, beesett szemekkel, sápadtan állt közöttük. Láthatólag ő volt a diákélet nagy eseményének leglesújtottabb alanya.

Még a latin és mennyiségtan — régi ismeretei alapján — ment valahogy, de a tanár urak nagy csodálkozására, a magyar és történelem tételből egy adatot, nevet vagy idézetet sem tudott és a fizikából is csak hebegett. Írásbelije sem sikerülhetek valami fényesen, mert tőle többet kérdeztek a szokottnál. „Szigorítotttra küldték” diáknyelven szólva.

Most már csak azon dől el a sorsa, hogyan bírálják el esetét a tanár urak. Megkegyelmeznek-e neki vagy a szigorú igazság mértékével osztják a jegyeket? Akkor aztán „szervusz Ludovika-alapítvány!” A második helyen kandidáltat hívják be helyette. Hová menjen rossz érettségivel? Érezte, hogy összeomlott egyszerre az utóbbi időben számításra felépített élete és a romok maguk alá temetik . . . Talán éppen órála tanácskozik most odabenn annyit a bizottság!

Ráesett tekintete az éppen előtte elhaladó Halász Janira, ki hogy beszélgetésével zajt ne csináljon, csendesen sétálgatott magában a folyosón. Milyen igaza volt, mikor figyelmeztette! Talán még nem is lett volna késő tavaly vagy két éve megkezdeni a becsületes munkát. Dehát az élet és a „körülmények” másfelé sodorták. Már késő! Minden késő! Lehet-e tragikusabb, kétségbeejtőbb szó egy 18 éves ifjú életében?

S Jani milyen nyugodt! Miért ne? Biztosan jeles érett lesz, ha nem kitüntetéses. Meg is érdemli. Megdolgozott érte. Nemcsak most, hanem nyolc éven keresztül. Most csak a jól megérdemelt szép termést aratja le. S utána megy tovább nyilegyenesen a megkezdett úton. Pap lesz, szerzetestanár. Igen, ő odaállhat a tisztafehér és vesébe látó gyermekek elé és oktathatja őket becsületes munkára, istenfélelemre és jellemes életre. Nem követel tőlük mást, mint amit ő is végigjárt diákéletében. Ó, mert a gyereket becsapni nem lehet! S ekkor egy pillanatra megvillant előtte, mintha ő prédikálna diákoknak vagy híveknek Istenről, Krisztus követéséről, a Szűzanya romlatlan lelki szépségéről s hallgatói gúnyos nevetésben törnének ki s rajta meggyulladna szégyenében a papi talár. Pedig még nem is régen olyan tündérien szépek voltak ezek a gyermekkori álmok!

Ábrándozásából az ajtó nyílása ébresztette fel. Behívták őket. Mintha az osztályfőnök úr egész különös pillantást vetett volna rá. Mit jelent ez? Jót vagy rosszat? Akárhogy is van, csak már lennének túl rajta! Elviselhetetlen ez az idegfeszültség. Pedig még előbb meg kell hallgatnia az elnök úr buzdító beszédét, hisz' a kihirdetés után neki kell az osztály nevében válaszolnia.

S milyen szépen beszél, mennyi életbölcse ség szól ajkairól! De neki úgy vág minden szava . . . mintha egyenesen hozzá intézné . . . Ki mint vet, úgy arat . . . az érettségi, mint a nagy világítélet kicsi előképe, ahol minden kiviláglik . . . a méltányosságról, hogy a hű munkások elvegyék jutalmukat . . . Ezek ne féljenek!

Meg fogják állni az életben is helyüket, akármilyen szegények vagy magukra hagyottak is. Példát mondott a zsúfolt nyári vendéglőről, melynek azonban a hegytetőn is volt egy épülete. A tulajdonos kiírta a táblára: Ott fenn még van hely! A legjobbak, a küzdeni tudók és fáradságtól nem elrettenők számára mindig lesz hely, állás, akármilyen zsúfoltak is legyenek az egyes pályák.

S most, most . . . hallja mélyen elpirulva, névszerint is megemlíti őt. Szomorú meglepetés volt a bizottság számára az ő szereplése, mint akitől eddigi tanulmányi eredménye alapján mást vártak. Vagy elbízta magát vagy nagyon kimerült, azért nem ment neki a felelés. A tanári testület eddigi kifogástalan magaviselete alapján az utóbbi mellett foglalt állást, azért elment az irgalom végső határáig. Több tantárgyból el kellett volna marasztalniok, de csak egyből hagyták benn az elégtelent. Így, ha szeptemberben leteszi a javítót, nem vesz semmit, eléri a társait.

Pubi körül forogni kezdett a világ. Összeharapta ajkát, ökölbe szorította kezét, hogy indulatában fel ne ordítson. Aztán egy nemvárt pillanatban, mikor mindenkinek figyelmét az eredmény-hirdetés foglalta le, észrevétlenül kiosont a teremből.

A kihirdetés végeztével zavarodottan forgatták fejüket a fiatalok, keresve a szónokot. Kínos csend. Nincs senki. Az osztályfőnök úr is feltette szemüvegét és kérdően jártatta végig tekintetét régi osztályán.

A nehéz helyzetet Halász Jani oldotta meg. Szerényen előlépett a háttérből és néhány kedves keresetlen szóval mondott köszönetet az elnöknek és a bizottság minden tagjának türelmükért és tapasztalt nagy jóindulatukért.

„Sohse halunk meg!”

Az érettségi banketten üres maradt egy érettségi-zett helye. Minta Pubi ide se jött el. A szégyen vagy talán, ismerve őt, inkább a sértett önérzet nem engedte társai közé, kiknek hajdanában szemevilága volt. Nem is látta senki az eredményhirdetés után. Jani néhány társával, a régi jó kompániából, kereste lakását, de a szállásadónője nem tudott róla semmit. Még nem volt otthon délután.

Viszont az öreg diákok nagy örömeire megjelent az összejövetelen jó hittanárjuk, kire nem is mertek számítani. Naimyné alig várta, hogy véget érjenek a dikciók. Amint a vacsora után asztalt bontottak, a tanár közelébe férközött és félrehívta pár szóra.

— Igazán, kedves tanár úr, ezt nem is mertem remélni, hogy itt találkozunk. Nagyon szép, hogy eljött, pedig talán nehezebbre esett.

— Nem mondom, hogy az érettségi bankettet a mai formájában helyeslem. De ha már eddig elkísérte az ember lelki fiait, szabadságuknak ennél az első nagy próbájánál sem akarom magukra hagyni őket. Ne legyen a dolognak az a látszata, hogy kölcsönösen elmondjuk és meghallgatjuk a szép ígéreteket s aztán a kedves szülők is csendesen visszavonulnak s magukra hagyják fiaikat, hogy éljenek a szabadsággal, ahogyan jól esik. S attól kezdve mind duhajabb lesz a mulatás, sűrűbb a cigarettafüst, durvább a hangnem és féktelenebb a szilajság. Mindjobban kivetkőznek magukból s ha másnap reggel józan fővel számot akarnak vetni a történetekről, nem egy keserű könnyek között gondol az elmúlt éjtszakára és szívesen kitörölné emlékezetéből, akármilyen önfeledt jókedvvel nótázta is pár órával előbb az „ihaj-csuhaj”-t. Látta, ezért tartok ki velük

akár virradatig is. Nem, hogy mint tanár vigyázzak rájuk — akkor legfeljebb egy kiskocsmával odébb állnának, akiknek nem tetszik a tanári felügyelet, hanem mint jótakaró idősebb testvérük. Aki tud örülni ártatlan jókedvüknek, de önuralmával, jelenlétével, egy tekintetével vagy csendes megjegyzésével tud „megállj”-t is parancsolni ott, amikor a meggondolatlan fiatalok kezdik elveszteni józan ítélőképességüket.

— Rám biztosan haragszik a kedves tanár úr, mert az első látogatásomkor tett megállapodásunkat nem tartottam be. Nem kerestem fel újra a tanév elején.

— Haragról nem lehet beszélni. Az csak tanács vagy kérés volt részemről abban a hiszemben, hogy elvonulnak a kamaszfelhők a gyerek feje felől és lehet majd újra okosan beszélni vele. De sajnos, nekem is ellenkező tapasztalataim lettek. Egy alkalommal magam hívtam, hogy beszéljek vele, de nem jött el. Aligha felejtette el, mert attól a naptól kezdve mindig bújít előlem, akárhol látott meg: iskolában, udvaron, utcán. Ebből már láttam, hogy minden próbálkozás hiábavaló. Ahhoz, hogy lélekben találkozzunk az ilyen fiúval, szükséges, hogy ő is tegyen felénk egy-két lépést. Ha benne nincs meg hozzá a szándék, mi hiába megyünk feléje, ő hátat fordít és igyekszik sietve minél távolabb kerülni hatókörünkből. Figyelemmel kísértem azért állandóan, de bevallom, nem sok örömet találtam benne. Ezt megmondom most az édesanyjának, kinek kizárólagos gondjai alá kerül ezentúl, hogy elhagyja az iskolát. Nekem nem maradt más eszköz vele szemben, mint az imádság. Kértem is az Uristen kegyelmét számára minden szentmisémben.

— Bennem is csak az imádság tartja a lelket, kedves tanár úr. Ha tudná, mennyi imádságom szállt már érte az eget Urához, mennyi önmegtagadást, bűntöt, szentmisét és szentáldozást ajánlottam már fel érte, mennyi könnyet ontottam megtéréséért, de . . . hiába! Mert nála igazán megtérésre van szükség, olyan lelketlen, gonosz, sőt félek kimondani is a szót, isten-

telen gyerek. Még este sem látom sohasem imádkozni. Kevélyisége nem engedi, hogy meghajtsa nyakát a Teremtő előtt.

— Gondoljon nagyságos asszonyom a fiú védőszentjére, Szent Ágostonra. Az is így kezdte. Istennél semmi sem lehetetlen, Ő a kőkemény szíveket is meg tudja puhítani, a krisztusüldöző Saulokból Szent Pál apostolt, a rossz útra tért Ágostonokból a legnagyobb egyházatyát elővarázsolni.

— De én nem vagyok Szent Monika, hogy a lehetetlenben is tudjak hinni . . .

— S én mégis csak azzal nyugtatom meg, amit az egykori Ágoston édesanyjának mondott a püspök: „Lehetetlen, hogy e könnyek gyermeke elveszen.”

— Istenem, ha én azt még megérhetném . . . Nem kívánok többet, mint hogy tisztességes, vallásos embernek lássam. Régi álmomról, a papságról már rég lemondtam. Még a pap nevét se szabad előtte említeni, mindjárt dühös lesz. Katona akar lenni. Oda is bizonyára csak a hiúsága, kevélyisége húzza. S hogy mielőbb szabaduljon az édesanyja szoknyája mellől. Ebben igazán hasonlít az egykori Ágostonhoz; menekül minél távolabb édesanyja befolyása alól — tette hozzá keserű mosollyal.

— Higgye el, nem is lenne baj, ha ez a terve sikerülne. Magasztos pálya a katonatiszti, hol visszanyerheti lelke idealizmusát, sőt még megrendült hitét is. Mi lehet más hanyatlásának oka, mint valami rossz társaság . . . ?

— Igen, súgdoztak nekem a jóakarók arról, hogy valami „politikai” barátság van a háttérben. Valami szélsőséges ifjúsági alakulat csavarta el a fejét. De neki persze elő nem lehetett volna ezt hozni, mert ha személyi dolgaival hozakodtam elő, azt felelte, ha nem hagyom abba, megszökik, haza se jön többé.

— S lássa, a katonaintézetben egész más környezetbe kerül. Azok mind válogatott, komoly fiúk s igen jó szellem uralkodik Akadémiájukon. A mostani vezetés alatt meg egyenesen virágkorát éli. Egyik volt lelki

fiam például azzal vádolta magát, hogy ő ott a „rosszabak” közé tartozik, mert csak havonként járul a szent-ségekhez. A nagy többség gyakori áldozó. Aztán a kemény katonai fegyelem egy kicsit helyrerázza és az ott megkívánt nagy teljesítmény ki fogja gyógyítani a fiatalurat képzelt kiválóságából.

— Kedves jó tanár úr, egészen megnyugtató. Szinte Isten kezét kezdem látni a dologban. Pedig egész életemben arról ábrándoztam és imádkoztam, hogy az Úr oltáránál láthassam egyetlen fiamat. Nyugodtan hagytam volna itt, ha már a leviták köntösében láttam volna. Ez volt a rokonság kívánsága is, ezért tanították. Most majd leveszik róla kezüket, ha őket is becsapja.

— Én nem látom olyan tragikusnak a helyzetet. A maga körében, mint katonatiszt is tölthet be papi hivatást. Sőt! Olyan emberek is hatása alá kerülnek, akik nem mennek saját jószántukból a pap prédikációját meghallgatni. Magam is nem egy ilyen Szent Márton és Szent László lelkületű katonatisztet ismerek, akik az első arcvonalban küzdenek Isten országáért. De van-e reménye a felvételre, ha anyagi támogatásban nem részesül többet a rokonság részéről?

— Most nagyon megjavultak kilátásai. Isten ments, hogy a káröröm beszéljen belőlem. Ő is megpályázta a vármegye Ludovika-alapítványát. Második helyen jelölték a bizonyítványa alapján, de most, hogy a Minta lecsúszott a rossz érettségijével, ő kerül sorra. Ezért törte magát, éjjel-nappal tanult. Nézze csak meg kedves tanár úr, hogy lefogyott a szerencsétlen. Csupa csont és bőr. És milyen ideges! Még majd az orvosi vizsgálaton fog elcsúszni a nyomorult!

A beszélgetés megszakadt, mert a telefonhoz hívta a pincér a hittanárt. Pár perc múlva visszatért, elhallgattatta a cigányokat és maga köré gyűjtötte a fiúkat:

— Kedves fiam, hagyjátok abba a táncot és szórakozást. Szomorú hírt kaptam a kórházból. A szerencsétlen Pubi elkeseredésében valami rossz, kétes-

hírű mulatóhelyen leitta magát és ittasan merényletet követett el maga ellen. Most visszanyerte eszméletét és engem hívott magához. De azért maradjatok együtt s várjátok meg, míg hírt hozok róla vagy telefonálok, ha nem jöhetnek egyhamar.

Az előbb még oly vidám, zajos teremre halotti csend borult. A személyzet és a cigányok is odasettenkedtek kíváncsiságból a beszélő pap mögé s most óvatosan félrevonultak.

A fiúk szinte önkénytelenül Kántor köré csoportosultak, mint akitől a legilletékesebb felvilágosítást remélték a szerencsétlenségről. Ő volt legbizalmasabb viszonyban a tragikus eset áldozatával.

— Én sokszor figyelmeztettem, — kezdte Kántor — hogy hagyja abba a dolgot, de nagyon belemelegetett. Már t. i. a szellemidézését értem. Először csak tréfából csináltuk, de ő vakon hitt mindent. A végén már kész örült lett belőle. Mindíg csak ezen járt az esze, egész éjeleket töltött vele. Idegei teljesen tönkre mentek s erős italokkal próbálta magát felfrissíteni. Inni, azt csodálatosan tudott a gyerek! Ostoba húgom meg csak ugratta. Tetszett neki a fiú s úgy látszik, szerette volna maga számára biztosítani. A Pubi se idegenkedett tőle. Egyszer heccből meg is kérdezték a szellemet, hogy jó pap lesz-e belőle? A szellem — persze, drágalátos húgocskám személyében — tagadólag felelt. Attól kezdve aztán eleresztette Pubi a kantárszíjat. Úgy látszik, ki akarta próbálni, hogy a világi élet hogyan smakkol neki, ha már papnak nem való. De ráfizetett csúfosan. Hisz láthattátok a feldúlt ábrázatát, a kiélt arcát. Nem tudott a csábos szirénhangoknak ellenállni. Fuvoláztak a jóképű gyerek fülébe s ő bizony nem úgy tett, mint Ulisszesz társaival! Lecsúszott a gyerek. Elsorvasztotta ez a féktelen életmód, kiszívta velejét . . .

— Így már meg lehet érteni az érettségén való gyászos szereplését — szólt közbe az egyik fiú szomorúan.

— De nem is tanult semmit érettségire — foly-

tatta Kántor. — Azt is megkérdezték persze a szellemtől, hogyan fog neki sikerülni? „Kitűnően!” — volt a válasz. — Ettől kezdve sutba dobott minden könyvet, a szellemekben jobban hitt, mint könyvből meríthető tudományában.

— Ha szellem beszél az ilyen machinációkban, az csak az ördög lehet, jegyezte meg Jani. Annak meg ez a taktikája! Aki az ő útjain örömet keres, keserűséggel fizet. Aki rábízza a sorsát, odacsalogatja a szakadék szélére és kajánul gyönyörködik benne, mikor tönkretett áldozata a mélységbe zuhan . . .

Az egyik pincér lépett most a beszélgetőkhöz azzal, hogy Halász urat kéri a tanár úr a telefonhoz.

A többi fiú is utána tódult, hogy mielőbb hírt kapjanak ők is. A telefonfülkéből azonban csak társuknak néhány szava ütötte meg fülüket: Requiescat in pace . . . Hála Istennek . . . Igen, holnap 9-kor.

Jani könnyezve lépett ki a fülkéből, hogy közölje társaival is a hittanár szomorú üzenetét:

— Meghalt a szerencsétlen gyerek, de előtte még töredelmesen meggyónt és felvette az utolsó kenetet is. Holnap reggel 9 órakor fog érte Requiemet mondani a tanár úr, arra hív benneteket.

. . . Itt volt a szellemek órája. Éppen éjféltizenkettőt ütött a toronyban, mire a fiúk elszéledtek.

„Visszaadá őt anyjának.”

Alig múltak el Pubi halálának és temetésének megrázó napjai, mikor újra hívták Kovács tanár urat a kórházba. A portás nem tudta megmondani a beteg nevét. Csak annyit közölt, hogy egy nagyon megtört özvegyasszony járt itt a tanár úr távollétében és azt az üzenetet hagyta, hogy amint ráér a tanár úr, legyen szíves felkeresni beteg fiát a diagnosztikán. 66-os közös kórterem, tehát csak délután 2—4 között van látogatási idő.

Ebéd után első dolga volt, hogy a kórházba sietett. Még nem volt 2 óra és így nem engedték be a látogatókat. A folyosón nagy tömeg várakozott. Mikor meglátta a közeledő tanárt, Naimyné eléje sietett és könnyezve szorította meg kezét.

— Hát Gusztó a beteg? — kérdezte a tanár. — A portás nem tudta megmondani a nevét. De reméljük, nem súlyos!

— A lehető legsúlyosabb, tanár úr. Agyhártia-gyulladás. Nincs is magánál már második napja. A kezelőorvos nem sok jóval biztat. Délelőtt megvizsgálta az igazgató-főorvos is. Nekem csak annyit mondott, hogy minden a szívtől és a szervezet ellenállóerejétől függ . . . De most nagyon le van strapálva szegény. Éppen ez robbantotta ki baját. Az idegfejsztő tanulás, hogy képességeit meghaladó eredményt produkáljon. Az agy nem bírta a túlhajtott munkát . . . a végsőkéig feszített húr elpattant. Mint utólag bevallotta, nagy lázzal ment már az érettségire is. Utána meg a sok lótas-futás az okmányokért. Nem volt percnyi pihenője se. Engem folyton zaklatott, hogy szerezzek neki valakit, aki az ábrázolóra fogja tanítani a nyáron, mert magától egy betűt sem ért belőle, márpedig a felvételi

vizsgán ez nagyon fontos. Ez is folyton izgatta. S most itt a szomorú eredmény! Mi lesz velem, ha ezt az egyetlen gyermekemet is elvesztem! Öregségem egyetlen reményét és támaszát! — tört ki újra a zokogás a szegény anyából.

— Mindent meg fogunk tenni érte! Holnap szentmisémet érte ajánlom fel és megkérem az igazgatófőorvos urat is, hogy kövessenek el minden lehetőt. Megyek is hozzá azonnal.

A kórházigazgató mogorva kinézésű ember volt, de igen jó orvos. Abból a típusból való, amely inkább kevesebbet, mint többet mond. Tisztelettel fogadta a tanárt s meg is ígérte, hogy külön figyelemmel fogja kísérni a beteget. A tanár aziránt érdeklődött, hogy a betegség természetére való tekintettel nem lenne-e jobb különszobába átvinni?

— A költségek előteremtését magamra vállalom. Édesanyja nem tud erre áldozni.

— Az biztos, hogy minden zaj, sőt érzéki benyomás káros hatással van rá, bár . . .

A tanár észrevette az orvos zavarát:

— Elöttem beszélhet nyíltan, igazgató úr. Pap vagyok, aki hallgatni is tud, meg többször hallatszik felém az élet jajkiáltása, mint muzsikája.

— Hát bizonyára tetszik annyira ismerni ennek a betegségnek a természetét, hogy a legritkább esetben múlik el komoly következmények nélkül. Márpedig, ha egy ilyen fiatalember nyomorék vagy szellemi roncs marad, akkor inkább ettől a keserű sorstól való megszabadulást kellene választanunk . . . Az ő esete pedig súlyosnak látszik. Nagyon le van gyengülve, csekély az ellenállóereje, a szívében sem bízom túlságosan. Minden attól függ, hogy visszanyeri-e eszméletét. Ha igen, átszállítjuk a különszobába és minden emberileg lehető meg fogunk próbálni vele — s ezzel nyújtotta is már kezét a tanárnak.

Mire a hittanár elhagyta az orvosszobát, a látogatók elszéledtek a kórtermekben. Ő is a 66-os felé vette útját.

A bejárattól balra, az első ágy mellett pillantotta meg az özvegyanyát. A fiú halottsápadtan, behúnyt szemekkel, megnyúlt arccal feküdt. Az életnek semmi jelét sem mutatta. Az orvos állt mellette, pulzusát fogta s közben szívét tapintotta meg. Másik kezében az injekciós tű.

A tanár lábujjhegyen közeledett az ágy felé. Kérdő pillantást vetett az édesanyára. De az felelet helyett fuldokló zokogásba tört ki.

Erre az orvos is megfordult s meglátva a papot, könnyed fejhajtással üdvözölte őt.

A hittanár csendesen megkérdezte:

— Van remény, doktor úr?

Az orvos kitérő választ adott:

— Még él . . . De a szíve nagyon gyengén ver — tette hozzá halkán, hogy az édesanya ne hallja. — Az ápolónő szaladt értem, ő már azt hitte, hogy meghalt. Egyetlen teendők most injekciókkal a szív működését erősíteni.

Ezzel készült is már új injekció beadására.

Közben mások, a kórterem könnyebb betegei, látogatók és ápolónők is odagyülekeztek a betegágy köré. Mindnyájan részvétellel tekintettek a kedves ifjúra, aki felé a szívtelen halál kinyújtotta csontos kezeit.

Az orvos jobban szerette volna, ha nem állják körül a betegágyat s ezt az ápolónőknek tudomására is adta. A pap is megértette a célzást s hogy jópéldát adjon, maga is elbúcsúzott, kérve az orvost, hogy legalább a szentkenet feladásáért telefonáljanak a plébániának. Ha nem lenne addigra késő, ő maga is vállalta, hogy beszól érte. Az édesanyával pedig megígértette, hogy bármi történik, értesíteni fogja. Az orvos azon a véleményen volt, hogy az a pár perc különbség nem fog számítani . . .

Reggel Naimyné is végighallgatta a fia meggyógyulásáért mondott szentmisét. Kovács tanár arra számított, hogy utána hallhat valamit a fiú állapotáról. Mire azonban hálaadása befejeztével kereste az asz-

szonyt, már nem volt a templomban. Egész délelőtt nem jutott el hozzá semmi hír a beteg állapotáról.

Délután pár perccel két óra után érkezett csak a kórházba, mikor a látogatási idő már megkezdődött. A 66-os kórterem sarokágyánál nem talált senkit. Az ágy is üresen állt, lehúzva a lepedő, a párnák félre rakva. Ez a látvány megdöbbenetette a tanárt.

— Meghalt? — kérdezte fátyolos hangon a hozzá közeledő apácától a fiú ágyára mutatva.

— Sőt! — mosolygott a kedves nővér — magához tért s az igazgató úr átszállíttatta a 70-es külön szobába. Ott van az édesanyja is vele már reggel óta.

A hittanár egy meleg fohászt küldött az égbe az örömteljes fordulatért és felkereste a beteget új lakásában.

A fiú lassú, egyenletes lélekzése mutatta, hogy mélyen, egészségesen alszik. Amint megpillantotta a virrasztó anyja a belépő tanárt, lábaihoz borult és csak annak heves tiltakozása akadályozta meg, hogy kezét-lábát össze ne csókolja.

— Az Isten áldja meg minden lépését, tanár úr azért, amit fiammal tett. Azt mondja a főorvos úr, hogy meg van mentve az életnek.

— Az emberi próbálkozás csak halvány kísérlet az Úristen segítségével mellett, asszonyom. Az Övé legyen a dicsőség és hálaadás.

— Hát igaz is, hogy feltűnően megmutatta csodás beleavatkozását. Tegnap még a legvigasztalanabb állapotban hagytam itt. Gondolhatja, milyen éjjelem volt odahaza! De a szentmise alatt valami nagy megnyugvás és béke szállt a lelkemre. Mikor a szentostyát fel tetszett emelni az oltárkeresztig, úgy éreztem, hogy én is ott állok a kereszt alatt s mint a Szűzanya, én is feláldozom az Úrnak gyermekemet. S olyan élő hittel imádkoztam, mint még soha életemben, hogy „Legyen meg a Te akaratod.” De mikor vége volt a szentmisének, nagy vágy vett erőt rajtam, hogy még egyszer lássam élve gyermekemet. Idesiettem, nem is gondolva arra, hogy most nincs látogatási idő.

S a kedves nővér lelkendezve fogadott, hogy alig pár perce eszméletre tért a fiam. Ó, ha le tudnám írni, ami abban a pillanatban lelkemben lejátszódott! Ne haragudjék, hogy nem vártam meg a szentmise végén, de valami titkos erő húzott ide. Egész délelőttöm meg az átköltöztetéssel, rendezkedéssel és a betegünkkel való törődéssel ment el. Én nem is tudtam beszélni vele, mert mire ideértem, mély álomba merült. Épp csak pár pillanatra tért magához s a kedves nővérek szerint engem hívott. — Most minden pillanatban várom, lesem, hogy kinyitja szemét — beszélt a megatottságtól könnyezve a jó asszony.

— Talán még nem is ebédelt? — kérdezte a tanár.

— Nem is reggeliztem a szentáldozás után. De mit számított az most? Hát ő szegény, már napok óta semmit sem vett magához.

— Igen, de az édesanyának szüksége lesz erőre, hogy ápolhassa beteg gyermekét — szólt határozottan a tanár. — Tessék csak szépen hazamenni, egy kicsit pihenni és megebédelni, én addig itt maradok nála.

Naimynének jól esett a bölcsesség és jóakarát, ami ennek az erőselelkű férfinak szavaiból felé, a megtört és magára hagyott gyenge asszony felé sugárzott. Szót fogadott, de az ajtóból kétszer is visszafordult arra számítva, hogy talán mégis megszólal gyermeke. Vagy talán csak azért, mert jól esett újabb és újabb pillantásokat vetni rá.

A paptanár leült az ágy lábához, szembe a beteggel és elővette breviáriumát. Pár percig imádkozott, mikor megszólalt a kórház csengője, jelezve a látogatási idő leteltét.

A beteg az erős, éles hangra megmozdult. Nyögve nyújtotta ki kezét, majd át akart fordulni másik oldalára. Ugyanakkor azonban fáradt szemeit is kinyitotta s megismerve a vele szemben ülő hittanárát, minden erejét összeszedve próbált felemelkedni és ajkáról halál-
kan szállt el a köszöntés:

— Laudetur . . .

A tanár felugrott, hogy a beteg felkelését megakadályozza.

— Maradj, édes fiam, nem szabad erőlködnöd. Kívánsz valamit?

— Édesanyám nincs itt? Ugye a kórházban vagytok?

— Igen, ott vagy, nagyon jó helyen. Itt meg fognak gyógyítani, csak nagyon kell vigyáznod magadra, kímélni magadat. Beszélned sem szabad. Édesanyád mindjárt visszajön; hazament megebédelni. Reggel megáldozott szentmisémen a te gyógyulásodért s látod, meghallgatta a jó Isten. Csodát tett veled: abban az órában tértél eszméltre.

— Én is szeretnék megáldozni . . . suttogta a fiú és könnyek peregtek le arcán. Nem gyónhatnék meg addig, amíg édesanyám visszajön?

— A nélkül is nyugodtan megáldozhatsz holnap, kedves fiam. Hiszen feladták a szentkenetet, mikor önkívületi állapotban voltál, az pedig ilyen helyzetben megtisztítja a lelket. Könnyeidből meg látszik, hogy megvolt a szükséges bánatod és jószándékod, amit a szentség feladásánál feltételezünk.

— De mennyire megvolt! . . . Tudtam, hogy mit tesznek velem . . . de nem volt erőm sem megmozdulni, sem megszólalni.

— Ha azonban most magad megnyugtatóására öntudatosan el akarod végezni a szentgyónást, az nagyon helyes, csak nem szabad sokat beszélned, sem felizgatnod magad. Elég lesz, ha röviden felelsz a gyóntató atya kérdéseire. Hívjam most a tisztelendő urat?

— Nem, nem . . . én csak a tanár úrnál akarok . . . a tanár úrnak akarom elmondani, mi ment végbe bennem e napokban . . . hogy az Úristen lelkileg is meggyógyított . . .

A hittanárnak egy külföldi nyári tanfolyamra kellett utaznia. Várt vele az utolsó napig, de mikor már nem halaszthatta tovább útját, meghagyta, hogy küldjenek neki oda is értesítést kis betegéről. Két hét

mulva nagy meglepetésére egy sajátkezűleg írt lapot kapott a fiútól. A címzés édesanyja kezeírása volt, mert a fiú megjegyzése szerint ő „elfelejtett írni betegségében”. Ez az első próbálkozása.

Válaszul annak a kolostornak művészi stílusában készült liturgikus képeslapját küldte el, ahol a tanfolyamot hallgatta. Az Úr Krisztus lenyúl a keresztről az Úrfelmutatást végző pap felé, szimbolizálva a két áldozat azonosságát.

Már augusztus vége felé járt az idő, mikor külföldi útjáról hazaérkezett. Első dolga volt, hogy felhívta telefonon a kórházat, de onnan azt az értesítést kapta, hogy a kérdezett beteg már jóideje gyógyultan távozott onnan.

Másnap délelőtt, mikor útiholmiját rakosgatta, szokatlan lépésekre lett figyelmes. Aztán egy ütés az aytján, majd halk kopogtatás.

Mosolyogva lépett be Ágoston.

— Bocsánatot kérek tanár úr, az okozott zajért, de még kissé nehezen megy a járás. Tetszik látni, milyen nyomorék lettem: bottal kell járnom. De azzal vigasztal a doktor úr, hogy pár hét múlva eldobhatom. Különben meg azzal heccel, hogy már jogom van bottal járni érettségi után, miért ne gyakorolnám a jogomat? A lábamba ment a bajom. Ugye, elég hosszú utat tett meg a fejemtől? — tréfálózott. — Remélem, onnan már végkép kimegy!

— Nem volt még korán, fiam, ekkora utat megtenned?

— Nem gyalog jöttem ám! A doktor úr hozott el a sarkig autóján. Hallottuk, hogy meg tetszett érkezni és kötelességemnek tartottam viszonzni tanár úr szíves látogatásait. Édesanyám mindennap érdeklődött a portásnál, hogy mikor tetszik hazajönni. S az első utam idevezetett. Szabad lesz leülnöm?

— Ne is várd a biztatást. Ide fiam, a karosszékbe.

— Nem, nem! Engedje meg inkább kedves tanár úr, hogy ide üljek szembe, ahol a diákok szoktak ülni

az „audiencián“. Ahogy Tóth Tihamér kezdi „Leveleit“: Asztalomnál gyakran ülnek velem szemben diákok . . . Ezzel már vagy öt év óta adós vagyok a tanár úrnak! Ó, ha akkor eljöttem volna, mikor hívni tetszett, talán más irányt vesz életem! De ilyen a kamasz-diák. Nem szereti, ha törődnek dolgaival. „Független“ akar lenni. De csak azoktól, akik jó irányba akarják befolyásolni: szüleitől, tanáraitól, lelki vezetőitől . . . Ugyanakkor azonban azt nem röstelli, hogy az éppen nem kívánatos elemek bomlasztó hatása alá kerül . . . Minden raffinériát, hazugságot és megtévesztést felhasznál, hogy kivonja magát jóakarói irányítása alól s csak érett fejvel, évek múlva áldja azokat, akik nem hagyták magára e kritikus korban. Hányszor hallja ezt az ember volt diákoktól, sokszor épp azoktól, akik legjobban ódozkodtak annakidején és reluktáltak a lelki vezetés és szerető törődés ellen. Nekem is kellett ez a fejbeköltetés, hogy észretérjek. De most már jól van minden. Feltámasztott az Úristen. Nemcsak testi értelemben, hanem új életre is. Mert . . . de tessék előbb jól megfogózni a székbe! . . . azért is jöttem, hogy erkölcsi bizonyítványt kérjek a szemináriumba.

— M-i-i-i-t? — csodálkozott a hittanár.

— Ajánlósorokat. Folyamodni szeretnék kispapnak.

A tanár felállt.

— Hát fiam, ez nagyon meglep. Nagyon boldog vagyok, de . . . nagyon váratlanul is ért ez a kijelentés. Ne hamarkodjunk el a dolgot. Ez életbevágó lépés.

— Ó, én már végleg meggondoltam. Nem hirtelen támadt az ötletem. Csak azért akarok sietni vele, hogy a többiekkel együtt megkezdhessem a tanévet. Mióta eszméletre tértem a kórházban, folyton motoszkált valami a fejemben, de nem tudtam, hogy mit akar az Úristen. Akkoriban nagyon zavaros volt a gondolkodásom. Csak mikor a tanár úr szép levelezőlapját megkaptam, akkor villant meg agyamban mint egy égi jel, Isten hívása. Azóta az ágyam fölött őrzöm a képet s olyan megnyugvás száll lelkemre, ha nézem

és elgondolom azt a pillanatot, mikor én is úgy fogom magasra emelni a szentostyát. Megtaláltam életcélomat, lelki békémet.

— Szeretnék előbb fiam, édesanyáddal is beszélni e dologról. Menjünk szépen most haza együtt. Ráérek.

— Ó, édesanyám egészen újjászületett, mikor ezt a szándékomat közöltem vele. De azért csak tessék eljönni. Nagy örömet fog szerezni tanár úr szegénynek kedves látogatásával.

Odahaza összeült a „családi tanács” és az lett a döntés, hogy még egy évet vár és pihen a fiatalember. Testi egészsége talán bírná már a szemináriumi életet, de az állandó, nehéz szellemi munka könnyen megárhathatna megviselt agyának. Ezalatt édesanyja irodába fog járni, hogy letörleszthesse a gyógykezeltetés költségeit, meg hogy elkészíthesse a fiú „stafirungját”. Hogy pedig fia étkezéséről ne kelljen gondoskodnia, ő feljön a következő tanévre kredenciarius fiúnak a rendházba. Ott meglesz a rendes ellátása.

— S e mellett majd hébe-hóba fordítgatunk együtt egy kis latint, hogy el ne felejtse ezt a nyelvet! S talán egy kis lelki preparáció sem fog ártani a kis konvertitának — tette hozzá mosolyogva a jószívű tanár.

„Kit erre, kit arra kergetnek a szelek.”

Halász Jani a másnapi kollokviumra készült. Így vasárnap délután csendesebb volt a főváros, a rendházban is kevesebb volt a járás-kelés, nem kellett az egyetemre menni, otthon sem voltak teológiai óráik. Ez lesz az első egyetemi „felelése”: az volt az ambíciója, hogy „kitűnő” legyen az első jegy, amit indexébe írnak.

Nem örült tehát annak, mikor ajtaján kopogtatást hallott. Hiszen épp az előbb lapozta át jegyzetében a még átveendő anyagot s aggódva látta, hogy alig tudja ma már elvégezni, mégha egész délután megszakítás nélkül tanul is.

Látogatója is kivehette a „szabad” hangsúlyából, hogy nem szívesen látott vendég, azért fejét bedugva csak ennyit mondott:

— Ejha, talán olyan gyakran zavarlak, hogy nem is örülsz a viszontlátásnak? Jani igyekezett barátságosan válaszolni:

— Nini Jóska, te vagy? Erre igazán nem számítottam. Azt hittem, valami ügynök vagy idegen, aki csak véletlenül nyit be hozzám érdeklődni, mert mást nem talál itthon.

Kenyeres Jóska be sem várva a kínálást, hanyagul ledobta magát az egyik szabadon álló székre és körüljártatta szemét az egyszerű berendezésű szerzetes-cellán.

— Hát nem nekem való, az szent igaz — adott nyersen kifejezést véleményének. Rideg falak . . . halotti csend . . . kriptaszag . . . Itt nem tudnék egy napig sem élni! Jó, hogy idejében meggondoltam. Azt hiszem, te is ráébredsz hamarosan, hogy a papi élet természetellenes. Ideig-óráig lehet erőltetni a dolgot,

mortifikációval, önsanyargatással, világiszonnyal, emberkerüléssel, cilíciummal, és tüskébeugrással elfojtani az egészséges ösztön szavát, de ez is előbb-utóbb megbosszulja magát. Aki komolyan veszi a celibátust, vagy belebolondul vagy kénytelen engedni a gyeplőszáron. Te is jóvérű, erős gyerek vagy, ez lesz a sorsod.

— Én nem tudok erről neked szakvéleményt adni, — válaszolt csendesén Jani — mert én hála Isten kegyelmének, még eddig semmi nehézségét nem tapasztaltam a tiszta életnek. Igaz, nem is játszik ez a tényező szerepet életemben, eddig se foglalkoztatott ez a téma, most meg, hogy beléptem a rendbe, a noviciátus ajtaján való átlépéssel végleg kívül hagytam. Ignoti nulla cupido, tanultad te is. Amit nem ismerünk, az után nem vágyódunk. Aki megtartotta kora ifjúságától az Isten parancsát és hallgatott lelki vezetői tanácsára, az nem halmozott fel e fajta gyűlékony anyagot lelkében, nem fényképezett be izgató képeket fantáziájába s így nincs is, ami piszkálja, kísértse. Együtt tanultuk a nyolcadikos filozófiában, hogy csak azok a képzetek foglalkoztatnak bennünket, amiket a tudatmező központjában tartunk. Hát ha nekem fel is ötlenek agyamban ilyenféle benyomások, szépen elküldöm őket a tudatmező perifériájára.

— Hát igen, igen — felelt gúnyosan Kenyeres, vannak csodabogarak, akik azt hiszik, hogy erényt gyakorolnak, ha a természettel szembeszállnak. De szegények félszegek, groteszkek, kifecamodott lelkűek lesznek egész életükben.

— Nem gondolom, hogy ezek a díszes jelzők ráillenének a történelem szűzies életű szentjeire, akik nagy jótevői voltak az emberiségnek.

— Na igen, hát vannak Szent Imrék és Szent Alajosok, de a szegény ördögök rá is fizettek erőlködésükre. 24 éves koruk körül elsovadtak.

— Értsd: a tiszta élet miatt ugye? — nevetett keserűen Jani. — Ha te ilyen pontos adatokat tudsz életrajzukból, azt is tudhatod, hogy Szent Imre a legkeményebb férfierőt kívánó sportban, vadkanvadászat-

ban lelte tragikus halálát, Szent Alajos pedig hősie emberszeretetének áldozata, mert pestisesek ápolásánál szerezte a halálos kórt.

— Nem mondom ezzel, hogy egy-két beteges, vézna alak nem bírná ki, de a természet követelését egészséges szervezet nem tagadhatja meg.

— Csakhogy van ám a természet felett egy másik, természetfeletti világ is. Az anyagvilágban is győz a szellem az anyag felett, repülőgép a nehézkesen, villámhárító az elektromos kisülés irányán, orvosi bölcsesség a betegség természetes lefolyásán, lelki erő a testi fájdalomon. Ugyanígy a lélek, a szellem ereje a test gerjedelmein. S hogy ezek a szüzi lelek nem voltak éppen nyomorékok, azt nagyobb részének egészen rendkívüli testi ereje és kicsattanó egészsége igazolja.

— De csak megrövidítették életüket, holott egyébként még nagy hasznára lehettek volna embertársaiknak.

— Ugye pl. Szent János, a szüzi tanítvány, aki legtovább élt az apostolok között vagy a pátriárka kort ért Kalazanci Szent József, aki pedig kisgyermek korától kezdve az életszentség útján járt s robusztus alakját méltán megcsodálták kortársai is, vagy a sok kísértéssel küszködő Szent Antal remete a maga száz egynéhány évével és végig épen megmaradt fogaival, meg aztán a termetes Aquinói Szent Tamás, aki előtt kövérsége miatt állítólag az asztalt is ki kellett vágni, hogy hozzáférjen s aki ennek ellenére egész életében a legcsekélyebb testi kísértést sem érezte, mióta az elsón olyan határozottan diadalmaskodott? Hogy példás papi élete akadálya lett volna a nagyobb szabású munkálkodásnak? Elbámulunk, mikor látjuk a Summa és többi művei hatalmas fólíánsait: hogyan volt képes ezeket egy ember olyan rövid élet folyamán megírni? De minek is sorakoztatnánk fel a csodálatos teljesítményekkel példát mutató papok, szerzetesek, apácák, sőt civil tudósok dicső seregét? Téged és a hasonló gondolkodásúakat érvekkel meggyőzni nem lehet, amint nem lehet a vakkal a színekről beszélni. Vak vagy, elfogult vagy, nem az igazság kell neked, hanem ma-

gad igazolása. Beszéljünk inkább másról. Mit tudsz a fiúkról, a régi kompániáról?

— Szerinted bizonyára Ágoston választotta a „legjobb részt”, mert mint csodálkozva hallom, belépett a szemináriumba. Persze, persze, valóságos nyomorék lett a betegségében, mit kezdjen a világban? . . . Énekes megszerezte a kántortanítói oklevelet, Kincses Tibor otthon gazdálkodik (bár mint hallom, többet forgatja az ördög bibliáját, mint a szakkönyveket és csapja a szelet a környékbeli szép lányoknak). Idefenn az egyetemen rajtunk kívül csak Szökendi Gyula jogász-kodik.

— Különös, hogy sohasem találkoztam még vele, pedig nekünk is akad közbe-közbe dolgunk a központi egyetemen.

— Jó helyen keresed, mondhatom, nevetett Kenyeres. A pártklubokban könnyebben megtalálnád. Úgyes gyerek, tudja, hogyan lehet érvényesülni. Mennydörgésszerűen tud tapsolni és éljenezni a gyűléseken, falrengetően kacagni a nagy urak tréfáin s kellő pillanatban érkezni a miniszterek és államtitkárok kabátjának felsegítésére. S olyan pompásan ejtegeti a „Kegyelmes Uram” és „Méltóságos Bátyámuram” kifejezéseket, hogy bármelyik „de genere Töhötöm” gentrygyereknek is díszére válnék.

— Én azt hiszem Jóska, neked más szándékom is volt velem, mint akadémikus vitákat folytatni a papi életről, pletykálkodni régi barátainkról. Nem bánám, őszintén mondom, ha előhozakodnál vele, mert még nagyon sok megtanulnivalóm van a holnapi kollokviumomra.

— Hát ne is nézz engem olyan széllel-bélelt alaknak, hogy csak trécselni jöttem. Én is komoly munkát végzek. Most is szakkönyvekért kerestelek fel.

— Szakkönyveket nálam? Nem hiszem, hogy szerény készletemből segítségemre tudok lenni.

— Nem is annyira privátodra gondoltam, mint inkább az intézet könyvtárára. Bizonyára találnánk ott nekem való egyházi jogi műveket. Most abba akarom

beledolgozni magam. Jól tudod, — tette hozzá cinikusan — hogy mindig hajlottam az egyházi dolgok felé. A jogban is ez érdekel.

— Nagyon kevés az új beszerzésünk. Egy-két ócska salabaktért esetleg találnál, de újabban megjelent művet hiába keresnél. Miért nem használod inkább az egyetemi vagy múzeumi könyvtárat?

— Nem érted te a csíziót. Éppen ilyen „ősnymontatványokra” lenne szükségem. Azok jobban megfelelnek céloknak. Te is megmutathatnád könyvtárokat?

— Nekem nincs kulcsom, de megkereshetjük a könyvtárost. Az olyan itthonülő gyerek. Bizonyára lesz akkora szerencséd, hogy még most, vasárnap délután is szobájában kuksol. De ha éppen valami oklevelet bön-gészel, nem ajánlom, hogy megzavarjuk, mert akkor egyszersmindenkorra eljátszottad nála a dolgot!

Az említett kolléga éppen a kulcsot vette kezébe, mikor hozzá beállítottak, mert magának is keresett valamit a könyvtárban s így nem esett nehezére a vendéget is magával vinnie. Jóska éles szemével azonnal rátalált a neki való könyvekre s ki is szedett közülük néhányat. Csak az elvitellel voltak nehézségek. Idegennek nem adhattak ki az intézet könyvtárából. Egyetlen megoldásul kínálkozott, hogy Jani nevére írják be. Jóska ebben nem látott nagy dolgot, hiszen ennyi hitele csak lehet régi barátjánál! Meg visszahozza rövidesen őket!

Eleinte nem is volt baj a könyvek körül. Kéthárom naponként megjelent Kenyeres, eleinte Jani barátjánál, később azonban már közvetlenül a könyvtárhoz fordult s így hordta-vitte a jogi műveket. Mikor ilyen otthonos lett az intézetben, már nem csinált lelkiismereti kérdést a határidők megtartásából s bizony az is előfordult, hogy figyelmeztetni kellett egy-egy hiányzó könyvre. Egy ilyen alkalommal, mikor Jani is velük volt, szóvá is tette a könyvtáros a dolgot.

— Sajnálom kolléga úr, de tovább nem állhat rendelkezésére. Én vagyok felelős a könyvtárért s nem

áll módomban az esetleges károkat megtérítenem. Azért jobbnak látom, ha beszüntetjük a kölcsönzést. Úgyse volt egészen tiszta dolog.

Kenyeres zavarba jött. Cselhez fordult, hogy segítsen magán:

— Szívesen honorálnám szerény anyagi tehetségem szerint a tisztelendő urak fáradságát. Ne vegyék olyan tragikusan, ha az ember sok dolga-gondja közepette elfeledkezik egy-egy füzetéről vagy az íróasztalán felejtí. Bevallom, az is előfordul, hogy valamelyik kollégám kezébe kerül s nem hozza idejében haza.

— Köszönjük, de nem reflektálunk rá — felelte a könyvtáros. — Egyébként is, még gondolatnak is abszurdum, hogy anyagi ellenszolgáltatást fogadjunk el ilyenfajta házi megbízatásunkért. Nem is szólva arról, hogyan festene az, hogy egy szegény egyetemi hallgató megfizesse tudományos ambícióit. Tessék tehát más boltban próbálkozni az üzletkötéssel — fejezte be a tárgyalást és már nyujtotta is kezét annak jeléül, hogy nem hajlandó alkudozásra.

Jóska néhány köszönőszót hebegett az eddig is tapasztalt szívességért és elkísérte Janit szobájába. Ott újra előhozta a kérést.

— Ne sajnáljatok ám engem. Én is keresnék az üzleten s nektek sem ártana olykor-olykor egy kis zsebpénz.

— Milyen üzletről beszélsz? — kérdezte Jani felháborodva. — Hát nem a magad használatára szoktad vinni a könyveket?

— Ti innen a rendház falai közül nem láhattok bele az életbe. Mindenki úgy segít magán, ahogy tud. Tudod, hogy engem se árasztanak el hazulról valami túlságosan zsebpénzzel, hát apró-cseprő munkák vállalásával fedezem szükségleteimet. A szigorlók már nem nagyon érnek rá effélével bajlódni, legtöbb állásban van s meg is éri nekik azt a pár pengőt a megtakarított idő és fáradság. Jegyzeteket másolok, kivonatokat készítek, disszertációkat tisztázok. Nem is

bánnám, ha ti is belekapcsolódnátok, ne lássák a professzorok mindíg ugyanazt az írást.

— Én nem látok abban semmit, hacsak másolod a dolgozatokat. Talán elő is van írva, hogy idegen kézzel kell íratni? Remélem, szabálytalanságra nem adod a fejed!

— Szabálytalanság, szabálytalanság . . . Ti papok, persze mindent a magatok morálisával mérték! Ha segítetek másnak munkája összeállításában vagy anyagot szolgáltatatok neki, esetleg a kidolgozásban is van némi részem, ezt nem kell olyan tragikusan venni. Ha nem teszem én, megteszi neki más s akkor a haszon is másé, nem az enyém.

— Vagyis ott tartunk, amittől már tanítóink is óvtak bennünket: Ha a másik a kútba ugrik, nekünk is követnünk kell őket. Akármilyen mezbe öltözteted is, akármilyen a magadfajta ifjúság etikája, az én szememben s azt hiszem, a nagy többség szemében is csak csalás marad ez a machináció, amiről én tudni sem akarok, nemhogy a legtávolabbról is közreműködni. Nagyon szeretném, ha erről a témáról nem váltanánk több szót, mégha ennek társaságod nélkülvétele is lenne az ára.

— Magyarul ezt úgy mondják, hogy „kinn tágasabb”, nemde? Az e fajta sértéseket is csak a tisztelt papságtól vagyunk kénytelenek retorzió nélkül zsebre vágni. Az ő személyük szent és sérthetetlen!

— Ne gúnyold a papságot, Jóska. Te is jól tudod, hogy a papi méltóság az, ami tiszteletünket kivívja. S egykori fogadalmunkra, az Úr Istentől gyermekkorodban hallott hívó szóra kérlek, hogy állj meg, ne tovább ezen az úton. Talán kicsiségnek látszik, amiket most csinálsz, de ha így kezded első éveidben, bele fogsz nagyobb törvénytelenésekbe is sodródni s akkor ki tudja, hol végzed és lesz-e megállás?

Vivos voco . . . mortuos plango.

Halász Janiék kis templomának tornyában szokatlan ünnepélyességgel cseng a kis harang. Ritka örömnépe van a falunak. Emberemlékezet óta az első újmise. Talpon van az egész község. Az oltár virágpompában díszlik, a padokon füzérek futnak végig, a szószéken új, nehéz selyemtakaró, az áldoztatórácsba művészi ízléssel tarka mezei virágok fonva, a templom kapuja körül rózsakoszorú.

A házak ragyogóra tisztított ablakaiban tűzpiros muskátlik, a ház eleje lesöpörve és fellocsolva, a plébániától és Halászcék lakásától a templomig virág-sziromokból kirakott futószőnyeg.

S a kis harang csak cseng, bong. Alig hagyja el az első verset, belekap a másikba. Mint az egek felé szálló mezei pacsirta: a túlradó életöröm tör ki kis szívéből s nem tudja abbahagyni a dalolást, pedig tüdeje már alig tud megbirkózni az erőlködéssel és fuldadozni kezd a torkán betörő éles levegőtől.

Egyik vers a primíciának szól, másik az esküvőnek . . .

Mert Halászcék házából a mai napon két élet-sors indul Istentől kiszabott útjára. A két utolsó szentség koszorúját teszik fel egy özvegyasszony nehéz gonddal és sok imádsággal felnevelt két gyermekének homlokára. Jani újmiséje után megáldja kis hűgának házasságát is. Lehet-e ennél az áldásnál hathatósabb és az Úr előtt kedvesebb?

Két állapotot írt Ő bele az emberek szívébe. Mindkettőt a szeretet törvényével fonta körül. Ha valaki megtalálja azt, akit az Úr neki rendelt, „annak-okaért elhagyja atyját és anyját és hitveséhez ragaszkodik“. De akinek szívébe markol a magasságok felé

hívó szózat, az isteni Jegyes szerelméért le tud mondani minden földi vonzalomról s megérti a választottak szentenciáját: Aki jobban szereti atyját vagy anyját vagy hitvesét, mint engem, nem méltó hozzám . . .

Két életút kedves a Teremtő előtt: egyik az Isten szeretetéből vállalt szüzi élet útja, melyet a szentek Szentjében áldozó papság számára ír elő az Egyház; másik az Isten akaratából kötött házasságé, amelyben a tiszta szeretetből összefont kezeket az Úr nevében köti át a stórával az Egyház szolgája, hogy végigkísérje őket Isten áldásával életük minden örömeiben-bánatában.

•

„Menyegző vala a galileai Kánában és Jézus is ott volt tanítványaival . . .” Ezt a textust választotta Jani ünnepi szónoka prédikációja mottójául.

S valóban olyan menyegző volt Halásznéknál, melyen a lakodalmas páron kívül az Úr egyik frissen felkent levitája is résztvett, melyen bizonyára megjelent a Mester is, aki azt mondotta, hogy „ahol ketten-hárman összejönnek az én nevemben, közöttük vagyok . . .” S a Szűzanya boldogsága és gondja ott ragyogott a jó édesanya arcán, aki évek óta készült és kuporgatott erre a napra s akinek most sem volt pihenője, mert azt leste folyton, kinek mire lenne szüksége és hogyan lehetne gyermekeinek és kedves vendégeiknek szolgálatára.

•

Este, lefekvés előtt, magára maradva Jani elővette a napközben érkezett postát. Mégegyszer elolvasta rendfőnökének előző nap érkezett levelét, melyben kimentí magát a primícián való megjelenés alól s közli vele, hogy egykori diákvárosának gimnáziumába helyezte. Jutalmazni is akarta ezzel eddigi kiváló teljesítményét és növendék korában tanúsított példás magatartását, de örömet is akart szerezni az egyedül maradt édesanyának, hogy papfia közel legyen hozzá.

Nagyot dobbant a szíve, mikor régi ismerős írású levelekre is bukkant. Egyik a Kenyeresé, másik az

Énekesé. Legalább kettő együtt ünnepel vele a „Hetek tanácsából”. Azaz három, mert Guszti személyesen is megjelent Jani szívélyes hívására és mint öreg, két-hetes presbyter asszisztált az újmiséen.

Jani arca azonban lassan elkomorodott, amint az örömmel meglátott levelek olvasásába kezdett. A rövid, sablonos üdvözlő szavak után mindkettő kérésekkel állt elő. Énekesnek az volt a kívánsága, hogy ajánlja őt be igazgatójánál, aki nagy tekintély az egyházközségben, hogy őt válasszák meg a most meghirdetett kántori állásra. Eddigi falusi stációja nem elégíti ki. Nagyobb céljai vannak. A városban bizonyára lesznek, akik méltányolni fogják nem közönséges képességeit s ott alkalma lesz magát továbbképezni is.

Kenyeres levele valóságos ünneprontás volt:

„Kedves Barátom!

Megkaptam szíves értesítésedet újmisédről, melynek nagyon megörültem. Te boldog vagy: célba jutottál. Én még mindig semmi vagyok. Félbemaradtam. Ha le tudnék most tenni egy vizsgát, talán még nekem is felvirradna. De a „disznófejű nagyúr” itt is utamat állja. Hazulról már nem remélhetek támogatást, mert elvesztettem szüleim jóakarátát . . . A régi pénzforrások is bedugultak. Igazad volt, mikor figyelmeztetted, hogy „addig jár a korsó a kútra . . .” Csúnyán ráfizettem a machinációkra. Az egyetemről is kitiltottak. S azok a híres jóbarátok, akik mindenbe beugrattak s kicsalták zsebemből a ruhára, vizsgadíjra, menzára félretett pénzemet, most mind elszelelnek, mikor én szorulnék rájuk. Csak mint papnak merem megírni, hogy a léha élet juttatott a mai nyomorúságos helyzetembe. Sokáig kezelteni kellett magamat s ez felémlesztette a hazulról küldött szigorlati díjakat s most itt állok egy fillér nélkül. Nincs más, akihez fordulhatnék, csak Te, az a ritka jóbarát, aki mindig őszinte volt hozzám s megmondta szemembe is az igazat. Tudom, hogy Titeket sem vet fel a pénz, de mégis megvan a mindennapi kenyered és a biztos jövőd. En meg a lét és nemlét határán tántorgok. Utolsó remé-

nyem vagy. Szeretném, ha megéreznéd e szavak súlyát . . . utolsó. Igaz, hogy nem sokat vesztené velem a világ, sem én . . . egyáltalában van-e értelme ilyen nyomorúságos helyzetben ragaszkodni még a földi léthez? De szeretnék még egy utolsó próbát tenni, sok mindent expiálni és szegény jó szüleimnek visszaadni elvesztett gyermeküket . . .

Igy a Te kezébe helyezem le élet és halál sorát. Abba a felkent kézbe, mely újmiséjén annyi rokonnak és idegennek osztotta áldását. Talán jut ebből az egykori jóbarátnak, lelki testvérnek, a végveszélybe került tévelygő juhocskának, akit ez a könyörület visszavezethetne az elhagyott akolba.

Csak kölcsönről van szó, melyet örök hálájával tetézve azonnal visszatérít Neked, amint egy kis kéréshez jut,

új életet kezdő régi barátod

Jóska."

Jani nézte egy ideig a levelet, sokáig gondolkozott rajta, majd félretette, végigsétált néhányszor kis szobáján, azután elővette breviáriumát s annak imádkozásába mélyedt.

Csak este, vacsora után szánta el magát a válaszra.

„K. J.!

Első szentmisém estéjén írok. Nem akarom holnapra halasztani, mert ha aludnék rá egyet, józan fejvel csak tagadó választ küldhetnék. De ma még az Isten- és emberszeretet mámore kábítja el hideg megfontolásomat s küldök 50 pengőt. Amire ez félre volt téve, arról próbálok lemondani, de nem tudom megtagadni egy új paphoz intézett első kérés teljesítését.

Lehet, hogy rosszat teszek, akkor az Úristen bocsássa meg nekem.

Más találkozásra számítottam. Első szentmisém mementójában különös áhítattal gondoltam Rátok, kérve az Úristent arra, hogy más téren kárpótoljon Benneteket azért a természetfeletti nagy boldogságért, mely nektek nem jutott osztályrészül. S akkor egy

percre úgy éreztem, hogy lélekben mindnyájan együtt vagyunk, mint kisdíákkorunkban, ahogy kart-karba öltve jártuk a tágas mezőiséget s az én kezeimből jobbra-balra árad Rátok az Úr Jézus kegyelme.

Milyen boldogság volt számomra leveletek látása (Énekes Feri írt még rajtad kívül)! Ime, nem volt álom, valóban itt voltatok velem lélekben. S annál keserűbb arra gondolnom, hogy távol vagy tőlünk lélekben . . .!

Ne is küldd vissza ezt a pénzt! Akik jelen voltak újmisémen, azoknak nagy kegyelmekkel járó első papi áldásomat osztottam ki. Neked most az anyagi segítség volt életbevágó. Kívánom, hogy fiatal papi életem lángoló szeretetéből küldött ajándékom célra találjon és Téged egy új, boldog, szép élet ösvényeire segítsen. Remélem, hogy legközelebbi leveled a mai leverő tartalommal szemben már erről a sikerről és révbejutásról fog beszámolni.

Ezt kívánja szívből régi barátod
az „öreg” Jani.

.

Veni Sancte Spiritus! . . . Halász tanár úr első Veni Sancteja abban a templomban, ahol 8 éven át hívta gyermeki bizalommal és hittel a Szentlelket az új tanév munkájára.

Akkor mégis könnyebb volt a lelke, mert a maga sorsát kellett munkálnia az iskolaévben. Most pedig száz és száz lélek sorsa, jelleme, jövője függ az ő munkájától és példájától.

Jöjj el erősség, bölcsesség és kegyelmek Istene!

A felelősség súlya lehúzza fejét és tenyerébe temetkezik.

Pár perc múlva azonban felemeli fejét. Ismerős hang üti meg fülét a kórusról. Szóló. Ave Maria. Tiszta, messzecsengő, erőteljes férfihang. Ez nem lehet diáké. Igaz, még nem ismeri őket, de alig hihető, hogy ilyen iskolázott hangon tudjon gimnazista énekelni.

A szentmise után mosolyogva áll eléje Énekes Feri:

— Tetszett?

— Hát te voltál? Igazán kedves meglepetés. Nagyon szép volt. Sikertült bejutnod a városba?

— Amint láthatod. De menjünk fel lakásodra, sok mesélnivalóm lesz. — Ezzel belekarolt Halász Jani karjába s felkísérte szobájába.

— Igen, éppen ezért is énekeltem ma. Meg akartam hálálni igazgatótoknak, hogy pártfogásba vett. Szép emlékek. Valamikor magam vezettem a kongregációi énekkart. Ilyen az élet. Elszalad az idő. Most már mint okleveles ember szerepelhettem ugyanott. Te meg ide kerültél tanárnak. Ez is kedves dolog. Majd sokat találkozunk. Bár . . . neked bevallom, hogy nagy terveim vannak, nemigen érek rá társadalmi életet folytatni. Érzem, hogy szűk nekem Macedónia. A helyi lapban talán már olvastad novelláimat, tárcáimat. Zenét is szerzek. A mai betét is saját szerzeményem volt.

— Sajnos, az ujság még nem került kezembe. Nem gondoltam, hogy lesz ami érdekel benne, de majd ezentúl figyelemmel kísérem. Ha olyan jók írásaid is, mint az Ave Maria, akkor őszintén gratulálhatok. Nem tartom magam szakembernek zenei téren, de nekem nagyon tetszett.

— Büszkévé teszel — szólt Feri az elszítt cigarettájáról a másikkra gyújtva. De ha nem sértelek meg: nem lenne egy kis pálinkád? Kiszáradt a torkom, pedig ma még a 10 órás népmisén is kell szerepelnem.

— Félek, hogy megárt. Tönkre teszed jó hangodat vele. Úgyis már aggodalommal figyelem, hogyan falod a cigarettákat.

— Ó, kérlek! Az ital olyan nekünk, kántoroknak, mint a gyantázás a vonónak. Csak használ, sőt időnkint szükségés is.

— De a cigarettával! Mégis csak a tüdővel dolgoztok. S elég vékonypénzű vagy velem együtt.

— Az pedig megöli a bacillusokat — válaszolt

nevetve. — Nem mondom, hogy éppen atléta lennék, de lesz még máshogy is. Híres zeneszerző és író lesz belőlem. Hívnak majd a fővárosba . . . zeneiskolába . . . nagy intézetekbe s akkor majd dűl a pénz, kerül jobb kosztra, szép ruhára. Úr leszek, híres, gazdag . . . érzem. Nem fogok megfélemezni rólatok sem. Első gondom lesz, hogy villanyra szereltetem az orgonákat. Micsoda elmaradottság, mint diákkorunkban, még lábbal fujtatnak. Nem is való az diáknak. Az nem szentmisehallgatás, csak pajkoskodás. És sok-sok más szép tervem is van . . . de most nem folytathatom, mert mennem kell a nagytemplomba. Hiába, az a mesterségem. Egyelőre be kell érnem ezzel a sovány kenyérrel. Majd ebéd után folytatjuk, mert az igazgató úr meghívott hozzátok ebédre mai szereplésemért. Szervusz, most sietek.

•

A Veni Sancte-i ebéd alatt a harmadik-negyedik pohár után már nagyon hangos lett a fiatal kántor úr. Ő vitte a szót. Lehallatszott az asztal végén ülő Janihoz is, amint nagy hangon fejtegette zenei elveit s megszólta a régi iskola mestereit. Jani alulról fel-felpillantott rá, mintegy kérlelve, hogy legyen csendesebb, de ő ezektől a pillantásoktól csak jobban nekitüzesedett. Asztalbontás után pedig levonult poharával Jani mellé, hogy kimutassa vele szemben leereszkedő figyelmét és neki kezdett új szempontjairól előadást tartani.

Jani azzal szabadult tőle, hogy neki ki kell mennie a levegőre, mert feje nem bírja a hangos beszédet és a cigarettafüstöt. Hívta magával Ferit is, hogy így megoldja a kényes helyzetet, de ő addig nem akart a terített asztal mellől elszegődni, míg azon italt látott.

— Ne irigyeld tőlem ezeket a boldog perceket, — kérte Janit — amiket papi háznál tölthetek. Legálább így pótolom némileg azt, amit elmulasztottam!

•

Október egyik utolsó napján kitűzték a fekete zászlót a gimnázium ormára. Egy kis elsőst ragadott

el a hideg, nyirkos őszi idő. Az volt a lesújtott szülők kívánsága, kisleányukat szeretett osztályfőnöke, Halász tanár úr végezze a gyászszertartást.

Feri, mint kántor, első ízben működött együtt régi osztálytársával. Janinak feltűnt barátja különös viselkedése, de először arra gondolt, hogy a zokogó szülők és diákok gyásza hatott az ő lelkére is. De amint a búcsúének szövegét is összezavarta, látta, hogy máshol van a baj. A temetés befejezése után szemével intett neki, hogy várja meg. Együtt mentek haza.

— Mennyit ártasz Feri magadnak és jövődnek, hogy nem vigyázol magadra! A nép úgyis hajlamos más megítélésére, hátha még komoly oka is van rá. S éppilyen szívfacsaróan szomorú eseménynél látni az egyik egyházi funkcionáriust nem egészen józan állapotban, ez méltán botránkoztató.

— Én nem gondolom, hogy olyan komoly a dolog. A nép nem veszi annyira lelkére az ilyesmit. Az ilyen kutya hidegben meg kell valami szíverősítő. Ez a legkritikusabb évszak. Napról-napra temetünk. Szegény kántornak meg vigyáznia kell egészségére, mert rá szükség van a temetéseknél — ütötte el tréfával a dolgot. — Ha nem zavarlak, szívesen bemennék hozzád pár percre, nálam úgy sincs a szobám befűtve. Még nem lehet kezdeni. Takarékoskodni kell.

— Úgy tudom, hogy természetben kapsz fát a káptalantól, nemde?

— Kapni kapok, de az első részletet már túladtam, szükség volt az árára.

— Rossz gazda vagy, Feri. Kellene valaki, aki kézbeveszi háztartásodat, meg aki rád is vigyázna egy kicsit. Miért nem nősülsz meg? Akkor nem kellene idegen helyre menned melegedni, meglenne a meleg, nyugalmas családi fészkek.

— Sok művészi ambíciót elfojtott már a házasság filiszteri kényelme! Nem akarok erre a sorsra jutni. Mondtam már, hogy óriási terveim vannak. Most egy „Krisztus-oratórium” koncepciója motoszkál agyam-

ban. Kezdődnek egy gyönyörű Angelussal, amint az angyal köszönti Szűz Máriát, beleszöve az Úr Jézus születésébe a magyar karácsonyi énekek motívumai, a legeltető pásztorok tilinkója, a legyilkolt kisdedek szívettépő sikongatása, az édesanyák jajveszékelése, majd Keresztelő Szent János kemény hangjának dübörgése, a keresztelkedő Mester feje fölé leszálló Szentlélek galambturbékolása, a Genezáret hullámainak csobogása, az Úr szavának mennydörgése a kufárok kiűzésénél . . . Nincs nyugalom se éjjel, se nappal . . . Forr bennem a sok eszme, gondolat, kép és melódia . . . Ezt csak olyan ember írhatja meg, aki költő és zeneszerző egy személyben . . . Amilyen Wagner volt . . . Magam írom a szövegkönyvet is, kótáját is . . . Világszenzáció lesz . . . Érzem, hogy ezzel tartozom az Úristennek . . . én visszautasítottam hiúságból az Ő hívó szavát . . . Ezzel kiengesztelni akarom . . . S ha már nem lettem pap, így akarom az embereket Istenhez téríteni és szolgálni Isten országát . . .

Szinte kiabált az utolsó szavaknál, úgyhogy Janinak csitítani kellett. Keskenyek a falak, meghallják a szomszéd szobában is és mit gondolnak? Még azt hiszik, hogy veszekszenek.

Most hirtelen ellágyult Feri, mint ahogy az itálos emberek szoktak egyik végétől a másikba esni.

— Azt kérdezted az előbb, hogy miért nem nőszölök meg? . . . Kitérő választ adtam . . . de most nem tudom magamba fojtani az igazat . . . Más itt a baj . . . Nem kell nekem asszony, házaselet . . . nekem a másik szentséget szánta az Úristen . . . azt visszautasítottam s most se egyik, se másik . . . Itt érzem magamat otthon, szentelt falak között, a templom árnyékában . . . Azért jövök hozzád is szívesen, látogatok el a káplánokhoz, hitoktatókhoz s keresem a papi társaságot. De dobj is már ki, mit fecsegek annyit — tört ki e szavakra a sírás belőle.

Ezt már nagyon elszégyelte, vette a kalapját és kirohant a szobából.

•

Egyik vacsora után leszólt az asztalfőről az igazgató Janinak, a rendház juniorjának:

— Baj van, Halász tanár úr! Felmondott az egyházközség barátjának, Énekes kántornak.

— Szerencsétlen — szomorodott el Jani.

— Nem lehetett rajt segíteni. Nagyon sok panasz volt rá a mai gyűlésen. Nagyon rendetlen és lelkiismeretlen. Sokszor elkésett miséről, temetésről, botrányos volt a viselkedése. Részegen temetett, orgonált. S a helyett, hogy kiképezte volna magát székesegyházi ügykörében, napról-napra több liturgikus hibát követett el.

— S kap valami nyugdíjat a nyomorult?

— Nem volt elég szolgálati ideje. Próbáltam érdekében szót emelni, hogy legalább valami végkielégítést juttassanak neki. Ez is nehezen ment, hiszen saját hibájából, szerződésszegésből kell távoznia. Annyit mégis elértem felszólalásommal, hogy egy havi fizetését folyósítják neki.

.

Másnap délelőtt 9 órakor, mikor Jani első órájáról a szobájába tért, már ott találta az ajtó előtt várakozó Énekest. Kellemetlen volt a találkozás. Segíteni nem tud rajta, a vigasztalást meg nem érdemli. Így Jani inkább hallgatott s azzal mentegetődzött, hogy az első latin óra nagyon kifárasztotta, most meg a következő órára kell még dolgozatokat javítania.

— Tudom én, hogy kellemetlen a panaszkodó ember . . . Nem is untatlak sokáig. Csak arra szeretnélek kérni, ajánlj engem az osztályodban. Tanítok privát zongorát, akinek van kedve, harmóniumot vagy orgonát is . . . talán megengedné nálatok az igazgató úr . . . A székesegyházba nem teszem be többet a lábamat . . . Csúnyán elbántak velem . . . Nincs is a papságban semmi szociális érzés!

— Ne haragudj, de én azt tartom a szociális igazságnak, hogy mindenki munkája arányában vegye el jutalmát. Meg nem éppen a papság ítélkezett feletted. Sőt pap vett pártfogásba!

— Hagyjuk ezt, — legyintett Feri — mert keserű szavakra ragadtatom magamat. Az nem is tartozik ide. Csak azt nem értem, miért hagynak el egymás után privát tanítványaim is. Ott meg bizonyára kenyérirígység dolgozik a háttérben. A drága jó kollégák részéről.

— Nem hiszem, hogy lenne okod a gyanakvásra! Nem akarlak bántani, de éppen jövőd és megélhetésed érdekében fel kell hívnom figyelmedet arra, amit fogadóórákon szoktam hallani tanítványaim szüleitől. Nem vagy pontos az órák megtartásában, későn jössz, hamar elsietsz, türelmetlen vagy és nem haladnak növendékeid. Akik másokhoz járnak, feleannyi idő alatt túltesznek rajtuk. S mégis olyan szigorúan behajtod a díjat még a meg nem tartott órák után is.

— Megint csak a gyönyörűséges pletyka, amivel tele van ez a hírhedt város.

Hogy néha-néha hivatalos dolog vagy társadalmi kötelezettség miatt el kellett hagynom vagy megrövidítenem órákat, nem mondom, ez előfordult. De ennek már úgyis vége. Nem lesz más elfoglaltságom. Társadalmi élet? — jegyezte meg ajkbiggyesztve — nem megyek én többet sehová. Emberkerülő, világgyűlölő lettem. Várhatják még, hogy ujságban, műkedvelő előadáson vagy a népművelésben én szórakoztassak másokat! Te mindig megértő voltál velem szemben, Jani. Kérlek, tedd szóvá ügyemet a kollégák előtt is, hogy azok is vegyenek pártfogásba. S ki tudja, hol hálálhatom meg? Orgonálásban, énektanításban, ünnepélyelőkészítésben nektek mindig szívesen rendelkezésre fogok állni . . . Csak még egy diszkrét kérésem van . . . Tíz pengőre lenne sürgősen szükségem. Kótákat hozattam, azokat kellene kiváltanom. E nélkül nem tudok egzisztálni. Ez olyan nálam, mint az iparos szerszáma: még az árveréskor sem vihetik el tőle.

— De úgy tudom, kaptál némi kis pótlékot az egyházközségtől. Most azt kellene okosan beosztanod, amíg más biztos keresetre nem teszel szert!

— Okosan? — kacagott fel keserűen — tud az

ember okos lenni, mikor ilyen pofont kap a sorstól. Az elkeseredésemet mámorba kellett fojtanom, hogy valami bolondot ne csináljak. Egy éjjel elúszott a Kis Pipában cigányszó mellett . . .

Nem folytathatta, mert ijesztő köhögés vett erőt rajta. Hol a fejét, hol az oldalát fogta fájdalmában.

— Látod Feri, — szólt szánakozva Jani — már csak az egészséged miatt sem lenne szabad folytatnod ezt az életmódot.

— Egészség? Ne gúnyolódj, kérlek. Kinek van arra szüksége? Családom nincs, gyermekeim nem lesznek, akik jól vagy rosszat örökölhettek tőlem. Magamnak még az az érdekem, hogy minél előbb pusztuljak el, minél rövidebb ideig nyomorogjak . . . De igazad van! Mégis élnem kell! Meg kell alkotnom életem főművét. Azt még meg kell érnem, hogy ellenségeimet és irigyeimet lássam előttem a porban heverni . . . — S itt már felállt és tűzpiros arccal szavalt. — Élni, élni! Bosszút állni, ez még hátra van . . . Addig még nem halhatok meg!

*

Az első szép tavaszi napon a tanárok kinn beszélgettek a gimnázium udvarán. Egyik társuk most érkezett a városból. Várták az órára szóló csengetést.

— Mégis csak bosszantó, hogy az ember ki sem mehet az utcára. Az az elcsapott kántor úton-útfélen megállítja az embert apró „kölcönökért”. Ide vetemedett, hogy már kolduláshoz kell folyamodnia? De a pálinkaszag úgy dül a szájából, hogy rosszul lesz, aki közelébe kerül.

*

Virágvasárnap reggel a kórházgondnok fia hozta az üzenetet Halász tanár úrnak, hogy a tüdőosztályon fekszik súlyos betegen Énekes kántor úr és szeretne vele beszélni.

Jani sohasem érezte még ennyire az irgalmasság testi cselekedeteinek felemelő kötelességét, mint mikor szerencsétlen, régi barátját kellett meglátogatnia, kinek már nem élt a városban senki hozzátartozója.

Szálnalmas állapotban, csonttá-bőrré összeaszva találta barátját. Alig tudott az egész testét megrázó állandó köhögéstől összefüggő szavakat kimondani, de azért folyton beszélni kívánt, hiába csitíttatta Jani.

— Nincs ám komoly bajom . . . Ez az átmeneti idő . . . meghűltem . . . nem veszélyes . . . nem is fáj semmim . . . Csak az a rossz, hogy aludni nem tudok s egész éjjel tépelődik az ember . . . s kínozt a lelkiismeretfurdalás . . . Éjjel mindent sötétebben lát az ember . . . Olyankor komisznak, aljasnak találom magamat . . . pedig csak szerencsétlen vagyok . . . De ma éjjel elhatároztam, hogy elmondom valakinek . . . hátha akkor nem gyötörnek tovább . . . Az Úr-Istennel is küszködöm ilyenkor . . . Olyan messze érzem magamtól . . . Nem tudom szeretni s azt gondolom, az az oka, hogy sohasem Öt kerestem az életemben, hanem csak magamat . . . S mindenegyes tett, lépés, szó vagy gondolat, melyet a hiúság, saját mutogatásom váltott ki belőlem, tovább és tovább lökött Tőle . . . S most, mikor szenvedésemben anynyira kellene a közelléte, csak úgy tudok Rá gondolni, mint valami végtelen messze lévő, ködbevesző kőszoborra, aki nem hallja sóhajtasaimat, nem érti meg kínjaimat . . . Milyen igazad volt, mikor hatodikos korunkban azt olvastad ránk, hogy „Ez a nép szavával dicsér engem, szíve azonban távol van tőlem”. Éneklésemmel, karvezetésemmel, kompozíciómmal csak a magam dicsőségét, hiúságát akartam szolgálni, nem Istennek, hanem a tömegnek tetszeni . . . Ami képességet ajándékba kaptam az Úrtól, azt is ellene fordítottam . . . hogy fogok a Tőle kapott talentumokkal elszámolni? . . . Dehogyan az embereket akartam megtéríteni a Krisztus-oratóriumommal! Magamnak akartam hírt, dicsőséget, vagyont szerezni . . . Most már ez az ambíció sem gyötör . . . A kórágynon nagyon megtisztult és megszeliődül az ember . . . Ne félj Jani, — húzta most magához régi barátja kezét, — most nem kérek tőled semmit . . . sem pénzt, sem protekciót . . . túl vagyok már efféle földi hívságokon . . .

csak imádságodat, hogy az Úristen jöjjön közelebb hozzám . . . Te pap vagy . . . szerencsés . . . közvetítő Isten és a bűnös között . . . terád hallgat . . . neked szót fogad maga a Teremtő is . . . hisz szavadra leszáll égi trónusáról az oltárra . . . „Szép reményink hajnalcsillagánál a jövőndő tündéerkert gyanánt áll” . . . ha hiúságból, nagyravágyásból nem utasítottam volna vissza hívását, most minden nap nekem is szót fogadna . . . hát csak egyszer kérem e helyett az életemben, hogy egyszer szálljon szívembe . . . Fogd meg az Úr Jézus kezét, húzd ide és tedd bele az enyémet is . . . ahogy haragosokat ki szoktak békíteni . . . hiszen most jön a nagyhét . . . a nagypéntek, mikor kiterjesztette a keresztfáról az Úr szent karjait, hogy magához öleljen bennünket . . . mikor lehajolt az Ég, hogy felemelje magához a reménytelenségben vergődő emberiséget . . .

*

Mire Jani visszatért édesanyjától a húsvéti szünet végén, Énekes Feri már el is temették. Nem hitte el, hogy napjai meg vannak számlálva: mint minden tudóvésztes beteg tele van reménységgel és életkedvvel . . .

Nagypénteken halt meg, a nagy kiengesztelődés napján, „mikor a keresztfáról kiterjeszti az Úr szent karjait, hogy magához öleljen mindnyájunkat s mikor lehajol az Ég, hogy felemelje magához a reménytelenségben vergődő emberiséget . . .” ahogy ő maga mondta.

Temetésén már az új kántor énekelte a néhány véletlenül odavetődött vénasszony és gyerek előtt a tőle sokszor hallott búcsúztatót:

„Menj alá gyarló testem . . .”

„Könnyebb a tevének . . .”

Jani megforgatta a reggeli postájával érkezett levelet. Megnézte elől-hátul. Ki írhat neki Monte Carlóból? Valamelyik gazdag tanítványának édesapja? De az legfeljebb egy üdvözlőlapot írna! A hátapon a feladónak csak a monogramja szerepel: T. K. és a hotel neve.

Valami komoly dolog lehet benne, mert jó hosszú, nyolcoldalas levél. Nézi az aláírást a végén: Szerető öreg barátod: K. Tibor. Még mindig nem érti, azért végigolvassa:

Kedves Barátom!

Van most időm hosszú levelet írni, amire két évtized alatt, míg jól ment a sorom, nem értem rá vagy inkább nem gondoltam. Zsebemben van a visszautazás kiutalt jegye és 24 órán belül kell elhagynom ezt az „államot”. Bizonyára Te is hallottál már arról, hogy azokkal bánnak így, akik elvesztik minden pénzüket a játékkaszinóban és így „felesleges” vagy inkább „káros elemekké” válnak. De nem tudhatod, hogyan kerültem ide. Hadd meséljem el hát Neked, akire egyedül gondolok most e kutya helyzetemben jó szívvel és szeretettel.

Nagyon jól emlékszel rá, hogy mikor a VIII. végén a pályaválasztást beszéltük meg, én húzódoztam a papságtól. Nem voltam éppen rossz gyerek, romlottnak sem mondhattatok, hiszen jó nevelést kaptam s húztam a Ti társaságtokhoz. Sokáig éltem abban a tudatban, hogy engem az Úristen is papnak teremtett. De mikor már határozatra került a sor, nem ízlett a pap egyszerű, szegényes élete, mikor a másik oldalon gazdagság, jólét, szórakozások, kényelem vártak rám. Erről nem tudtam lemondani. Valóban alkalmazni lehetett

rám az evangéliumi gazdag ifjú esetét, aki azzal dicsekedett, hogy ő a parancsokat megtartotta kora ifjúságától fogva, de mikor az Úr Jézus a vagyonáról való lemondást jelölte meg az Ő követésének feltételéül, nagyon elszomorodott és otthagyta a Mestert.

Igy hagytam én is el Őt . . . Nem tudom, mi lett az evangéliumi ifjú további sorsa, mert arról nem ír a biblia, de az én életemből ki lehetne egészíteni az Ő történetét.

Eleinte jól ment minden. Édesapám gyönyörűen vezetett gazdaságot hagyott rám. Nekem nem volt mellette semmi gondom, élveztem az életet a korombeli fiatalsággal. Kártya, lóverseny, börze, spekuláció . . . Így „forgattam” én szegény Édesapám súlyos gondokkal keresett pénzét. S egy szomorú napon csak itthagytott árván. Elment drága jó Édesanyám után . . . Itt maradtam, szó szerint mondhatom, nevetlenül . . . Nagyon szerettek, féltettek, nem akartak megismertetni az élet nehézségeivel. Ők csak értem dolgoztak, nekem takarékoskodtak s arra számítottak, hogy lassan beletanulva a gazdaságba, egy jó asszony gondos kezei alatt baj és gond nélkül élhetem le életemet. Csak nem számítottak arra, hogy ők ilyen gyorsan itthagynak . . .

Teljesen ki voltam szolgáltatva lelkiismeretlen alkalmazottaimnak. Jöttek a nehéz gazdasági évek, rossz termés, kölcsön, megterhelés . . . De én még ekkor sem tértem észre: folytattam költekező életmódomat. S most megütötték a dobot ősi kúriánk udvarán.

Utolsó filléreimmel ideutaztam. Bízam szerencsémben, hogy itt visszanyerhetem vagyonomat és visszaszerezhetem birtokunkat, házunkat. De azokat nem segíti Fortuna asszony, akik rá vannak szorulva.

„Ki miben vétkezik, abban bűnhődik.” Ennek a közmondásnak keserű igazsága példásan beigazolódott az én esetemben. A Mammon kedvéért lemondtam Isten szolgálatáról és e földi bálványom csúnyán cserben hagyott. Lelkemben meg kétségbeejtő űr tátong . . .

Nincs ott az Isten, kiről ugyancsak megfélemeztem a „másik” kedvéért. Rossz vásár volt, mondhatom.

Sokat gyötör az a kínos tudat, hogy nincs egy szalmaszál, amibe kapaszkodhatnék. Csak egy parányi jótett, amire hivatkozhatnék, amit bemutathatnék az Úristennek, amivel magam felé fordíthatnám irgalmát és jóindulatát. Legalább egy kolduson segítettem volna, de nem mozdult meg bennem sohasem a szív, mert nem ismertem a nélkülözést, nem értettem meg, milyen lehet, mikor valakinek hiányzik a betevő falatja vagy beteg vagy szenved. Én sohasem próbáltam egyiket sem.

„Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket, melyeket a moly megemészt s tolvajok kiásnak . . . hanem gyűjtsetek az ég számára.” Hát az igaz, hogy az én kincseimet nem a molyok ették meg, mert nem hevertettem, se nem dugtam könyvlapok közé a bankókat, de a tolvajoknak se sok alkalmat adtam a rablásra: szórtam én magam ki az ablakon . . . De sajnós, ezek helyett az ég számára se gyűjtöttem. Pedig az lett volna a legjobb befektetés.

Most megpróbálom pótolni az elmulasztottat. Míg otthon vártam a restiben vonatom érkezésére, kezembe került egy helyi lap. Unalmamban végigolvastam s abban találtam hirdetést az egyházmegyei hivatalban betöltendő írnoki állásra. Azt szeretném megpályázni. Emlékszem rá diákkoromból, hogy volt ott már nyugalmazott tanár, tanító, miért ne lehetne egyszer nyugalmazott földbirtokos? Oklevelem, képesitésem úgyszincs, máshova nem folyamodhatom. Viszont tudok nyelveket, van egy kis sliffem is az emberekkel való érintkezésre. Azt hiszem, tudnám ott hasznosítani magamat.

Kérlek, ajánlj be a Püspök Úrnak mint egykori osztálytársadat s meglátod, hogy nem vallotok velem szégyent. Egyházi szolgálatban akarom tölteni azokat az éveket, miket a Gondviselés még engedélyez. Mert bár korban még nem, de lélekben már rokkant vagyok. Akarok kincseket gyűjteni az ég számára . . .

Elküldtem folyamodványomat s a válaszáért haza-
érkezve személyesen fog jelentkezni a gúnyként ható
régí nevét kiírni sem merő

Öreg barátod :
K. Tibor.

Kincses Tibor sok élnek és tréfának volt eleinte
kitéve a püspöki hivatalban. Volt aki azt tartotta róla,
hogy csak pózolásból vállalta az irodai munkát, hiszen
még megmaradt néhány jó ruhája után ítélve, nem
szorult rá a kenyérkereső, körmölő munkára. Mások
meg arra gyanakodtak, hogy a bővebb szórakozási
lehetőségek szólították a pusztai életből a városba.
Igyekeztek tehát ide-oda csalogatni, de kevés eredmén-
nyel . . . Vagy talán egy kicsit szétnézni jött ide, na-
gyobb lévén a választék a női nemben. Ugyancsak
itt lenne már az idő nőüléséhez, hiszen az ősz haj-
szálak már szép számban kandikálnak ki hollófeke-
tejéből. Az ismerős papok, akikkel összetalálkozott a
hivatalban, szintén tettek neki jóakarató célzásokat a
Teremtő törvényeiről.

De ő nem fortyant fel a leggúnyosabb megjeg-
zésre se. Szelíd mosollyal fogadta a heccelődéseket.
Ha pedig jóindulatúlag hozták elő neki a házasság
ajánlását, kezével legyintett hozzá, hogy neki ez már
késő!

Igy lassankint elkullogtak mellőle a benne jó
cimborát szimatoló korcsmatöltelékek és felhagytak a
hiábavalónak bizonyult meghívásaikkal a pártában ma-
radt lányok mamái. S kezdett mindenki tisztelettel
nézni rá. Hivatali munkáját pedáns pontossággal vé-
gezte s inkább bennmaradt késő estig, de elintézetlen
aktát nem hagyott másnapra. E mellett sohasem volt
türelmetlen, ideges, mindenkivel szemben finom, udva-
rias volt. Először azért idegenkedtek felfogadásától,
hogy majd arrogáns lesz, vagy legalább is éreztetni
fogja nemesi származását és társadalmi előkelőségét.
De ő soha nem tévesztette szem elől, hogy itt senki
és semmi más, mint egy szerény díjazású és szánalom-
ból felfogadott „skribler”. Nem tört feljebb, nem kívánt

semmi figyelmet személye iránt. Ő akart mindenkinek szolgája lenni. Egyetlen öröme volt, ha résztvehetett a káptalani miséken és a kanonokok breviáriumozásán. Saját misszáléja és breviáriuma volt és ebből kísérté figyelemmel az istentiszteleti ténykedéseket.

Gyűjtögette az égi kincseket . . .

Szívesen elbeszélgetett kórus előtt a fiatal káplánokkal, akikhez be is látogatott egy-egy jó könyvért, de a kanonok urak és idősebb papok körébe sohase tolakodott. A karkáplánok előtt lassan liturgikus szaktekintély lett. A rubrikákkal jobban tisztában volt, mint akár a succentor úr s így bonyolult esetekben nem egyszer kérdezték meg a katedrálisba menet véleményét a veendő kommemorációkról és az ünnepek ranglistájáról.

Egy ilyen esetben megfigyelte titokban fejtegetéseit a szeminárium rektora is. Amint a karkáplán háta mögött megbújva hallgatta a vita első szavait, mosolyra húzta félre száját, de aztán mind jobban és jobban elkomolyodott. A végén őszinte megbecsüléssel fogott vele kezét, mintegy kiengesztelni akarva a lelkében vele szemben érzett lesajnálását:

— Irnok úr kész teológus, csak a reverenda hiányzik még. Nem is értem, miért nem teszi meg ezt a lépést? Vannak ám a világon úgynevezett „késői hivatások” is. Én a magam részéről szívesen támogatnám főpásztorunknál. Hallom, hogy a teológiai irodalom iránt is milyen nagy érdeklődést tanúsít.

— Igen, Méltóságos Uram, én is olvastam ilyen késői hivatásokról. Az is igaz, hogy nálam minden egyéb kellék meglenne . . . de éppen ez, a legfontosabb, a hivatás hiányzik. Ez az én életem tragédiája. Nagyon hallgat az Úristen . . .

Úgy tanultam diákkoromban, hogy akinek lelkében egyszer megszólal az Úr hívó szava: Jöjj, kövess engem s bedugja fülét a hívó szó elől, majd csak későn, esetleg egy elhibázott élet végén szólal meg újra ez a hang . . . Úgy érzem, én már itt tartok, az „elhibázott élet végén”. Eljátszottam az Isten barátságát. Nem

vagynak méltó, hogy fiává fogadjon, csak béresei közé fogadjon be . . . Nem kívánhatom én a Szent Pálok és Szent Ágostonok csodáját: a meghívás kegyelmét, nagyon megelégszem a jobb latornak juttatott bűnbocsánattal! Nagyon hálás vagyok Neki azért is, hogy ezt a kegyelmet megadta nekem halálom előtt!

Pásztor és béres.

Az utóbbi időben gyakran felkereste Szökendi Gyula Janiék kis városát. Hol népgyűlésen szónokolt, hol pártszervezésben tevékenykedett, hol látogatásokat végzett az egyházi körökben. Ilyenkor be-beugrott egy percre Janihoz is.

Egy ilyen alkalommal mosolyogva meg is kérdezte tőle:

— Te Gyula, nincsenek neked titkos terveid a mi városunkkal?

Ő is mosolyogva felelt:

— Egyelőre legalább még valóban titkos. Nem is akarom, hogy beszélj róla. Majd eljön annak az ideje is. Pártom fel akar itt léptetni a következő választásoknál. Természetesen keresztény programmal s így bizonyára számíthatok a ti egyhangú támogatásotokra is. Remélem, senki sem vonja ki magát a szavazás alól. Hiszen végre is ennek az intézetnek voltam tanulója. Legalább tíz voksot innen is remélek. Megsúghatod annakidején az igazgató úrnak, hogy nem lennék hálátlan. Kéz kezét mos. Az intézetnek, rendháznak, egyeseknek is tehetnék szolgálatot. Meg aztán azért is fontos nekem a ti pártfogástok, mert ez a diákokon keresztül jó száz szavazatot is jelent javamra.

— Csak nem kívánod, hogy mi tanulóink szüleit is befolyásoljuk? A politikának még a gondolatát is távol kell tartani az iskolától!

— Hát hiszen nem azt mondtam én, hogy hirdessétek ki körözvénny útján, hogy kicsapás terhe alatt minden szülő tartozik rám szavazni. Meg is peticionálná így mandátumát az ellenfél! De egy-egy elejtett szó társaságban, diákszövetségben, beszélgetés közben . . .

a folytatás már magától jön. Csak annyit, hogy észre-
vegyék irántam való jó hajlamotokat.

— S megér neked ennyi gondot és utánajárást a képviselőség? Politikai ambícióid vannak? Nagy köz-
gazdasági, szociális, népjóléti tervezeteid?

— Ugyan, hagyd ezeket a frázisokat! Te mint
a klasszikus tudományok tanára, a régi görögök sze-
mével nézed a politikát. Ma már, kérlek szépen, az is
csak üzlet. Minden ajtó könnyebben nyílik meg az
ember előtt, ha ott van a névjegyén, hogy „ország-
gyűlési képviselő”. S ha nincsenek is világmegváltó
plánumaim az ország gazdasági felvirágoztatására, de
saját érdekeit hathatósabban tudja az ember szolgálni.
Ez pedig nálam ugyancsak időszerű, mert eddig még
nem sok módomban volt biztos anyagi bázisra szert tenni.
Amíg pedig az ember neve rákerül a szavazólistára,
sok a „befektetés”, amiknek ellensúlyozására jónéhány
évi honatyai szolgálat kell. De aki ott ügyesen forgo-
lódik, annak nem kopik fel az álla.

— S te ezeket az éppen nem eszményi, erkölcsi
elveidet a keresztény politika mezébe mered öltöz-
tetni?

— Sokra is mennék manapság liberális vagy
demokrata programmal, mondhatom! — nevetett
Gyula — egyébként meg éppen te előtted nem lehet
feltűnő ily irányú állásfoglalásom, hiszen veled együtt
dolgoztam a kongregációban, mégpedig nem mint köz-
katona, hanem éppen a te asszisztensed. Most vissza-
adhatod a kölcsönt: te asszisztálhatnál nekem kitűzött
célom elérésében.

— Épp az a baj, hogy ma is ugyanaz vagy, mint
akkor. Annakidején politikából voltál vallásos, most
meg vallásosságodból akarsz politikai karriert csinálni.
Emlékszem, hogy boldogult osztályfőnökünk is mindig
azt vetette a szemedre, hogy nálad csak külsőség, máz,
sport a kongregáció és a vallásosság.

— Igen? Hát azért dolgoztam annyit a missziós
szakosztályban? Most is csak egy eszme vezérel: Isten
országának terjesztése. Csak a területet tettem át ma-

gyar földre. Van itthon is elég pogány, van itthon is elég téríténivaló. Nem mondható jó kereszténynek Szent István és Szűz Mária országa. Van itthon elég teendő! Ez hajt, lelkesít, tüzel engem. Az Egyház ügye az én ügyem, az ő sorsa az én sorsom.

— S az Egyház méltányolja is az érte hozott áldozataidat. Láttam a multkori nagygyűlésen, hogy szép pápai kitüntetéseid vannak.

— Remélem, ezt nem gúnyolódáskép mondd? Megdolgoztam értük. Szabadidőmet a Katolikus Szövetség rendelkezésére bocsátom. Ugye emlékszel, hogy azzal hártottam el a papi pályára vonatkozó érdeklődésedet, hogy manapság nagyobb szükség van világi apostolokra! Nem reverendában, hanem civilruhában járó munkatársa vagyok a Megváltónak. Éppen ti, egyháziak lehetnétek hálásak nekünk, akik világi létünkre tartjuk a hátunkat értetek s mintegy falanx állunk ott, ahol legnagyobb a veszély s ahol dűledezik az ostromlott templomfal . . . Nemde értünk kiáltoztok, ha baj van? Actio Catholicát hirdettek és követeltek. Én ilyen katolikus akciós férfi vagyok . . . s az én szándékomat a gyanakvás piszkos nyálával vonod bel! — kelt fel méltatlankodva ülőhelyéről és vette a ka-
lapját.

Jani is felkelt, de nem hátrált meg a sértő fel-
lépéstől.

— Ítéletemet a Te megjegyzéseidből és eddigi viselkedésedből merítettem. Mi kalapot emelünk azok előtt, akik meggyőződésből tartják a vállukat az Egyház védelmében, de megvetjük azokat, akik a zsebüket tartják. De nem feledjük azt sem, hogy végelemzésben nem az emberi erő, hanem az isteni kegyelem tartja fenn az Egyházat. „Ha az Úr nem őrzi a várost, hiába virrasztanak azok, kik őrizni akarják . . .” Akik pedig magukévá teszik az Actio Catholica gondolatát, azoktól elsősorban azt várjuk, hogy magán- és családi életükben s hivatali helyeiken valósítsák meg a krisztusi erkölcsstan törvényeit. Példás életet várunk a hegyi beszéd szellemében. Annak megmutatását, hogy a

keresztény életrend nem ábránd, hanem gyönyörű élet-programm. Ez a hathatós prédikáció, ami százszor többet ér minden ékesszónál. Az a nekünk való actio-catholicás férfi, aki ebben helyt áll, nem az, aki a pódiumokon szónokol s akinek szavaira az emberek markukba nevetnek. Az ilyenek inkább lealacsonyítják az Actiot „Dictio“ Catholicává — szólt komolyan Jani és nyújtotta kezét távozó iskolatársának.

A március tizenötödiki hivatalos nagymiséen a hivatalos képviseltek között Jani mellett ült a szentélyben Gyula is. A nép figyelte a jó megjelenésű idegen urat, akit mostanában elég gyakran lehetett látni a városban. A körmeneteken közvetlen a baldachin után, a főispán oldalán haladt, egyik kezében ragyogó cilindere, másikban ezüstcsatos imakönyve. Hallották már szép szavát a Katolikus Kör jubileumán és az egyházközség kultúrestjein. A nagyobb ünnepeken vezércikke jelent meg a helyi lapban, hirdette Krisztus Király törvényeinek keresztülvitelét a közéletben és társadalomban, mindenkit felszólítva ennek munkálására. Nem egyszer látták egyháznagyok és politikai előkelőségek kíséretében autóról leszállni a püspöki rezidencia előtt, a kórusról hazatérő kanonokokkal bizalmas megbeszélést folytatva és a polgármester előszobájában duzzadt aktatáskával várakozva. Nagyteknélyű úrnak tetszett, de a néppel nem sok kapcsolata volt. Ha meg is jelent egyik-másik városzéli társaskör helyiségében vagy ünnepélyén, észrevették rajta, hogy csak erőlteti a témakeresést, nem a szívéből fakad, hanem keresett a látszólagos közvetlensége. Az egyszerű nép pedig nem ítél a szép szavak után, hanem a vesébe lát. Észrevette maga Gyula is, hogy nehézkes a nép körében való forgolódása, azért taktikát változtatott és más oldalról próbálta őket megkönyékezni.

A tagdíjakat ugyan pontosan befizette a helyi társasköröknek, szívesen vállalt keresztapaságot és ügyes-bajos dolgaiknak kézbevétele, de különös kegyelettel vett részt a jó katolikus város vallásos egye-

sületeinek megmozdulásain, zászlószentelésein és fogadalmi aktusaikon. S úgy vette észre, hogy a nép tisztelettel veszi körül rokonszenves személyét.

Most is az a tudat hatotta át, hogy sok szem van őrá szegezve. Nem kétséges, hogy elterjedt már képviselőjelöltségének híre s ilyenkor barát és ellenség lelki nagyítóüvegen át figyeli a jelölt minden mozdulatát és arcerebbenését. Egy profán tekintet vagy egy elejtett megjegyzés a szent ténykedések alatt, elég lenne kegyvesztettségére. Ezért kezébe rejtette arcát s magába mélyedve, mozdulatlanul ült a stallumban. Pedig unalmasan hosszú ez a nagymise! A Kyrie is egy örökkévalóságnak tetszett s most kap bele a katedrális vegyeskara valamelyik világhírű komponista Glóriájába. Mikor lesz ennek vége?

A celebráns elolvasta csendben a napi evangéliumot, félrevonult az asszisztencia az evangélium énekléséhez, megfüstölték a könyvet, belekezdett a diákonus a Dominus vobiscumba, a nép felállt, de Gyula még mozdulatlanul térdelt tovább is. Jani erre észrevétlenül megérintette és figyelmeztette a felkelésre. Gyula zavarba jött. Levette szemüvegét, megtörölte szemét és félénken körülnézett, mikor felállt, hogy nem okozott-e feltűnést?

Szegényt elnyomta a nagy buzgóság.

A választás Gyulára kudarccal végződött. Meg volt mellette a nagy hivatalos apparátus támogatása, folyt a korteskedés, újságcikkek, röpcédulák ajánlgatták a választópolgárok szeretetébe, hangoztatva különleges képességeit, a kormánykörökkel való kitűnő kapcsolatait, a város iránt eddig is mutatott nagy érdeklődését és a rá váró fényes jövőt.

Ugyanakkor azonban szélsőpárti programmal fellépett egy kevészavú, népszerű ember, aki személyes hatásával hamarosan ellensúlyozta az urakkal és papokkal barátkozó és előttük kiismerhetetlen jellemű idegen úr sikereit.

Sőt a választási harc odáig fajult, hogy éjjelen-

kint gyalázkodó megjegyzéseket festettek a Gyula-párti főkortesek házafalára.

A váratlan vereség nagy zavarba hozta Gyulát.

Megint csak régi barátjához fordult, akitől szígyenteljes helyzetében megértést és vigasztalást várt.

Jani jellemének főerőssége férfias nyíltsága és egyeneslelkűsége volt. Őszintén bevallotta, hogy számára nem volt meglepetés a vereség, mert ma már nem lehet a népet ámitani. A nép azt szereti, ha tiszta vizet öntenek a pohárba. A programoknak nem nagyon hisz, hanem az embert keresi abban, akit képének viselésével megtisztel. E tekintetben pedig az ellenfél oldalára hajlik a mérleg. Hiába no, titkos a szavazás. Sokszor ellenkező a választás eredménye, mint a tapasztalható hangulat és nyilvános színvallás.

— De ez a választás a keresztény gondolat veresége! — tört ki a szent harag Gyula ajkán.

— Nono, annyira ne fokozzuk saját személyünk fontosságát, hogy azt azonosítsuk magával a kereszténységgel. Láttunk mi már ebben az országban kereszténypárti vezéralakokat is megbukni és mégsem vettük úgy, mintha a magyar katolicizmus bukott volna el.

— És az én veszteségem? Azt senki sem veszi a szívére? Ezért dolgoztam, harcoltam egész életemben az Egyház érdekében?

— Arról nem tudok, hogy a Windthorstok, O'Connellok, Seipelek és Sonnenscheinek prezentálni szokták számláikat az Egyháznak érdemeik fejében! Minden képviselőjelöltség lutri. Nem nyertél. Nem volt szerencséd. S még hozzá téged fellépésedben jó adag hiúság és egyéni érvényesülési vágy is vezetett. Csak ez vallott most szígyent, nem az Egyház. Amire hiúságból vagy önző becsvágyból vállalkozunk, abba legfőbbbször bele szoktunk bukni. S ez így is van rendjén. Végre is ki legyen szerény, alázatos és önzetlen, ha nem a Krisztus evangéliumát hirdető keresztény ember?

— Mindez nagyon szépen hangzik, de számomra

csak üres szólam. Nekem most az a létkérdés, hogy honnan teremtem elő a választási költségeket.

— Azt mondják, hogy a tiszta választás nem kerül semmibe. Ellenfeled is azzal dicsekszik, hogy ő pénz nélkül választatta meg magát.

— A hazugságokba és a nagy mondásokba bele-tanul az ember a választási kampány alatt! De egy bukott képviselőjelölt már lehet őszinte. Én bizony nem tagadom, hogy párezer pengőm elúszott a korteskedésre.

— És a párt nem viseli a kiadásokat?

— Van amit visel, van amit nem. Könnyű azok-nak kitérni belőlük mindent, úgyhogy még nyernek is rajta, akik bekerülnek. De a magam fajta szegény pára már hiába reklamálja ezt is, azt is. Egyszerűen rámondják, hogy ez nem volt „legális” kiadás és me-hetsz jogodat érvényesíteni a sóhivatalba.

— Hogyan tudnál segíteni magadon?

— Voltam már a püspök úrnál meg a nagy-prépostnál, hogy adjanak ötezer pengő kölcsönt az egyházmegyei alapítványi pénztárból, de mereven el-zárkóztak. Fedezetet és jótállást kérnek. Egyszerre milyen ridegek és vaskalaposok lettek, mikor egy kis anyagi rizikóról van szó! Hová tűnt a régi barátságuk és kedvességük?

— Pénzügyekben magam is azt vallom, nincs barátság! Egyébként meg nem a magukéről van szó. Azok a pénzek kegyes alapítványok: templomok, plébániák, egyházi intézetek tőkéi. Azt nem lehet veszély-nek kitenni.

— Nem vállalnád te se az intervenciót érde-kemben?

— Teljesen hiábavalónak tartom. A mellett elve-immel is ellenkeznék. Jótállásomat úgysem fogadnák el mint szegénységi fogadalmat tett szerzetestől, azt meg sohasem kívántam senkitől, hogy meggyőződését és elvi állásfoglalását feláldozva tegyen nekem szíves-séget.

— Régi tapasztalatom, — kelt fel ezúttal is sér-

tődötten régi barátja asztala mellől Szökendi Gyula — hogy ti önzők és szívtelenek vagytok. Csak eddig hallgattam. Sok mindent magamba fojtottam. Exponáltam magamat értetek, kitettem magamat csúfos bukásnak, pedig lélekben nem éreztem veletek. A szívem engem is a másik párthoz húzott, mely ellen kénytelen-kelletlen harcolnom kellett. Jól tették, hogy a másikat választották meg! Dicsérem az eszüket. Várjatok csak, szolgálhatok én még sok finom anyagot nektek!

— Vagyis áttáncolsz hozzájuk, amint szavaidból kiveszem!

— Ha jól emlékszem, együtt tanultuk valahol Vergiliusban: „Flectere si nequeo superos, Acheronta movebo.” Kísérleteztem veletek is, de úgy látszik hiába! A megszorult ember pedig akár az ördöggel is szövetkezik. Azok a túloldaliak pedig talán nem is olyan ördögök. Sőt ott vannak a becsületes emberek. Nekem is ott a helyem.

— Természetesen meggyőződésből lépsz be hozzájuk?

— Férfi vagyok, aki csakis a meggyőződését szokta követni.

— Nem lep meg a dolog. Sőt! Az ellenkező ébresztett volna bennem csodálkozást. Ha te a vereség, a kudarc után is kitartottál volna a régi poszton. Akkor bocsánatot kértem volna tőled, hogy eddig félreismertelek és büszke lettem volna barátságodra. De te csak maradsz, ami voltál: érdekhajhász, szerencselovag. Nem a meggyőződés visz oda téged most sem. Nincs neked egyáltalában meggyőződésed és hited. Csak fordult a szél e városban. Nem népszerű és hasznos már pappártinak lenni. Bántják, üldözik, piszkálják az Egyházhoz húzókat. Eddig jó volt az ő melegüknel sütkérezni, de most a mi napunk felhőbe hanyatlott, árnyékba kerültünk, és te . . . fázol nálunk, szöksz, menekülsz a napos oldalra!

Nem voltál te eddig se apostol, csak vámszedő!

Ahasvérus.

— Szabad! — válaszolt kissé türelmetlenül Halász János igazgató a kopogtatásra, mert — vége lévén a fogadóórának — éppen át akart menni lakószobájába breviáriumát végezni.

Egy kopottruhás, csapzott hajú, sápadtarcú, sovány férfi lépett be, hóna alatt tömött irattáskával:

— Dicsértessék!

— Kérem, nem tetszett látni az ajtón, hogy ügynököket nem fogadunk?

— Csak egy kis információ kedvéért jöttem, igazgató úr! — mentegetődzött az idegen.

— Magunk is megtaláljuk a forrást, ha szükségünk van valamire. Nem szorulunk információra. Azokat keressék fel, akiknek nincs alkalmuk tájékozódni a megjelent művekről.

— Bocsánat, igazgató úr, de azt kell megállapítanom, hogy Ön sem tart lépést a korral. Nem szégyen ez kérem! Nincs is ideje hozzá, vidéken meg alkalmá se igen. Ezt vagyunk hivatva mi ügynökök pótolni.

— Mire vonatkozik finom célzása, uram? Kezd kíváncsivá tenni.

— Látom kezében, még mindig csak az 1912-es kiadású breviáriumot tetszik használni. Vannak annál már sokkal újabbak és praktikusabbak. Hogy például csak egyet mutassak — nyúlt bele táskájába.

— Hagyja, kérem, hagyja. Nincs időm rá — hárította el az igazgató a falióra tekintetével. — Egyébként is már elmúlt a fogadóóráam, nem állhatok rendelkezésére. A rendház ügyei után kell nézennem.

— Kérem, kérem, — udvariaskodott az ügynök

— én tulajdonképen nem a gimnázium igazgatójához, hanem a társház rektorához jöttem.

— Hát magán nem lehet kifogni. Jól választotta meg a pályáját. Nem engedi kidobni magát, — nevette el magát az igazgató és kinyitotta előtte a rektori szobáját. — Erre tessék!

— Ó, kérem, csak Főtisztelenséged után!

— Igen ám, de be akarom zárni ezt az átjáróajtót. Tessék csak itt benn helyet foglalni.

Az utazó letette paksamétáját az asztalra és kivett belőle egy bőrkötésű, aranymetszésű breviáriumot.

— Ez a legújabb kiadás, amelyet mutatni szerettem volna. Már bele vannak kötve a múlt évben kanonizált szentek officiumai is. Nem kell betétekkel operálni. Sőt szolgálhatok olyan példányokkal is, melyekbe a rendi proprium is be van illesztve a megfelelő helyen.

— Én már, uram, megmaradok az én régi példányomnál. Igaz, hogy kopottas — simogatta meg az igazgató imakönyvét — de nekem annál kedvesebb. Még felszentelésünkre kaptuk. Képzelve el a fiatal leviták bájos buzgóságát, mellyel kezükbe vették ezt a könyvecskét, mely e pillanattól kezdve egész életük hű társa lesz s elkíséri őket minden útjukra, mint az ifjú Tóbiást Ráfáel arkangyal, meggyógyítva sok bajukat, bánatukat, megosztva velük minden gondjukat és küzdelmüket. Mennyi áhítat, kegyelem, emlék, lelkesedés, felfrissülés fakadt e kötetekből és mennyi ihletet merítettem belőlük. El tudnám most dobni őket azért, mert megkoptak, megöregedtek? Sőt annál nagyobb tiszteletet érdemelnek. Miben mentek tönkre, mitől sárgultak, fakultak meg lapjaik? A sok használattól. Dohos templomok levegője, vasuti kocsik füstje, cserkész táborok nyirkos sátora, nagy diákkirándulások portengere emésztette. Minden órája számomra egy-egy győzelmi trófeum. Hányszor került csak késő este rá a sor, mikor már erővel kellett szempilláimat feltámasztani, hogy le ne ragadjanak. Hányszor kezdtem a napi részt az esti lefújás után egy szál gyertya gyér

az érdeklődés a vallási dolgok iránt. De nagyravágásomban keveseltem a papi pályát s most, íme a sors szomorú iróniája, kolduskenyéren tengődöm. Sok csapáson mentem keresztül, de most abban próbálom megtalálni zaklatott lelkem békéjét, hogy legalább egyházi tárgyak ügynökösködésével szolgálom Isten ügyét. De hagyjuk ezt, — legyintett — személyes ügyeim nem tartoznak az üzlethez. Tehát, — fordította vissza ismét hangját — szabad ezt a Desclée-félét előjegyez-nem igazgató úrnak az előbb említett 25 éves papi jubileum emlékére? Tessék itt alul elolvasni: Szent János apostolról nevezett könyvkiadóvállalat. Kedves igazgató úr védőszentjéről.

— Hát ezt meg honnan tudja? Ez is hozzátartozik az ügynöki készültséghez?

— Nekünk nagyon figyelmesnek kell lennünk, hogy célt érzünk — örült szavai jó hatásának. — Milyen formátumban tetszik parancsolni?

— Hagyjuk, köszönöm. Egyénileg nincs szükségem rá, van a templomunknak.

— Arra is rá szerettem volna térni! Milyen rongyosak, régiek! Szíves utólagos engedélyével reggel megnéztem a sekrestyében. Mennyi betétlapra van szükség, mily nehéz ezekből mondani a misét, folyton kicsúsznak, eltépődnek, kirojtosodik a szélük. Még mind az én diákkoromból valók.

— Talán szintén tetszett itt járni iskolába? — nézett rá most először érdeklődéssel az igazgató. — Melyik évben?

— Együtt jártunk . . . — hajtotta le fejét az idegen. — Én is tagja voltam a „Hetek tanácsának” — tört ki belőle a sírás.

Halász Jani felkelt és megfogta kezét:

— Akkor te csak Kenyeres Jóska lehetsz. Róla nem hallottam már évtizedek óta. Hogy is nem ismerlek meg mindjárt? De kissé lefogytál, megöregedtél velem együtt.

— Ne csodáld, kérlek, meggyötört az élet. Emlekszel még arra, hogy tisztességtelen üzelmeim miatt

kizártak az egyetemről. Akkor lettem egy kereskedelmi szakvizsgát és üzletet nyitottam. Arra kértem annakidején kölcsönt tőled. Abba is belebuktam. Tönkre mentem, még büntetést is kaptam a tetejébe. Voltam aztán végrehajtó, kézbesítő, házmester és most itt kötöttem ki. Ügylátszik, jól jegyezted meg, hogy ez a pálya való nekem, mert ebben már öt éve működöm. Máshol nem bírtam ennyi ideig. Ugyan ez is sovány kenyér.

— Magános ember vagy? Vagy családot is kell tartanod belőle?

— Fájó sebet érintesz! Van egy hárpia feleségem, aki végigkínzott már eddig is életemben. Ráadás a sok csapáshoz. Más hányatott férfi megpihenhet egy hű hitvesi szíven, az én gyötrelmeimben nem volt egy megértő szava hozzám. Nagyrésze van nyomorúságom előidézésében követelődő, költekező természetének. Más férfi csalódásában és fájdalmában vigaszt talál a puha családi fészekben, a kimerülten, fáradtan hazaérkező családfőnek homlokáról a jó feleség és szerető gyermekek lecsókolják a verejtéket és gondokat . . . Én meg eljöttem ügynöknek, hogy minél kevesebbet legyek otthon és minél többet távol hazulról . . . Nem is jól mondtam, nem otthon nekem a lakásom, hanem pokol, a kárhozat helye. Jó vásárt csináltam, mondhatom! Ugye emlékszel, hogy a magános élet, a nőtlenség nem tetszett nekem a papságban, azért szöktem Isten hívása elől . . . De ha ilyen az élettársam, azt is magamnak köszönhetem. Nem vigyáztam magamra. Felelőtlenül játszottam vele . . . aztán meg járogattam hozzájuk egy-egy jó falatért, uzsonnáért, vacsoráért . . . s így a nyakamba ragadt . . .

— Valamikor, szegény fiú, Pesten azt mondtad a cellámban, hogy nem embernek való ez az élet. Természetellenes . . .

— Most meg azt mondom, — szólt körülnézve — hogy ez a földi paradicsom! De buta is volt az a szerencsétlen Ádám apánk, hogy az Éden-kertben nem

érezte jól magát asszony nélkül . . . Most miatta vehetjük nyakunkba az ígát!

— Nem szabad sértőn beszélnünk az Úristen gondolatáról . . . Fölségesen szép eszméje volt az Úrnak a házasság intézménye . . . Nem nyűgne, segítőtársnak, őrzőangyalnak szánta Ő a nőt a férfi mellé.

— Talán . . . te is vágyódsz rá? . . . nehéz a celibátus? — szakított a félbe Jóska.

Jani mosolygott:

— Őszintén mondhatom, hogy nem is jut eszembe. Ha egy pap el van foglalva és nem keresi a kísértéseket, nem hiszem, hogy gondot okoz neki. Természetesen, akinek nem való ez az élet, ne jöjjön ide. Azért vár az Egyház is a felszenteléssel addig a korig, míg mindenki megismerheti e tekintetben magát. S ott van a sok kegyeleleszköz: a napi szentmise, egyesülés a hófehér szentostyában rejtőzködő Úr Jézussal, aki minden pap örök, hű jegyese és élettársa, a napi imádság, munka . . . A szellemi munka és fáradtság is elfogyasztja a felesleges energiákat. Akinek lelkét persze nem tölti be papi méltóságának boldog tudata és a kísértések, a világi élet felé kandikál, mint Amfortas, a szent Grál papkirálya; ha elégedetlen lesz és elbukik . . . magára vessen, ne az Egyház parancsát hibáztassa! Meg vagyok győződve, hogy a házasság életnek is vannak akkora nehézségei, mint a nőtlenségnek.

— Erről én tudnék regényt írni! — sóhajtott fel Jóska.

— De még ha valaki szerencsésen választja is meg élettársát és szép családi élete van, ott is mennyi a gond, szenvedés, betegség, halál . . . A tiszta életért vívott harcban az is erősíti a papot, amennyi tragédiát hall és lát az életben és gyóntatószékben, amit ennek az ösztönnek számlájára lehet írni. Érzí, hogy neki erősnek kell lennie, hogy példát adhasson szegény küszködő világi testvéreinek eme szenvedély fekezésében. Arra, hogy kell és lehet Isten parancsait meg-

tartani. Mi paptanárok meg a fiúkkal szemben vagyunk ilyen felelős helyzetben. Nyomorultak, mennyit vergődnek kamasz- és ifjúkorukban. Irántuk való megértő szeretetből is vigyáznunk kell magunkra, hogy szemünkbe nézhessenek s onnan bátorítást, erőt meríthessenek. A gyermeket nem lehet színészkedéssel becsapni, se üres szavakkal nevelni. De hidd el, hogy ezen ösztönző szempontokon felül saját érdekünkben is érdemes ezt a parancsot megtartani. Az adja meg az édességét, hogy mi is hozhatunk valami áldozatot viszonzául az Úr nagy kitüntetéséért. S e mellett a megtakarított energiák felfokozzák a pap munka- és életkedvét. Mennyit tudott rövid életben is alkotni a sok szent és egyházatya! Márpedig hidd el, az egyedüli tiszta és zavartalan földi boldogság, mely nem függ az emberi környezettől: saját munkánk és alkotásaink öröme.

— De a magatok fajta társaséletnek is meglehetnek a hátrányai! Sok különféle korú, természetű ember rigolyái, kellemetlenkedései, az elkerülhetetlen surlódások az iskolai, házi életben . . .

— Azt hirdeti a Zsoltáros: *O quam bonum et jucundum est habitare fratres in unum.* Sokan éppen azért választják a szerzetességet a világi papság helyett, mert a társaséletre éreznek hajlamot. Sok gondunkban, nehézségünkben, bánatunkban találunk vigasztalást a megértő rendtárs szeretetében. Ha pedig előfordulnak kisebb-nagyobb összekoccanások . . . hát kereszték nélkül nem élhetünk, főleg nem illenék az Úr tanítványaihoz, hiszen ő így jelölte meg követőinek ismertetőjelét: Aki utánam akar jönni, vegye fel keresztjét mindennap és úgy kövessen engem. És aztán a mi életünkben visszavonulhat az ember kis szobájába, mint ahogy a csiga behúzódik házikójába, ha kívülről bántják.

— De az meg komorrá, mogorvává tesz, ha valaki ilyen zárkózott életmódot folytat. Én azt gondolom, hogy éppen a magány, az elhagyatottság a legnagyobb nehézsége a papi életnek.

— Hm, van benne valami . . . Az elhagyatottság érzése . . . az igen . . . Abban az értelemben, ahogy az Úristen kijelentette, hogy nem jó az embernek egyedül lennie . . . De hát mikor vagyunk mi elhagyatva? Isten nélkül, égi Jegyese nélkül elhiszem, hogy pokol a pap élete. Minden hely pokol Nélküle, elsősorban azé, aki élettársává szegődött . . . Ha ilyen hangulatban előveszi az ember breviáriumát, amit mi feleségünknek nevezünk, mindjárt megszűnik ez a nyomasztó érzés. Ilyen értelemben is a pap asszonyának mondható. Hű élettársa . . . Mindjárt nincs az ember egyedül. A királyi zsoldáros, az evangéliumi szereplők, a napi szentek, a lektiók szent íróinak és a himnuszköltőknek előkelő társasága lengi körül. Meg aztán: gyerekkoromban olvastam Jókai Dekameronjában egy magában sakkozó arabról, akitől megkérdezte az utas, hogy ki fizeti ki neki a jutalmat, ha nyer? Azt felelte: ilyenkor mindig küld Allah egy vándort hozzája. Látod, mi is így vagyunk. Hányszor tapasztaljuk az Úr Istennek még ezt a földi vigasztalását is! Egy hálás hangú levél régi tanítványtól . . . egy vigasztalásra vagy tanácsra szoruló diákember bekopogtatása . . . vagy valami más kedves emlék vagy élmény felidéződése . . . ezek mind az Isten követői, amint ilyen követet, angyalt küldött a mennyei Atya is a mindenkitől elhagyott isteni Mester vigasztalására. De mindennél hathatósabb eszköz az elhagyatottság szorongó érzésének legyőzésére a magunkbavonulás, dolgoztatás . . . saját gondolatainkkal, eszméinkkel, terveinkkel való elbeszélgetés, belső világunknak építése . . . ilyenkor érezzük át a Beata solitudo — vera beatitudo igazságát.

Megszólint a rendház csengője. Kenyeres Jóska felállt, hogy elköszönjön. Körülnézett barátja szobájában.

— Ezek a tablók szobám legkedvesebb ékességei — jegyezte meg Halász Jani, barátja érdeklődését látva. — Mint ahogy az öreg szülők is kiteszik gyermekeik és unokáik fényképeit a sublót tetejére vagy szobájuk falára. De melyik ház dicsekedhetik ekkora

családdal? — mutatott körül. — S ezek valóban mind az én gyermekeim. Az én nevelésem. Hidd el, az a nyolc évi lelki és szellemi alakítás a gyermek fejlődésére nézve legfontosabb időszakban nem egynél maradandóbb nyomokat hagy még a szülői ház hatásánál is. Hát joggal mondhatom saját gyermekeimnek őket. És hogy vissza-visszajárnak vakációban, átutaztukban, levelezés útján . . . Nem tudom, van-e a testi szülőknek annyi tiszta, nemes örömük gyermekeikben, mint a magunkfajta paptanároknak? . . . Azt ígérte az Úr, hogy aki érte lemond a családról, az égben százannyit kap jutalmul helyette. Mondhatom neked, hogy ennek előízét sokszor érezzük már itt a földön is. Nem kell rajtunk sajnálkozni. Hanem — karolt bele barátjába — legyen szerencsénk ebédre nálunk! Igazán örülök, hogy ilyen régi testvért hívhatok szerény asztalunkhoz.

Jóska zavarba jött.

— Nagyon kedves vagy . . . Én nem is tudom, hogyan köszönjem meg neked jószágodat, hogy fátyolt borítottál a multa és olyan hangon beszélsz velem, mintha misem történt volna közöttünk . . . pedig az 50 pengő kölcsön . . . el is hoztam magammal . . .

— Ugyan, semmiség, én is úgy kaptam ajándékba és nem volt szükségem rá. Vegyél rajta valami ajándékot feleségednek, hátha megengeszteled! Szeretettel és kedvességgel már sok elmérgesedett helyzetet gyógyítottak meg!

— De . . . — folytatta Jóska — az ebédlőtökben nem merek ilyen külsővel megjelenni . . .

— Ugyan kérlek, mi nem ítélünk a külső után!

— De magamnak lenne zsenánt . . . lásd be . . . de akármilyen szentelenül hangzik, az ebédet mégis köszönettel fogadnám . . . Jól esnék a meleg étel és néhány jobb falat . . . Ritkán jutok hozzá, különösen ebben a vándorcigány életben . . . De talán a konyhán lennél kegyes adatni nekem . . .

— Nem, nem barátom, azt nem engedhetem meg . . . De ha már mindenáron ki akarod magadat

vonni társaságunkból, nem bánom, majd a portaszobában terítették neked, az inasok úgyis az ebédlőben szolgálnak fel ilyenkor.

.

Jani gondoskodott róla, hogy a vendégnek jó bőven mérjék ki a porciókat és egy üveg finom bort is tetetett fel asztalára.

Mikor Jóska körülnézett az egyszerű szobában és a gazdagon terített asztalon, szájához emelve az első kanál párolgó levest, egy kövér könnycsepp hullott tányérjába.

Vajjon a tapasztalt jóság váltotta belőle a meghatottságot vagy arra gondolt, hogy most ő is lehetne odabenn, a portásszoba helyett a reverendás rendtagok között, úgy mint Jani is . . . ?

Az ebédlőből tompán idahallatszott a szerzetesek ebédelőtti imádságának hangja:

Oculi omnium in Te sperant, Domine . . . Te adsz nekünk eledelt alkalmas időben.

Mindeneknek szemei Tebenned bíznak, Úristen, felnyitod szent kezeidet és betöltesz minden élet áldással . . . Amen.

A lélek-generális.

Ugyanazzal a kézírással címezve két postai küldemény érkezett Halász János házfőnök és gimnáziumi igazgató részére. Egy vastag levél és egy gyászjelentés. A gyászjelentés Naimy Gusztáv plébános édesanyjának elhunytát közölte, a levélben meg részletes beszámolót küldött Guszti mindenről, ami azóta történt vele, hogy utoljára találkoztak.

Most érzi igazán a magányt, — írja levelében — hogy szeretett édesanyja sok évi együttlét után itt hagyta. Arra kéri Janit, ossza meg vele egyedüllétét és könnyítse meg látogatásával ezeknek a szomorú napoknak elviselését. Janira is ráférne most a nyári szünetben egy kis pihenés, hisz sokat hall róla, mennyit dolgozik és arról is értesült, mennyi küzdelmet kell a városban vívnia eszméinek érvényesítéséért. Jöjjön el hozzá néhány hétre egy kis önkéntes száműzetésbe . . .

Meg aztán — folytatja ellágyultan — már öregek vagyunk, ketten maradtunk csak életben a „Hetek tanácsából”. Jó lenne, ha mi már jobban összetartanánk . . .

Janinak jól esett a meleghangú meghívás. Ilyen korban már jobban reagál az ember az érzelmi motívumokra . . . Így válaszolt:

„Kedves Guszti!

Mélységes részvéttel olvastam drága Édesanyád elhunytát. Ha meglelt korunkban is ér e csapás, az Édesanya eltávozása mindig korainak tűnik fel. Őrá mindig szükségünk lenne . . . Nekünk, öreg gyerekeknek is. Én már tíz éve elvesztettem, de minden reggel az ébredésnél újra és újra szívembe markol a szomorú valóságra való feleszmélés, mert minden éjjel vele

álmodom, az élővel. Legtöbbször gyermekkori élményeim elevenednek meg álmaimban, ami természetes is, hiszen csak azokat a gondtalan, boldog éveket töltöttem körében.

Te szerencsésebb voltál, mint pap is együtt lehettetek. Igaz, annál nehezebb lehetett most az elválás . . . Majd mesélsz a Megboldogultról, ha odaérekem. Mert eleget szeretnék tenni szíves hívásodnak, amiben van egy jó adag önzés is: magam is nagyon vágyódom már egy kis pihenő után.

De egy a kikötésem: amint én odaérekem, Te elmég pár hétre valami papi üdülőbe, ahol többen lesztek együtt. Így nem lesznek folyton szemed előtt azok a helyek, melyek kedves Édesanyádra emlékeztetnek s a társaság is el fogja terelni figyelmedet saját gondolataidról és fájdalmaidról. Én majd azalatt helyettesítelek a plébánián.

Vasárnap este érekem. Addig mindent előkészíthetsz és a reggeli prédikáción híveiddel is közölheted a tudnivalókat.

A régóta nélkülözött közeli viszontlátásig paptestvéri szeretettel ölel gyászodban veled mélyen együttérző öreg barátod:

Jani."

Vasárnap estefelé saját fogatán vitte be Gusztí az állomásról barátját. Először a templom előtt álltak meg. Gusztínál voltak a kulcsok.

— Meg szeretnék Neked mindent mutatni és magyarázni. Minden reggel ide vezet az első utam, — beszélt, mialatt a templomajtót kinyitotta. — Itt végzem az elmélkedésemet, hogy rendelkezésre álljak, ha gyónni akar valaki. Félnyelckor szoktam hétköznapi szentmisémet végezni. Ó Istenem, hát lehetséges az, hogy most hetekig nem lépem át ezt a küszöböt? Évtizedekig nem voltam távol egy napnál tovább, a lelki-gyakorlatoktól eltekintve, falumtól és népemtől! Hiába hívsz, hiába panaszkodsz, kis harangom, — simogatta meg a harangkötelet — én nem hallom meg csengő hangodat, messze leszek tőled. Nézd, Janim, én el-

mondhatnám neked, kinek hol van a helye itt a padokban. Úgy, mint a nagy családi asztalt körülülők az öregsülők, hitves, gyermekek, úgy sorakoznak itt fel szép sorjában, rendben híveim, az én nagy családom . . . s várják, hogy a családfő megszegje a kenyeret és kimérje számukra az ételt. Én vagyok itt a családfő, tőlem várják. De előbb imádkozunk természetesen, mint minden jó keresztény családnál. Igaz, a kenyeret, a mennyei eledelt nem én keresem számukra, de én osztom ki az Úr nevében . . . Azaz, részben én is szerezem nekik, az emberfelettien nagy papi méltóság és hatalom erejénél fogva . . . Csak én léphetek be ide, a szentek Szentjébe, — beszélt, amikor a főoltárhoz értek — csak nekem van kulcsom (nézd, itt van, ez a kis aranyozott) a paradicsomnak, a tabernákulumnak ajtajához. Csak én foghatom kezembe az Ég és föld Urát, én szoríthatom szívemhez „minden szív királyát és központját”, mikor beteghez viszem.

Hány százszor és ezerszer fordultam ki ettől az oltártól a „Dominus vobiscum” szavaival népemhez, bátorítva, buzdítva őket, hogy ne féljete, az Úr veletek van. Árasztottam ki nekik ettől az oltártól Istent, a Teremtő összeölelkezését a teremtetten lénnel Krisztusban. Hány ezer lelket szabadítottam ki a tisztító tűz kínjaiból az értük mondott szentmisékkal és mennyi betegséget, bajt, szenvedést, gondot enyhített meg harminc éves plébánosságom alatt a népért és szándékaikra bemutatott szentáldozat . . . Nincs áldásosabb foglalkozás a papnál! Igen, mondják, az orvosé! Nekem is van ilyen „orvosi rendelőm”, nézd, itt van, a gyóntatószékem. De hány beteg hagyja el segítség nélkül az orvosozóbát! Tőlem egy lélek sem megy el vigasztalás nélkül. Nálunk nincs gyógyíthatatlan beteg, mindenre van orvosszerünk!

Szeresd, Janim, te is ezt a helyet, a mi dicsőségünk és boldogságunk trónusát! Mert az minden gyóntatószék: a katolikus papság diadalmeze! Nem halálraírt, görnyedt rabszolgákat és kivégzésre szánt ellenséges sereget hajtanak itt keresztül, hanem az ördög

láncaival megkötözött szenvedő, bűnös lelkeket. S mi nekünk, mint hajdan a császároknak ujjuk felmutatásával, hatalmunk van egy keresztjellel feloldani őket, megmenteni e rút rabságból, a sátán áldozatai helyett Isten gyermekeivé tenni őket . . . Itt ülünk mi és napról-napra járulnak eléink szenvedő, vergődő, vétkező lelkek rang,- osztály- és korkülönbség nélkül s mi nemcsak bűneik bilincseitől tudjuk megszabadítani őket, hanem vigasztalást, tanácsot, segítséget tudunk számukra nyújtani Isten nevében minden ügyükben, bajukban, gondjukban, szerelmükben és gyászukban, örömlükben, bánatukban. Van ennél nagyobb hatalom, magasztosabb hivatás a világon? Ilyen szépet csak a Fölséges gondolhatott ki. Ő nemcsak az istenfiúi méltóságra hívta meg teremtetett gyermekét, hanem közvetítőket is rendelt, akik odasegítik a gyenge embereket az Úr közelébe.

S nézd itt fenn ezt a mi piedesztálunkat. Amint felhágok lépcsőin, az jut eszembe, mikor az Úr Jézus felment a hegyre, hogy az alatta összegyűlt éhes tömegnek hirdesse az élet ígét . . . Régen nagyon csodálkoztam azon, hogy kiváló tehetségű művészek színészeknek mentek és ezt a pályát mint szent hivatást ápolták. Hány ideális lelket megkísértett ez a pálya? Miért? Mi örömet lehet találni abban, hogy én más szavait és eszméit deklamáljam? A szószéken ezt is megértettem. Én se a magam bölcsességét hirdetem, hanem Isten ígét és igazságát s mégis micsoda természetfölötti gyönyör látni szavaim hatását. Fárasztó dolog, nem mondom, de ha egy pap gondosan elkészül prédikációjára, különösen, ha mint magunkfajta falusi papok, évekre szóló tervezetet készítünk s látjuk, tapasztaljuk iskolában, gyóntatószékben, családlátogatásnál és egyesületi életben, hogy miként alakul, formálódik, épül, emelkedik népünk lelkivilága szavaink nyomán: nem lehet ekkora öröme egy festőnek, szobrásznak vagy építőművésznek, ha látja kialakulni gondolatait az élettelen anyagon!

Amint a sekrestyében mindent megmutatott Janinak, kifelé indultak a templomból.

— Most pedig nézzünk be az én szegényes hajlékomba!

Megálltak a plébánia udvarán.

— Jani, emlékszel ezekre a leánderekre? Ezek még a régi kis házunkból valók. Mindent elhoztunk, régi képeinket, bútorainkat. Áttettük fészkünket ide, mikor ezt a plébániát megkaptam. Nagy áldás és előny ez nálunk, világi papoknál, hogy tovább élhetünk szeretteink körében, magunk mellett tarthatjuk jó szüleinket, hogy némileg viszonzzuk nekik valóságban soha meg nem hálálható fáradságaikat. S milyen öröm egy anyának, apának látni fiát, az ő neveltjét a legmagasztosabb hivatásban, szolgálni a legfőbb Király udvarában! Te jól tudod, mit jelentett sorsom fordulója szegény özvegy anyám életében! Igyekeztem figyelmességgemmel elfelejtetni mindazt a bánatot, amit könnyelmű gyermekkoromban okoztam neki. S az Úr kegyelme adott időt erre nekem. Harminc évig élhettem a legjobb édesanya közelében. Milyen nagy boldogság ez! Mintha csak folytattuk volna otthoni meghitt, kedves életünket. Mit jelent ez a magunkfajta, magános életre hívott embernek!

Beléptek Guszti szobájába, ami egyúttal a plébánia irodája is volt. Az ajtó közelében térdeplő, felette a Keresztrefeszített fájdalmas arca.

— Ez az első lépésem, ha szobámba nyitok, hogy egy pillanatra levetem magam ide, az Úr lábaihoz. S akármilyen fáradtan, kimerülten, megtörtén jutok haza, nem hiányzik a feleség simogatása vagy véres verejtékemet letörölő csókja, mert a szenvedő isteni Barát jóságos szemeiből annyi vigaszt, mosolyt és boldogságot, megértést és bátorítást merítek, hogy az betölti és felemeli még az én különösen érzékeny szívemet is.

— Nézz körül! Ez a kis szoba tanterem, törvényszék, közigazgatási hivatal, kór- és menedékház egy személyben. Itt tanítom a jegyeseket, itt ítélek pörös ügyekben, intézem ügyes-bajos dolgaikat, adok egész-

ségügyi, nevelési tanácsokat, megbeszélem gazdasági teendőiket. Valóban a pap „mindenkinek mindene”. Itt vannak, kérlek, a polcon az anyakönyvek. Nem kívánom, hogy bevezesd személyesen az időközben történő eseményeket, bár csak büszkesége lenne a plébániának, ha egy ilyen híres helyettes kezeírását mutogathatnánk. Csak jegyezd fel egy papírlapra és hazaérve, magam beírom.

— Alig tudom ujjaimmal átfogni ezeket a fóliánsokat, melyek már az én plébánosságom alatt teltek meg. Tudod, mit jelent ez? Azt, hogy nemzedékek hosszú sora az én áldással indult építeni Isten földi országát, hogy a harmincéves férfiakig és asszonyokig bezárólag a falu minden polgárának élete ebbe az áldásba torkollik bele. Hogy ma már a község nagyrésze az én lelki gyermekem, mert az én keresztelesem szülte őket a természetfeletti életre! Az ember lelke megrendül attól a hatalomtól és méltóságtól, melyet a pap vállára rakott az Úr. Valóban nagyobb hatalmunk van az Ég angyalainál!

— Hanem mielőtt besötétedik, szeretnék még kivenni a temetőbe, édesanyám sírjához is. Tízpercnyi séta, de legalább végigmutatom falunkat is.

Az utcára kilépve Guszti megállította barátját:

— Nem érinti meg lelkedet ennek a falunak magasztos nyugalma és békéje? Tudod mi ez? Ez egy kis leszakadt mennyország! Ez az Isten békéje! Itt minden hívő tudatában van az „Isten velünk” fölséges érzésének. Ez a legnagyobb boldogságom, hogy ezt meg tudtam éreztetni velük. Itt Istennel kelnek, fekszenek, dolgoznak, szenvednek, örülnek, szórakoznak az emberek. Mint ahogy Ádám érezte, mikor az Úr átvonult a paradicsomon, vagy amilyen öröm volt a betániai kis házban az isteni Mester látogatásakor. S annyira beleélték magukat Isten jelenlétének tudatába, hogy nincs a faluban gyűlölködés, veszekedés, bűnözés vagy káromkodás. Mosolyogva felelik erre: Hát hogy lehetne elképzelni, hogy a mennyországban, az Úr színe előtt civakodjunk, irigykedjünk, rosszakodjunk vagy

legjobb Atyánkat megbántuk. Nem kell ide se bíró se csendőr! Ez az Isten városa!

A széles utca közepén haladtak, hogy így kikérüljék az emberekkel való találkozást.

A langyos nyári vasárnap este ugyanis sokan ültek kinn a házak előtti kis padokon. Még így is sok gyermek szaladt hozzájuk kezét csókolni s innen-onnan is odakiáltottak nekik:

— Aztán csak siessen ám vissza megint, plébános úr!

— Gondoljon ám ránk a távolban is!

— Imádkozzék értünk!

— Isten vezérelje, tisztelendő úr! Hozza vissza jó egészségben!

Egyik házon márványtáblát vett észre Jani.

— Így oldottam meg a hősök emlékezetét. Amelyik családból elesett valaki a mostani háborúban, azok házára emléktáblát helyeztettem el. Azt hiszem, jobban célt érünk vele, mintha csak egy közös emléket állítunk fel, melynek neveiről senki sem tudja, hogy kit illet. Különösen mikor az ilyen községben sok hasonló nevű is van. Így meg az ilyen emléktábla örök dicsősége lesz a háznak és családnak. Az emberek kalapjukat emelik meg előtte, a leventék tisztelegnek. Értékesebb ez a nemesi címernél vagy sokágú koronánál.

Az egyik emléktáblás ház elől kis egyenruhás fiúcska szaladt a papbácsikhoz kezét csókolni. Jani kérdően nézett barátjára, de a kisfiú jelenlétében nem akart kérdezősködni. Mikor magukra maradtak, Guszti magyarázattal szolgált:

— Ez a kis hadiárvak egyenruhája. Kincstári anyagból, legnagyobbreszt édesapjuk katonaruhájából készült. És viselhetik hősi halált halt apjuk katonai kitüntetéseit miniatűr alakban. Ezek végzik az iskolában a kiténtető feladatokat.

A házsorok végére érve Guszti megállt és visszaneézett:

— Nincs itt ház, melyhez valami maradandó emlék

ne fűzne! Haldoklóknak töröltem le utolsó könnyeit . . . betegeknek vittem vigaszt . . . családi ellentéteket egyenlítettem ki . . . fiatalokat boronáltam össze . . . szegényeket segítettem a mindennapi kenyérhez . . . tanácstalanokat indítottam útnak . . . Mint örök Mesterünkől jegyzi meg a Szentírás, hogy „körüljárt, jót tévén“, így kell a papnak is újra és újra végigjárnia a maga nagy családját, keresve, hol tehetne valami jót Isten nevében. Fárasztó munka, nem is látszik meg mindig az eredménye, nagy áldozat a papnak, mert ha ebbe belekezd, nincs megállás és nincs visszakozás . . . de úgy hiszem, ez az áldozat, ez a mi véres verejtékünk és sok imádságunk hárít el sok csapást népünk feje felől, amint Egyiptomban is a húsvéti bárány vérével kenték be a kapuféléfát és azoknak a háznak nem ártott az öldöklő angyal . . .

A sírnál egyideig csendben imádkoztak. Jani megkérdezte később:

— Nagyon hiányzik?

— Még nagyon friss a hantolás . . . a koszorúk virágai se száradtak el . . . Még élesen sajog a szív sebe . . . De azt hiszem, hamarosan be fog hegedni. Kíváncsi vagyok többet és szebbet a Gondviseléstől? Kijöhetek mindennap sírjához — ez a napi sétám. — Valamikor én is mellette fogok nyugodni. Nekünk, keresztényeknek, akik hiszünk az örök életben, ez az elválás nem lehet leverő és kétségbeejtő. Nem veszítjük el halottainkat. Sőt! Jobban közelünkben maradnak, mint testhez és térhez kötött földi életükben.

— Ezt én is nagyon érzem édesanyámról — fűzte hozzá Jani. — Tudom és tapasztalom, hogy mindig velem van, mióta behúnyta testi szemeit. „S a sír sok mindent elfed: . . . de ki gyermekét szerette, gondját sír el nem temette!“

*

Már feljött a telihold, mire hazafelé fordították lépteiket. Guszti egy kis képet vett elő tárcájából:

— Emlékszel rá?

— A fogadalmi képünk — lelkendezett Jani.

— Ketten maradtunk. S éppen mi, a papok. Nem érdekes? Akiket legjobban szokott sajnálni és féltetni a világ . . . pedig egyikünk se ápolta túlságosan drága egészségét és nem kímélte magát a munkától. Ebben is valami csodálatos bölcsesége van a Teremtőnek. S mégis . . . mégis . . . olyan kevesen jönnek papnak, éppen azok nem, akik kívánják az életet.

„Aki szereti az életét, elveszti azt.”

— Igen, legtöbb fiút az tart vissza a papságtól, hogy „élni” szeretne. A papságot egyenlőnek tartják a halállal, az élve eltemetéssel. Sok esetben aztán épp azt nem találják meg az életben, amit vártak tőle. S hogy a mi életünk halál lenne? Van ennél tevékenyebb, tartalmasabb élet? Akármilyen más pályára érez valaki hajlamot, itt kielégítheti kedvét. Én is katonának készültem s íme, nem vagyok-e az? Generális vagy legalább is őbester? hisz többbezs csapat fölött rendelkezem. Itt lehet az ember orvos: beteg lelkek gyógyítója; ügyvéd: ügyefogyottak gyámolítója és Isten előtt közbenjárója; tanár: az isteni tudomány oktatója; bíró: aki nemcsak megtorló intézkedéseket tesz, hanem a kirótt büntetéssel javít is; jellemek kovácsa, lelkek kertésze, báránycák pásztora, emberek halásza.

— Csak kívülről nézik a mi életünket és ez ridegnek tetszik előttük. Életünk rejtett kincsei, Istenből élő lelkünk édes békéje ismeretlenek előttük. És mint tudod: Ignoti nulla cupido.

— De tudatosan is rontják a papság jóhírnevét. Nem csoda, ha a gyávák meghátrálnak.

— Qui timidus et formidolosus est, revertatur — adta ki Gedeon a jelszót. Ma különösen időszerű ez a figyelmeztetés. Ma minden sorsra és szenvedésre elszánt hősök kellenek Krisztus hadseregébe. Ki tudja, mi vár az Egyházra és papságra? De minél nehezebb lesz a pap sorsa, annál jobban fog hozzá ragaszkodni a nép s annál jobban fogja szeretni és követni. Manapság a fiúk nagyrésze katonának s azok közül is pilótának készül, mert azt a pályát látják legküzdelmesebbnek és legveszélyesebbnek. Minden fiúban szunnyad

egy hős s annak palesztrát keres. Minél küzdelmesebb, minél veszélyesebb lesz a papság sorsa, annál több nagyrahivatott, hősi erőfeszítésre és életveszélyes áldozatokra kész ifjat fog magához vonzani.

— Csak egy pillanatra! Ne haragudj meg, hogy félbeszakítalak. Minden mondatodnál jobban és jobban kezdelek csodálni. Milyen entuziazmussal beszélsz! A mi hivatásunk is szép. Emlékszel, a breviáriumban írja róla az Aranyszájú szentatya, hogy: *Quid maius, quam animis moderari, quam adolescentulorum fingere mores?* . . . Hogy minden festőnél, szobrásznál magasztosabb munkát végez az, aki az ifjúság lelkét alakítja. De e szépség és öröm mellett is mennyi a sikertelenség, megnemértés. Te pedig nemcsak ártatlan gyermeklekekkel, hanem felnőttekkel, különböző korú és lelkiületű emberekkel is dolgozol. A legönfeláldozóbb lelkipásztor se kerülheti ki, éppen ha minden anyagi és lelki ügyeikkel akar törődni, a hálátlanságot, közönyt, sőt a gyanúsítást és gyűlöletet. A te faludban talán nem is emberek, hanem angyalok laknak?

Gusztí csendesesen mosolygott.

— De mennyire emberek! S épp azért tudom nekik elnézni és megbocsátani gyarlóságait. Hogy pedig jószándékomat nem érti meg mindenki vagy egyesek hálátlansággal fizetnek? Lehet. De erre van nekem egy jó módszerem. Feltaláltam a legegyszerűbb könyvelést. Én csak a „tartozik” rovatot vezetem, ami az én dolgom, a „követel”-t rábízom az Úristenre.

*

Mire a plébánia elé értek, megcsendült a templom kis harangja. — Vetted észre, — kérdezte Gusztí — hogy már egy lélek sincs az utcán? Nálunk ilyenkor harangoznak Úrangyalára. Ezt minden család odahaza közösen mondja. Meg vagyok győződve, hogy amelyik családban megvan a közös esti imádkozás szép szokása, ott kevés aratnivalója lesz a gonoszléleknek.

Ezzel be is fejeződik falunk napi élete, mert most,

a nyári időben korán kell munkába állniok. „Atyánk, kezeidbe ajánljuk lelkünket!” — ezzel aludni térnek.

Nekünk is szól a harang. Én is korán indulok holnap.

A két paptestvér levette kalapját és a templom felé fordulva imába merültek.

Maran Atha!

Olyan ritka jubileumra készülődtek abban a rendházban, ahol nyugalomban élt Jani, az egykori rektor és gimnáziumi igazgató, ami ha minden száz évben egyszer fordul elő: első szentmiséjének 70 éves évfordulójára.

Rendje azzal akarta megünnepelni érdemekben és eredményekben gazdag életpályáját, hogy könyv-alakban kiadta kéziratban készen álló műveit. Az egyik csoport három kötetben a „Mester levelei tanítványaihoz” foglalta magában: öt évtizedes diákpasztorációjának leszűrt tanulságait úgy állítva be, mintha növendékeinek kérdéseire és kéréseire válaszolna. Hihetőnek is látszott, hogy a való életből merítette tartalmukat, hiszen bőséges anyagot szolgáltatott neki az a nagy láda levél, melyeket éppen tanulságos tartalmukért gyűjtött, hogy valamikor a jövő generáció lelki javára felhasználja.

Másik nagy műve hosszú életének tapasztalataiból összeállított történelembölcseleti munka volt: Isten és a gonoszlélek harcairól a lelkek birtokáért. Sok ezer ifjú lélek vergődésének és küzdelmének sötét háttéréből elő-előcsillan az isteni begyelem csodálatos fénye, amint felégeti a bűnök és rossz hajlamok minden piszkát és a sok vihar és hajótörés után is bekalauzolja a hanyattatott lelkeket az örök élet révébe.

Az volt a jó öreg „Halász méltóságos úr” kívánsága, hogy Nagyboldogasszony napján, ott a kongregáció-kápolnában mondhassa el jubileumi szentmiséjét, ahol mint diákkongreganista végezte áhítatgyakorlatait s ahol mint nyugalmazott is legjobban szeretett misézni, távol a nyilvánosságtól.

Ott állott még az oltáron az egykori fehér Szűz

Mária-szobor a régi felírással: *Per Mariam ad Jesum!* Úgy érezte, hogy őt is a Szűzanya vezette az Úr Jézushoz. Egész életében gyengéd tisztelet fűzte a Boldogságoshoz. S ezt a gyönyörű ünnepet azért is tartotta alkalmasnak, mert még a nyári szünidőre esik, nincs itt a sok diák. A nagy templomot úgysem tudná már betölteni az ő gyenge hangja, pedig azt várják tőle, hogy a rendkívüli alkalommal intézzen néhány szíves szót a hívekhez, melyet azok bizonyára soha életükben nem fognak elfelejteni.

Titkos gondolata meg az volt, hogy a Szűzanya mennybemenetelének ünnepén azt fogja kérni égi Pátrónájától, hogy elégelje meg földi vándorlását és vegye fel őt is magához, hová szíve-lelke oly kiolthatatlan szomjúsággal vágyik. Talán éppen az Ő mennybevétele napján, Szent István királyunk megdicsőülésének ünnepén . . .

Egykori növendékeinek ajándéka pedig a kápolna renoválása lesz. Egyik festőművész tanítványa vállalta a falfestmények elkészítését az ünnepelt tervei szerint. Mióta ez a munka megkezdődött, kora reggeltől késő estig ott látni tipegni-topogni, tanácskozni, intézkedni a jó öreg a kápolnában. Bot nélkül jár-ke, tesz-vesz legnagyobb bámulatára mindazoknak, akik tudják róla, hogy már a 95. évében jár, épülésére a művészeknek, munkásoknak, akik hallják bölcs tanácsait és maguk is felélénkülnek fiatalos lelkesedésén és fáradhatatlan kitartásán.

Most először teszi le kezéből féltett kincsét: egy kis kopott, kifakult fényképet, melyről hét bájos gyermekarc mosolyog felénk. A középső asztalra helyezi, ahol még régi érettségi tablóból kivágott fényképek hevernek.

A művész is lejön a létráról, hogy együtt vessenek utolsó pillantást a kész freskókra s keressenek még javítanivalót.

A két oldalfalon, a festmények felett hatalmas betűkkel ez a felírás ragyog: „Kövessetek engem!” Szemben, a főoltár mögött úgy, hogy a Szűz Mária-

szobor árnyékába essék (így akarta az ünnepelt, mert szerinte Szent János apostol a Szűzanya árnyékában lett a legkedvesebb tanítvánnyá), egy ifjú lép ki a part-hoz kötött csónakból s kezeit kitarja a tó mellett elhaladó Isten Baránya felé. A kép alatt a felírás: *Meglátván Jézust, követé Őt . . . Mert Őt meglátni és követni . . . egyet jelent.*

Jobbra-balra 3—3 kép tölti be a kápolna falát. Mindegyiknek központjában az isteni Mester és egy ifjú vagy gyermek. Azok, akik az evangéliumokban szerepelnek. Az ifjak arcát a régi fogadalmi fényképről festette meg a művész, kiegészítve a tabló vonásaival.

Az evangélium-oldal első képén a Mester egy angyali képű gyermeket állít tanítványai közé és ezt hirdeti a felírás: *Ha nem maradtok olyanok, mint a kisdedek, nem mentek be a mennyek országába!*

A középsőn egy gyászoló menetet állít meg az Úr és a koporsóból feltámasztott egyetlen fiát visszadja a megtört anyának, mondván: *Ifjú, mondom neked, kelj fel!*

Szélről egy előkelően öltözött gazdag ifjúval beszélget a Megváltó. Szeretettel néz rá, hiszen az imént vallotta előtte, hogy az összes parancsokat kora gyermekkorától kezdve megtartotta, ami nagy szó a magafajta ifjúságnál. S mégis visszautasítás tükröződik az ifjú arcán. A föld felé néz, ahol a felírás olvasható: *Az ifjú elszomorodva elméne, mert sok jószága vala.*

A másik oldal első képe a csodálatos kenyérszaporítást ábrázolja. A tömeget követte egy gyermek, kosarában kenyérrel és halakkal, számítva arra, hogy ha megéheznek, jó üzletet csinálhat. Most ajánlja fel éppen az Úr Jézusnak megvételre portékáját. A kép felírása arra figyelmeztet, hogy: *Ne tegyétek Isten dolgát kereskedés tárgyává.*

Az utolsó két kép már az Úr Jézus szenvedésének történetéhez tartozik. Egyiken a martalócok hurcolják az elfogott Mestert s egy ifjú kíváncsiságból odafurakodott. De mikor az Úr tanítványának tartva,

öt is el akarták fogni, elmenekült, ahogy a felírás is magyarázza: *Követé őt egy ifjú, kit mikor meg akartak fogni, elfuta.*

A szentlecke oldalának leghátulsó képe az Üdvözítő Jeruzsálembe való diadalmas bevonulását jeleníti meg. Virágokat, pálmaágakat szórnak lába elé, a nép, köztük a gyermekek is teletorokkal kiáltják a Hozsannát. De a Mester arca szomorú. Arra gondol: *E nép szájával dicsér ugyan engem, szíve azonban távol van tőlem.* S bár most örömét találja a gyermekek üdvözlő énekében s nem hajlandó a farizeusok kedvéért elhallgattatni őket, de tudja azt, hogy ugyanez az ingatag gyermekesereg, ha fordul a hangulat, „Feszítsd meg”-et is fog rá kiáltozni.

*

A jubileumi szentmisén zsúfolásig megtelt a művészien restaurált tágas kápolna. A hivatalos személyiségeken, a volt tanítványokon, azok fiain és unokáin kívül ott szorongott a helybeli tanulóifjúság is teljes számmal.

Evangelium után kifordult a jubiláns és felolvasta a napi szakaszt, majd becsukva a könyvet, öreges, de tiszta, csengő hangon megismételte az ünnepi evangelium következő szavait: *Ő a legjobb részt választotta, mely soha el nem vétetik tőle.*

Testvéreim, fiacskáim! — kezdett bele meghatottan beszédébe.

Papi jubileumra gyűltünk ma össze s íme, a Szentlélek-Isten megküldte nekünk a szentírási szakasz által üzenetét. Nekem és Isten minden szolgájának: Te a legjobb részt választottad.

Más helyen ugyan figyelmeztet az Üdvözítő bennünket: „Nem ti választottatok engem, hanem én választottalak titeket s én rendelvelek, hogy elmenvén, gyümölcsöt teremjete és a ti gyümölcsötök megmaradjon.” De tudja azt is az Úr, hogy sok fül süket marad e hívásra és sok szív növekedésével elhidegül, megmérgeződik s nem fog lánggra lobbanni a kis szikra, tudja, hogy sokan ellenállnak hívásának, azért Ő sok

ifjú szívben felszítja az Isten országa szolgálatáért való lelkesedést, sok kis lélekben elhelyezi a papi hivatás szikráját.

Nézzétek csak ezeket a képeket itt a kápolna falain! Mind egy-egy jelenetet örökít meg az Úr Jézus életéből, olyan jelenetet, melynek főszereplője egy gyermek vagy ifjú. Mind hallotta a hívó szót: „Jöjj, kövess engem! Én vagyok az út, igazság és az élet.” De mind különféleképp válaszoltak e szóra. S azok a gyermekarcok mind valóban élő ifjak, ez iskola egykori diákjainak, az én osztálytársaimnak hasonmásai. Megörökítettük őket, hogy hirdessék a képekhez írt isteni igazságokat akkor is, mikor az én gyenge szavam emléke már régen feledésbe merül.

80 évvel ezelőtt ugyanebben a kápolnában Isten szeretetétől lángragyúlva hét lelkes gyerekifjú szent fogadást tett Krisztus követésére. Én vagyok az utolsó élő közülük. Meghagyott az Úr, hogy a mai napon tanúságot tegyek róla: Akik közülünk nem követték a hívó szót s nem az Úr Krisztus útjára léptek, hanem önmagukat keresték az életben, magukkal meghasonulva, boldogtalan élet után, szerencsétlen sorsban múltak ki mellőlünk.

Itt jobbra az első a megtestesült ártatlanság volt, de a hiúság ördöge eltérítette az Úr Jézus útjáról. Lángra lobbantotta benne az érzékiség tüzét, mely felperzselte gyermeki lelkét és magát megútálva, a saját kezével okozott sebében vérzett el az érettségi napján a kórházi ágyon.

Amott azt a gazdag ifjút a földi jólét vágya terelte el másfelé. Pedig figyelmeztet az Úr, hogy nem szolgálhatunk egyszerre Istennek és a Mammonnak! Ő a szerencsétlen, a rosszabbik részt választotta . . . s odajutott, hogy öregkorára papi kenyéren tengette szegényes életét.

Itt a másik oldalon, ez a kenyeres gyerek azt a boldogtalan társunkat örökíti meg, ki látszólag követte mindenhová az Urat, de csak azért, hogy a maga hasznát keresse. Szívesen forgolódott papi társaságban,

hogy azok kenyerét fogyassza, érdeklődött egyházi ügyek iránt, de csak azért, hogy üzletet csináljon belőle. Tudjuk, hogy az Údvőzítő korbácsot font azok számára, akik szent dolgokból akarnak sápot húzni.

Látjátok mellette azt a fiút, akit meg akarnak ragadni a Mestert kísérő szolgák és katonák, ő meg gyáván megszökik előlük? Ennek eredetijét is ott láthattátok volna az én koromban templomban, körmeneten, felvonuláson, mert a kíváncsiság hajtotta e valósi ténykedések felé. De nem volt gyökere, nem volt mélyebb lelki élete és meggyőződése. Az első gyenge ellenszél elfújta az Úr oldala mellől.

S ott, az utolsó kép felidézi bennem azt a tragikus jelenetet, mikor egyik tüdővésztes társunk halálos ágynál saját szájából hallottam azt a megrázó vallomást, hogy elvesztette Istent, pedig rövid életében látszólag Neki szolgált, az istentiszteleteken orgonált és énekelt, de . . . mindig saját dicsőségét kereste.

Kettőnknek engedte meg a Teremtő, hogy a „legjobb részt válasszuk”. Jobbra, a középső kép megismerélesítője a világi papi pályán, én a szerzetesin. De már az ő torkára is ráillesztette a gonoszlelek a hurkot, mikor az Úr megszánta a gyermekét gyászoló anyát és visszaadta neki egyetlen gyermekét, özvegy-sége vigasztalásául és öregsége támaszául.

Engem pedig, mind közül legméltatlanabbat, kora ifjúságomtól megőrzött minden rossztól és kimentett minden veszedelemből. Oly közel engedett magához, mint az oltár mögötti képen látható védőszentemet, Szent János apostolt. „Akarom, hogy így maradjon” — jelentette ki az Úr órála. Akarta, hogy én is így megmaradjak, majd száz évvel vállaamon, de ép erőben és egészségben, hogy a mai napon hitet tegyek róla, hogy az „Úr ígája valóban édes és az Ő terhe könnyű”. Nem tekinthetek most vissza mámoros éjtszakákra, de annál inkább a hűs, holdas esték lelki békeségére. A duhaj dáridók helyett megtanított az Úr az Ő szerelmének édes melódiájára, melyet e mennyei Jeruzsálemben énekelnek azok, akik az isteni Bárányt

követik, bárhová megyen. A cinikus cimborák társaságát bőven kárpótolta az Égi Jegyes barátsága, ki a hetedik mennybe ragadott és oly dolgokra tanított meg, melyet halandó kebel be nem fogadhat. „Már nem mondalak szolgálknak benneteket, hanem barátaimnak, mert mindent tudtul adtam nektek.”

Mit is várhatnék én még e világtól? Többet adott az Úr, mint amennyit kérni merészkedtem. Megrakott, púpozott mértékkel mér ő azoknak, akik egészen Rá bízzák magukat. Az én imádságom már csak az agg Simeon kérése lehet: Most bocsásd el szolgálodat, Úram, békességben, mert látták szemeim az Üdvözítőt. Igen, én vallomást teszek itt nyilvánosan róla, hogy láttam Őt, egész életemben szent keblén nyugtattam fejem, éreztem meleg szíve dobogását, Benne, Vele és Altala éltem és eggyé lettem Vele. Bizonyíthatom nektek: Gustate et videte, suavis est Dominus! Izleljétek meg és befogjátok látni, hogy mily édes az Úr!

Testvéreim, fiacskám! Ez az utolsó kérésem hozzatok: Kövessétek Őt s imádkozzatok azokért, akik nem követik, és szeressétek Őt és szeressétek egymást!

Nincs már több szavam hozzatok, az utolsó Hozzá szól, az én drága, szűzmáriás védőszentem nyelven: Maran Atha! Jöjj, Uram Jézus!

*

A szentmise után megkérte a ház rektorát, hogy most kivételesen ne kelljen lemennie az ebédlőbe. Küldje fel neki az ebédet. Fáradt is a beszédől meg . . . fél az esetleges ünnepléstől. Hadd töltse ezt a napot egészen egyedül, azaz . . . kettesben isteni Manuductorával.

*

Mikor az ebédet felhozták számára, karosszéken ülve, behúnyt szemekkel találták. Szíve már nem

dobogott. Kezében szentolvasója. Ujjai az utolsó két tizedet érintették.

Vajon melyiknél jött érte az Úr:

„Ki téged, Szent Szűz, a mennybe felvett” vagy

„Ki téged, Szent Szűz, a mennyben megkoronázott”?

V É G E

Tartalom

Előszó	3
„A hetek tanácsa”	7
„A könnyek gyermeke”	12
Az első dér	16
Pubi a lejtőn	22
„Ballag már a vén diák . . .”	27
Villámcsapás a derült égből	34
„Sohse halunk meg!”	37
„Visszaadá őt anyjának”	43
„Kit erre, kit arra kergetnek a szelek”	52
Vivos voco . . . mortuos plango	59
„Könnyebb a tevének . . .”	73
Pásztor és béres	79
Ahasvérus	87
A lélek-generális	97
Maran Atha!	108

